

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΙΑ.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1864.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 26.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΛΒΙΝΟΣ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡ του δεκάτου έκτου αιώνου, λέγει ο περικλής Γυζώτος, ιδιάζων υπήρξεν ότι εφάνη γόνιμος εις μεγάλα γεγονότα, ὅπως καὶ εἰς μεγάλους ἄνδρας. Πολλάκις ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἴδομεν μεταβολὰς οὐσιώδεις πολιτικάς, ἐπελθούσας ἐκ μόνης οὕτως εἰπεῖν τῆς ὠθήσεως τῶν γενικῶν συμφερόντων, ἐκ μόνης τῆς δυνάμεως τοῦ ὄχλου καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν ἐξαιρετικῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες τιθέμενοι ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς ἐποχῆς ἢ ἐνὸς λαοῦ φαίνονται προωρισμένοι δι' ἀποστολὴν μεγίστην ὅσῳκις ὅμως πρόκειται περὶ τῆς ἠθικῆς μεταρρυθμίσεως ἐνὸς λαοῦ μᾶλλον ἢ περὶ τῆς ὕλικῆς, τότε οἱ μεγάλοι ἄνδρες οὐδέποτε σχεδὸν ἔλειψαν, διότι ἡ ἔλλειψις αὐτῶν κατὰ τοιαύτην περίστασιν μεγίστην ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης ζημίαν ἤθελεν ἐπιφέρει. Καὶ συνεσθάνεται μὲν συνήθως ὁ ὄχλος τὴν ἀνάγκην μιᾶς τροποποιήσεως, ἀλλὰ τίς δώσει εἰς τὴν συνείδησιν ταύτην δύναμιν πεποιθήσεως; Τίς ἰσχύσει νὰ μετατρέψῃ ἄρδην ἤθη, ἔθιμα, προλήψεις νηπιόθεν ἐμφυτευθείσας; Τίς μεταβαλεῖ τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου ἐν μόνῳ τῷ ὀνόματι μόνης τῆς ἀληθείας; Βεβαίως πρὸς ταῦτα πάντα ἀπαιτοῦνται πνεύματα ἑξοχα, χαρακτῆρες ἀνώτεροι τῶν συνήθων, καὶ τοιοῦτος υπήρξεν ὁ

Καλβίνος. Γεννηθεὶς ὡς καὶ ὁ Λούθηρος, οὗ τὸν βίον ἐν ἐνὶ τῶν προηγουμένων φυλλαδίων τῆς Χρυσάλλιδος ἐξεθέσαμεν, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν πικρὸς μέγιστος κατεῖχε τὰ πνεύματα, ἐπενήργησεν οὐσιωδῶς ἐπὶ τῆς ἐπελθούσης πνευματικῆς μεταβολῆς καὶ κατέλιπε μνήμην θρησκευτικοῦ μεταρρυθμιστοῦ καὶ μεγάλουργοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Ἰωάννης Καλβίνος ἐγεννήθη τῇ 10 Ἰουλίου 1509 εἰς Νοῦωνν τῆς Πικαρδίας· ὁ πατὴρ αὐτοῦ Γεράρδος ἦν ἀπλοῦς βαρκελοποιός, καίτοι τινὲς ἐδυσφήμησαν τὸν Καλβίνον ὡς νόθον υἱὸν ἱερέως τινός, ἡ δὲ ὁποῦσδήποτε γέννησις του δὲν ἦτο βεβαίως φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ προαγγέλλῃ τὸ μέγα αὐτοῦ μέλλον. Πράγμα περίεργον, ὀλίγοις τοῦ μεγάλων ἀνδρῶν δύνανται νὰ καυχῆθωσιν ἐπὶ εὐγενείᾳ, ὡς εἰ ἡ μοῖρα ἀντὶ τῶν ἄλλων δώρων τοῖς ἀπένειμε μόνον τὰ τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦ πνεύματος χαρίσματα. Ἐν τούτοις ἔλαβε τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῷ εὐτελεῖ τῆς πατρίδος του σχολείῳ καὶ δώδεκα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν γενόμενος εἰσῆλθεν ὡς ἐκκλησιαστικὸς ὑπηρέτης ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Νοῦωνν. Πορισθεὶς ἐκεῖθεν ὀλίγα χρήματα καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παροτρυνθεὶς μετέβη εἰς ἡλικίαν δεκαοκτῶ ἐτῶν εἰς Παρίσιους, ὅπως τύχῃ εὐρυτέρας μαθήσεως παρὰ τοῖς ἐκεῖ διδασκῆταις. Ἐν τοῖς λυκείοις τῆς Μονταίρης καὶ τῆς Μάρχης ἔλαβε τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς Ἑλ-

ληνικῆς γλώσσης, καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ αἱ διδασκαλίαι τῶν Ἰερῶν Πατέρων μεγίστην ἐξήσκησαν ἐπιρροὴν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ οὕτως εἶπεν εἰσέδυσαν ἄνευ συγχύσεως, ἄνευ ταραχῆς. Ἡ τάσις τοῦ νέου Καλβίνου ἦτο πρὸς τὴν Θεολογίαν, ἀλλ' ὁ πατήρ του ἐπεθύμει νὰ σπουδάσῃ τὴν νομικὴν, καὶ διὰ τοῦτο μετέβη εἰς Ὀρελλίαν ἀλληλοδιδάχως καὶ εἰς Βούργην. Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν δύο τούτων πόλεων ἐγνώρισεν τὸν περίφημον Πέτρον Ροβέρτον Ὀλλιβιερτάν, ὅστις, λέγεται, καὶ τὸν κατήχησεν εἰς τὰς νέας διδασκαλίας, τὰς ὁποίας οὐ πρό πολλῶν ἐτῶν ὁ Λούθηρος εἶχε διαδώσει· εἰς Βούργην ἐπίσης διήκουσε τοῦ περιφήμου τότε Ἑλληνοῦ Μελιχίου καὶ καταρτισθεὶς οὕτω ὄντως καλὸς Θεολόγος, καλὸς νομικὸς, καλὸς ἑλληνογλῶσσος, ἐξέμαθε τέλος καὶ τὴν ἑβραϊκὴν καὶ εὐρέθῃ παρεσκευασμένος διὰ τὸ μέγα ἔργον ὕπερ προῦριστο νὰ ἀναδεχθῇ.

Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, φωτισθεῖσα ἀπὸ τὴν αἴγλην τῶν Ἑλλήνων διδασκάλων, οἷτινες φυγαδευθέντες μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διεσπάρησαν εἰς διάφορα αὐτῆς μέρη, εἶχεν αἰσθανθῆ τὴν ὀσμύτην τῆς ἀπαγορεύσεως, ἣν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης, θέλουσα νὰ παγιώσῃ τὴν ἰσχὺν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀμαθείας τῶν λαῶν, ἐπέβαλε, τοῦ νὰ μὴ ἐρευνῶσι τίποτε. Διπλῆν λοιπὸν ἀνάγκη εἶχεν ἡ Εὐρώπη· πρῶτον νὰ ἐξετάσῃ μετὰ μακρὸν χρόνον ἀμαθείας, καὶ δεύτερον νὰ πιστεύσῃ ἐλευθέρως μετὰ δέκα καὶ ἐπέκεινα αἰώνων δουλικὴν ὑπακοὴν εἰς ἐκκλησίαν, ἣτις παραγνώρισσα τὴν κυρίαν αὐτῆς ἐντολήν, ἐξέπεσε τοῦ σεβασμοῦ, ὃν ὄφειλε νὰ ἐμπνέῃ. Πρῶτος ὁ Λούθηρος κατέδειξε τὰς παπικὰς καταχρήσεις καὶ ἀντικατέστησε τὸ δόγμα τῆς ἀνθρωπίνης ἐξουσίας, διὰ τοῦ δόγματος τῆς θείας ἐξουσίας, ὅπως ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀπαντᾶται. Ἡ ἱερὰ Βίβλος τεθαμμένη μέχρι τοῦδε εἰς σκοτεινὰς γωνίας μοναστηριακῶν τινῶν βιβλιοθηκῶν, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λουθήρου εἰς τὴν δημόδιον τῶν Γερμανῶν γλῶσσαν, περιέτρεχεν ἀπὸ χεῖρας εἰς χεῖρας, πολλαπλασιάζουσα τὸν σπόρον, ὃν ὁ μεταφραστὴς αὐτῆς ἐσπείρεν. Ἡ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου ἤρξατο ἐν Βυρτεμβέργῃ, ἀλλ' ἀκαριαίως διεδόθη εἰς Ἑλβετίαν καὶ Γαλλίαν. ἐν τῇ τελευταίᾳ δὲ ταύτῃ χώρᾳ δύο συνεκροτήθησαν ἰσχυρὰ στρατόπεδα, τὸ τῶν ἐπομένων ἐκ συνθέσεως μᾶλλον ἢ ἐκ πεποιθήσεως τῇ ἀρχαίᾳ καταστάσει τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ τῶν πολεμίων αὐτῆς καὶ ἀναφανδὸν κηρυσσόντων τὸ ἐπά-

ναγκας καὶ ἐπωφελὲς τῆς μεταρρυθμίσεως. Εἰς Παρισίους μετὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Λουθήρου συγκαταλέγοντο ἄνδρες ἕνεκα τῶν φώτων αὐτῶν καὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως τὰ μέγιστα τιμώμενοι, ὡς ὁ πρόεδρος τοῦ κοινοβουλίου Φραγκίσκος Δελοάν, ὁ ἱατρὸς τοῦ βασιλέως Γῶπ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Μαργαρίτα ἡ Ναβαρρικὴ καὶ ἄλλοι· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φραγκίσκος Α'. δὲν ἐφαίνετο ἀπαρεσκεύαστος εἰς τὴν πυρετώδη ταύτην κατάστασιν τῶν πραγμάτων.

Ὁ Καλβίνος περατώσας τὰς νομικὰς αὐτοῦ σπουδὰς τῷ 1531, ἐπανῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς θεολογίας καὶ διεκρίθη πάραυτα μετὰ τῶν ὄλων τῶν σπουδαστῶν του εἰς Παρισίους διὰ τοῦ ζήλου, ὃν κατέβαλλε πρὸς ὑποστήριξιν καὶ διάδοσιν τῶν νέων θρησκευτικῶν δοξασίων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξέδωκεν ὑπόμνημα εἰς τὸν περὶ ἀγάπης λόγον τοῦ φιλοσόφου Σενέκα, ὕπερ ἐδόξασεν αὐτὸν ἕνεκα τῶν ὑψηλῶν θεωριῶν περὶ ἀρετῆς καὶ ἀνεξίθρησκείας, ἃς περιεῖχεν.

Οἱ μεταρρυθμισταὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐλαχίστην εἶχον ἀπαντήσιν ἀντίστασιν· ἀλλὰ γεγονός τι, οὐπὲρ ὁ Καλβίνος δὲν ὑπῆρξε βεβαίως ἀμέτοχος, ἐγένετο παραίτιον σπουδαίων καταδιώξεων. Ὁ Νικόλαος Κόπ, πρῶτανις τοῦ Πανεπιστημίου καὶ φίλος αὐτοῦ ἐπιστήμιος, εἶχεν εἰς δημόσιον τινα αὐτοῦ λόγον ἐκφέρειν προτάσεις εὐνοϊκὰς ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως· οὐ τῆς Σορβῶντης καθηγητῆ κατὰγγείλαντες αὐτὸν τὸν ἠνάγκασαν ἀναχωρήσαντα ἐκ Παρισίων νὰ καταφύγῃ εἰς Βάλην, ταῦτοχρόνως δὲ ἀπειλήσαντες καὶ τὸν Καλβίνον ὑπεχρέωσαν αὐτὸν νὰ ζητήσῃ ἄσυλον ἐν Στρασβούργῳ. ἤρξατο λοιπὸν ἡ καταδίωξις, καὶ πολλοὶ ὀπαδοὶ τῆς μεταρρυθμίσεως ἐγένοντο θύματα τοῦ πυρός ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Παρισίων, τῆς Βούργης, τῶν Βορδιγάλων, τῆς Βιέννης, καὶ αὐτῆς τῆς Μόσχης, ἣτις τέως θεωρεῖτο ὁ πυρρῆν τῆς μεταρρυθμίσεως, ὁ δὲ Φραγκίσκος Α'. ἐνῶ ἐν Γερμανίᾳ συνέδραμεν αὐτὴν, τὴν καταδίωκεν ἐν Γαλλίᾳ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ νέα αἵρεσις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν βασιλείων καὶ τῶν μοναρχιῶν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν ἠθικοποίησιν τῶν ψυχῶν, καὶ οὕτω κατηγορεῖ τοὺς διαμαρτυρομένους ὡς ἄνδρας ἀκαθάρτους καὶ φαύλους, ὡς ἐχθροὺς πάσης πολιτικῆς ἐξουσίας, ὡς καὶ παντὸς θρησκευτικοῦ περιορισμοῦ. Αἱ κατηγορίαι ὁμῶς αὐταί, καὶ τοὶ μηδεμίαν ὑπόστασιν ἔχουσαι, συνετέλεσαν ὅπως ἐξεγείρωσι τὸ πνεῦμα τοῦ Καλ-

βίνου καὶ ἀνυψώσωσι τὸν αἰρεσιάρχη εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ περιώπην. Ἄνευ ἐτέρας ἀποστολῆς ἢ ἐκείνης, ἣν ἠσθάνετο ἐν ἑαυτῷ, ἄνευ ἐτέρας δυνάμεως εἰμὴ μόνης τῆς μαγείας τοῦ ὀνόματός του, ἐπεχείρησεν ἀπὸ τὸ ἐν Βάλη ἀναχωρητήριον αὐτοῦ ὅπως ἀναίρεσῃ τὰς κατηγορίας ἐκείνας, οὐχὶ διὰ συνήθους ἀπολογίας, ἀλλὰ δι' ἐκτενοῦς καὶ ἀκριβοῦς ἐκθέσεως τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς διδασκαλίας τῆς μεταρρυθμίσεως· τοιοῦτον ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ συγγράμματος, ὅπερ τῷ 1535 ἐκδόως ἀφιέρωσε τῷ Φραγκίσκῳ Α'. ὑπὸ τίτλον *χριστιανικὴ θεσμοθεσία*.

Καὶ ἤγγιζε λοιπὸν ἡ μεταρρυθμισίς εἰς τὴν δευτέραν αὐτῆς περίοδον, τὴν περίοδον ἐκείνην, ἣν πᾶσαι αἱ μεγάλαι κοινωνικαὶ ἐπαναστάσεις ὑφίστανται, κατ' ἣν ἡμέραν, περατώσασαι τὸ πρῶτον μέρος τῆς καταστροφῆς, πειρῶνται νὰ παγιώσωσι τὸ οἰκοδόμημα αὐτῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ σχῆμα, ὅπερ ταῖς ἀνήκει. Ὁ Μαρτίνος Λούθηρος ὑπῆρξεν ὁ ἀνθρωπος τῆς πρώτης περιόδου, διότι ἔργον εἶχε νὰ ὑποδείξῃ καὶ καταπολεμήσῃ τὰς καταχρήσεις τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, νὰ περιστείλῃ τὰς πλάνας καὶ βιαιοπραγίας αὐτῆς, νὰ στήσῃ τέλος τὴν σημαίαν του ἐπὶ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν πίστιν, ἣν ὁμῶς ἐκράτουν τεθαμμένην αἱ πολυάριθμοι προλήψεις καὶ αἱ περατώδεις δεισιδαιμονίαι. Ποῖον δὲ ὑπῆρξε τὸ ἔργον τοῦ Καλβίνου; νὰ καθιερώσῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς μεταρρυθμίσεως ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, καὶ νὰ διοργανώσῃ νέαν πολιτικὴν κοινωνίαν· τοῦτο προσεπάθησε διὰ τοῦ μνησθέντος συγγράμματος αὐτοῦ, καὶ πλήρης ἐπιτυχία ἐσπερέωσε τὰς προσπαθείας του. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ Λούθηρος ὑπῆρξεν ὁ νοῦς τῆς αἰρέσεως, ὁ δὲ Καλβίνος αἱ χεῖρες.

Ἐν τῷ μνημείῳ ἐκείνῳ, ἐν τῇ *χριστιανικῇ* δηλονότι *θεσμοθεσίᾳ*, δύναται τις νὰ σπουδάσῃ τὸν καλβινισμόν, ὡς εἰς τὴν πηγὴν του, καὶ τούτου ὅσον ἔνεστι συνοπτικώτερον θέλομεν πειραθῆ τὴν ἔρευναν.

Δύο μεγάλας ἀρχὰς εἶχεν ὁ Χριστιανισμὸς ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ· τὴν μὲν, ἐξωτερικὴν καὶ ἀναγομένην εἰς αὐτὴν τὴν θρησκευτικὴν κοινωνίαν, ἣτοι τὴν ἀπόλυτον ἰσότητά τῶν πιστῶν ἀπέναντι ἀλλήλων, τὴν δὲ, ἐσωτερικὴν καὶ ἀναγομένην εἰς τὴν διδασκαλίαν τὴν πηγάζουσαν ἐκ τῆς πίστεως, ἣτις κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶνε δῶρημα θεῖον.

Αἱ δύο αὗται ἀρχαί, μεταβληθεῖσαι οὐσιωδῶς

κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἀπέληξαν εἰς δύο πάντῃ ἀντίθετα ἀποτελέσματα, τὴν μὲν διεδέξατο ἡ ἀπόλυτος κυριαρχία τῆς παπικῆς αὐλῆς, τὴν δὲ ἀντικατέστησεν ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας διὰ ἔργων, οὐχὶ οἶων αἱ Γραφαὶ διαγράφουσιν, ἀλλ' ἔργων ἄνευ ἀρετῆς, ἄνευ ζωῆς, διὰ χρημάτων καὶ ἄλλων τοιοῦτων μέσων. Ἐπειδὴ δὲ ὅταν ἅπαξ μετατραποῦσιν ἐκάστης θρησκείας τὰ ὄρια δυσκόλως δύναται τις νὰ σταματήσῃ ἔπειτα εἰς τὸ μέσον τοῦ κατάντους, γνωστὸν ὑπάρχει ὅσοις καὶ εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν ἐπῆλθε καταχρηστικὸν ἀποτέλεσμα τῆς μετατροπῆς ταύτης. Κατὰ τῆς φαύλου ταύτης καταχρήσεως, ἣτις ἀντὶ νὰ ἠθοποιῇ τὴν κοινωνίαν, τὸν ἀντικεινὸν παρέλκεν αὐτὴν, ἠγέρθη ὁ Λούθηρος, προσπαθῶν νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν χριστιανισμόν εἰς τὰς ζώσας τῆς πίστεως πηγὰς· ἀλλ' οἱ πολυάριθμοι ἀγῶνες οὐς πρὸς ἐκμηδένισιν τῶν ἐχθρῶν κατέβαλεν, ἀπεβρόχησαν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν, ὥστε δὲν τῷ ἐπέτρεψαν καὶ νὰ καθιδρύσῃ τὸ σύστημα αὐτοῦ ἐπὶ ὠρισμένων βάσεων· ἴσως μάλιστα δύναται τις ν' ἀμφιβάλλῃ καὶ ἂν ἐκτεθη τὴν πρὸς τοῦτο ἱκανότητα. Ὁ Καλβίνος ὁμῶς ἔλθων εἰς στιγμὴν οὕτως εἶπεν ἡσυχωτέραν ἦτο μᾶλλον προωρισμένος καὶ ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἕνεκα τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ παγιώσῃ τὴν μεταρρυθμισίαν καὶ διαγράψῃ τὰ ὄρια αὐτῆς. Ἡ μόνη διαφορὰ τῶν δύο τούτων αἰρεσιάρχων ἦν ὅτι ὁ μὲν Λούθηρος ἐπεθύμει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅ,τι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν κατεδίκαζεν, ὁ δὲ Καλβίνος ἤθελε νὰ ἀποβάλλῃ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὅ,τι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν διέγραφεν. Ἡ Γραφή, πᾶσα ἡ Γραφή καὶ οὐδὲν πλὴν τῆς Γραφῆς· ἰδοὺ ἡ βᾶσις τοῦ καλβινισμοῦ κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα.

Ἄλλ' ὁ Καλβίνος δὲν περιώρισε μέχρι τούτου τοῦ σημείου μόνον τὸ ἔργον αὐτοῦ. Τὸ περὶ *χριστιανικῆς θεσμοθεσίας* σύγγραμμά του δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐρετήριον θρησκευτικῆς φιλοσοφίας, ἐν ᾧ ὅλα τὰ μεγάλα θρησκευτικὰ ζητήματα, ἡ ἐκπτώσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀμαρτία, ἡ σωτηρία, τὸ αὐτεξούσιον καὶ ἡ χάρις, τὰ σπουδαῖα ταῦτα ζητήματα, ἅτινα ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ ἐκλόνησαν τὴν ἀνθρωπίνην βεβαιότητα καὶ βασανισθέντα ἐπανειλημμένως ἔμειναν ἄλυτα, κατὰ σειράν τιθέμενα ἐρευνῶνται, λύονται διὰ μεθόδου εὐλήπτου καὶ λίαν περιέργου. Ἐν τούτοις ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ λογικὴ ὡς εἶπεν ἐμμονὴ αὕτη, ἣτις συνίσταται εἰς τὸ νὰ βασανίζηται μία ἰδέα με συνεπειὰς ἐπὶ συνεπειῶν

μέχρις οὗ ἐπέληθη τελικὸν πόρισμα, ἡ ἐμμονὴ λέγομεν αὐτῇ ἀντὶ τῆς διαλύσεως τῆς δυσκολίας ἐπαυξάνει ἐπὶ μᾶλλον αὐτάς. Καὶ ὄντως πῶς εἶνε δυνατόν διὰ τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς νὰ ἐρευνῆται τις καὶ ἀναλύσῃ τὰ ὑπὲρ λόγον μυστήρια τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως καὶ ἐν γένει τοῦ χριστιανισμοῦ; Διὰ τοῦτο ὁ Καλβίνος πειραθεὶς διὰ τοῦ πεπερασμένου αὐτοῦ νοῦ νὰ διασκεδάσῃ τὰ μυστηριώδη τῆς χριστιανικῆς θρησκείας σκοτῆ, ἐπαθε τὸ τοῦ Ἰκάρου, ἀντὶ δηλονότι νὰ σαφηνίσῃ ἐπέζησε τὸν ζόφον, ὡς ἐκ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ ἀντιφάσεων δύναται τις νὰ πεισθῇ. Ἐκ παρδειγματός ὁ Καλβίνος πειραδέχεται τὸ αὐτόγνωμον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου λέγει ὅτι ὅταν ἀπαξ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν ἐνός χριστιανοῦ, οὐδέποτε δύναται ν' ἀπωλέσῃ αὐτήν, καὶ οὕτως ἐκδιάζεται τρόπον τινα ὅπως βαδίζῃ κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τότε πῶς συμφωνεῖ ἡ ἐκθέσις αὐτῆς πρὸς τὴν αὐτογνωμοσύνην; Μὴ δὲν εἶδομεν τὸν Σολομῶνα κάτοχον τῆς θείας χάριτος καὶ εἶτα ἐκπεσόντα ταύτης ἕνεκα τῆς κακῆς αὐτοῦ διαγωγῆς;

Τὰ ἐκ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἀπορρέοντα ἐπισφαλῆ ἀποτελέσματα δὲν εἶνε δύσκολον νὰ μαντεύσωμεν, ἢ μὴ ἀναγνώρισις τῶν μυστηρίων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ Θεὸς συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν ἀνθρώπων μόνον ἠθικῶς, καὶ ἡ καταστροφή πάσης ἱεραρχίας, διὰ τῆς ἀπολύτου ἰσότητος τῶν πιστῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως ἀμφοτέρω ταῦτα ἦσαν ἔργα παράτολμα, ἀλλ' ὅμως ἐξετίθεντο σαφῶς ἐν τῇ χριστιανικῇ αὐτοῦ θεομοθεσίᾳ «Ἐκ φύσεως, γράφει ὁ Καλβίνος περὶ ἑαυτοῦ, δὲν ἤμην γεννημένος διὰ τὸν κόσμον, ἀγαπήσας πάντοτε τὴν ἀνάγκυσιν καὶ τὴν σκίαν, καὶ μόνον ἐπιθυμίαν εἶχον νὰ διέλθω τὸν βίον μου εἰς τι ἐρημητήριον παρ' οὐδενὸς γνωριζόμενος.» Συνεφώνουν αἱ ἐπιθυμίαι του αὐταὶ πρὸς τὰς πράξεις του;

Ἡ μεταρρυθμισὶς ἀρξάμενη νὰ διδάσκηται ἐν Ἑλβετίᾳ ὑπὸ τοῦ Ζβίγγλου τῷ 1517, εὔρε πολυαριθμῶς ὀπαδοὺς, ἰδίως μεταξὺ τῶν Γάλλων προσφύγων. Μόλις ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἐφάνη εἰς Γενεύην καὶ σύμπασα ἡ πόλις ὡς δι' ἡλεκτρισμοῦ ἠσπασατο τὸ νέον δόγμα, διότι πολλὰ εἶχεν ὑποστῆ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς, εἰς οὓς ὡς τιμᾶριον πρὸ μικροῦ ὑπήγετο. Ὁ Καλβίνος ἐκ συμπτώσεως ἔτυχε τότε εἰς Γενεύην ἐπανερχόμενος ἐκ Φερράρας, ἐκεῖ συνήντησε τὸν Φαρέλ, φίλον αὐτοῦ πρὸ χρόνων, εἰς δὲ τὰς προτροπὰς αὐτοῦ πειθεὶς ἀπεφάσισε νὰ διαμείνῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ

ἐπὶ τινὰς μῆνας, ὅπως οὐ μόνον βυθίσῃ τὸ θεολογικὸν μέρος, ἀλλὰ καὶ προσπαθῆσῃ νὰ ἠθικοποιήσῃ τὴν μεγίστην ἠθικῆς ἀνάγκην ἔχουσαν κοινωνίαν τῆς Γενεύης· ἀλλ' ὁ πρὸς τοῦτο ἀγὼν ὑπερέβαινε τὰς δυνάμεις του, οἱ ἀντίπαλοί του κατίσχυσαν, καὶ αὐτὸς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπη τῷ 1538 τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ ἀπεσύρθη πρῶτον εἰς Βάβην καὶ εἶτα εἰς Στρασβούργον. Ἐκεῖθεν παρετήρει μετὰ θλίψεως τὰς παντοειδεῖς καταχρήσεις αἰτινῶν ἐπηκολούθησαν τὴν ἐκ Γενεύης φυγὴν αὐτοῦ, τὴν παντὸς σεβασμοῦ ἔλλειψιν πρὸς τὰ θεῖα, τὴν παραλυσίαν τῶν ἡθῶν, τὴν κοινωνικὴν ἀποσύρθησιν. Ἀλλ' ἐπῆλθεν ὁ κόρος εἰς τοὺς πολίτας τῆς Γενεύης καὶ ἐπέστη αὐτοῖς ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Καλβίνου· ἐπανῆλθε λοιπὸν οὗτος εἰς Γενεύην τῷ 1541 ὅπως καθιδρύσῃ ἐκεῖ τὴν διπλὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς μεταρρυθμίσεως.

Καὶ συνέστησε λοιπὸν πολιτείας ἰδίαν, σχηματίσας τριμελῆ ἐπιτροπὴν, ἣτις ὤφειλε νὰ ἐπιτηρῇ τὰ ἤθη, τὰς πράξεις, τὸν βίον ἐν γένει ἐκάστου πιστοῦ. Ἦτον αὕτη ἀληθὴς τριανδρία, ἣτις δὲν ἐτιμῶρει μὲ πνευματικὰς ποινὰς, ἀλλὰ μετατρέπουσα τὰ πλημμελήματα εἰς ἐγκλήματα ἐνήγεν αὐτὰ ἐνώπιον τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς. Ἀστυνομία αὐστηρὰ συνέστη εἰς τὴν πόλιν, τὰ μέρη τῆς φαυλότητος ἐμποδίσθησαν, τὰ καπηλεῖα ἐκλείσθησαν, οἱ χοροὶ ἀπηγορεύθησαν. Ἀρχηγὸς δὲ τῆς πολιτείας ταύτης ἦν αὐτὸς ὁ Καλβίνος, ὅστις ζῶν βίον λιτὸν, ἐν οἰκίᾳ εὐτελεῖ ἐκ μικροῦ μισθοῦ, ὅστις τῷ ἐδίδετο, ἐδίδασκε, συνέβουλευσεν, ἐπεσκέπτετο τὰς φυλακὰς καὶ τὰ νοσοκομεία καὶ ἐκράτει ἀλληλογραφίαν μὲ ὅλας τὰς πολιτικὰς ἀρχηγίας τῶν διχαρτυρομένων κρατῶν. Ὁ βίος αὐτοῦ οὗτος, καὶ τοὶ εὐαγγελικώτατος, δὲν ἦτον ὅμως καὶ ἄνευ πειρασμῶν· οἱ εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν ἐπιθιμένοι, δὲν ἔπαυσον παντοιοτρόπως προσπαθοῦντες νὰ μετατρέψωσι τὴν παρούσαν κατάστασιν· ἀλλ' ὅμως ὁ Καλβίνος ἦτον ἰσχυρὸς καὶ οὐ μόνον ἐδυνήθη νὰ καταπολεμήσῃ αὐτοὺς, ἀλλὰ τῷ 1555 ἐπέτυχε καὶ νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ὀλοσχερῶς ἐκ Γενεύης.

Ἐν τούτοις αἱ ἄπυστοι αὐταὶ φροντίδες, οἱ ἀδιέλπητοι ἀγῶνες προσέβαλον καιρίως τὴν υγείαν τοῦ Καλβίνου. Τῇ 2 Φεβρουαρίου 1564 ἐδίδαξε τὸ τελευταῖον μάθημα, διότι ἀπὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν ἠσθάνετο σφοδρὰς ἀλγυθόνας, αἰτινας συνεχῶς τοῦ ἀπέσπων τὴν πρὸς τὸν Θεὸν μεμψιμοιρίαν,

ταύτην «Κύριε, ἕως πότε;» Οἱ φίλοι του πάντες ἔσπευδον περὶ αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ὁ ὀδυροκοντούτης Φαρέλ ἔσπευσεν ἐκ Ναυσατέλης νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν θνήσκοντα συναδέλφον του. Τῇ 49 Μαΐου, παραμονὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ὁ Καλβίνος παρενέθη διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὴν ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ τελεσθεῖσαν λειτουργίαν καὶ ἐκοινώνησε τῶν μυστηρίων. Ἐγερθεὶς τῇ συνδρομῇ τοῦ ὑπρέτου τοῦ τῆς κλίνης» Φίλοι μου, εἶπε, σὰς βλέπω διὰ τελευταίαν φορὰν, καὶ ὄντως ἐξέπνευσε τῇ 27 Μαΐου 1564 εἰς ἡλικίαν πενήτηκοντα πέντε ἐτῶν.

Ἐνταῦθα λέγει τὸ ἔργον ἡμῶν, ἂν ὁ σπόρος, ὃν ἔσπειρεν ὁ Καλβίνος, ἐβλάστησε καλῶς, καὶ ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς αἰρέσεως αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατόν του, περὶ τούτων δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ εἰπωμεν. Περαιτοῦντες δὲ λέγομεν μετὰ τοῦ Μινιέτου. «Ὁ Καλβίνος παρεσκύασεν εἰς Γενεύην πίστιν καὶ κυβέρνησιν πᾶσι τοῖς ἐν Εὐρώπῃ ἀποβρίψασαι τὴν πίστιν καὶ ἐπαναστατήσασαι κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ τόπου τῶν ὁ καλβινισμὸς ὑπῆρξε θρησκεία τῶν φίλων τῆς ἐπαναστάσεως.»

Ε. Σ.

ΓΗΡΑΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΜΙΑ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδιον 25).

Τὴν ἐπαύριον ἀπὸ πρωῒας προσεκάλεσε τὸν Ὀλιβιέρον καὶ ἐγχειρίσας αὐτῷ ὅσον χρηματικὸν ποσὸν εἶχεν ἀνὰ χεῖρας, διέταξεν αὐτὸν νὰ ἔχῃ ἑτοιμον περὶ τὸ μεσονύκτιον δίφρον ταχυδρομικὸν εἰς ἀπόστασιν τινα ἐκ τῆς οἰκίας· παραμονεύει καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ δὲν χάνει οὔτε στιγμὴν ἐκ τῆς δρασείας του τὸ παράθυρον τῆς οἰκίας τὴν ὁποίαν, ὡς εἶκαζεν, ἡ ἐρωμένη του κατόκει. Ἐπὶ τέλος ὁ Ὀλιβιέρος τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι οἱ νέοι γείτονες μετεκομίσθησαν εἰς τὴν οἰκίαν· αὐτὸς δὲ τείνων τὸ οὖς του προσεκτικῶς νομίζει ὅτι ἀκούει κτύπον τινα· ἐλπίζει ὅτι τὸ παράθυρον ἐμελλε ν' ἀνοίξῃ ἢ ἀνυπομονησίᾳ του εἶναι εἰς τὸν ὑπερτακτον βαθμὸν τὸ αἶμα ἀναθρᾶζει εἰς τὰς φλέβας του, ἡ κεφαλὴ του καιεῖ, καὶ ἡ καρδία του πάλαι. Μετὰ μιᾶς ὥρας ὑπομονῆς, ἐν τῶν παραθύρων ἀνοίγει πραγματικῶς, καὶ ἐπιστολὴ πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νέου ἑραστοῦ. Μετὰ πόσης ἀπληστίας ὤρμησεν ἐπὶ τοῦ μυστηριώδους τούτου χά-

του! μετὰ πόσης ἐπιθυμίας τὸ σφίγγει εἰς τὰ χεῖλη του! «Ἐλπίζω, Κύριε, ὅτι ἡ δυστυχὴς ἡ θέσις εἰς ἣν εὐρίσκομαι θὰ σὰς κάμῃ νὰ συγχωρήσῃτε τὴν φαινομένην ἐλαφρότητα τῆς διαγωγῆς μου. Τὸ διάβημα τὸ ὁποῖον ἐτόλμησα εἶναι ἀνκαμφθίμως ἀξιοκατάκριτον, ἀλλὰ μοὶ ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τῆς νομιμωτέρας ἀπελπισίας, καὶ τοῦ τρυφερωτέρου ἔρωτος. Μάλιστα, Κύριε, σὰς ἀγαπῶ ἀφ' ὅτου ἡ τύχη σὰς ἔφερεν εἰς τὴν ἐκ τῶν Ἠλουσίων πεδίων διάβασίν μου. Ἐνόμισα ὅτι παρετήρησα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν σὰς τὴν ἔκφρασιν ψυχῆς εὐγενοῦς, γενναίας καὶ πλασμαμένης διὰ νὰ συνταύτισθῃ μετὰ τῆς ἰδικῆς μου. Ἰδοὺ ὁ σωτὴρ μου, εἶπον κατ' ἐμαυτήν, ἰδοῦσά σὰς· ἔλθετε λοιπὸν ἔλθετε εἰς βοήθειάν μου. Ἐξαιτούμαι τὴν εὐγενὴ εὐσπλαγγίαν σὰς ἐὰν δὲν δύναμαι νὰ ἐπικαλεσθῶ αἴσθημά τι ἡδύτερον. Ὁ τύραννός μου εἶναι ἠναγκασμένος ἀπόψε εἰς τὰς ἕνδεκα νὰ μᾶς ἀφήσῃ μόνος. Ἐχομεν τὴν ἄδειαν μετὰ τῆς θαλαμηπόλου μου νὰ περιπατήσωμεν εἰς τὸν μικρὸν κήπον ὅστις συνέχεται μὲ τὴν οἰκίαν μας· ἀλλὰ τὰ τείχη τοῦ κήπου τούτου εἶναι ὑψηλά... Ἡ θύρα εἶναι νομίζω στερεῶς κλεισμένη, καὶ ὁ τύραννός μου μόνος ἔχει τὸ κλειδίον. Εἴθε ὁ θεὸς νὰ σὰς ἐμπνεύσῃ τὰ μέσα δι' ὧν νὰ μ' ἐλευθερώσῃτε τοῦ τέρατος τούτου καὶ νὰ μ' ἐνώσῃτε μὲ τὸν μόνον ἀνθρώπον τὸν ὁποῖον μοὶ εἶναι δυνατόν ν' ἀγαπῶ!»

— Τί θελκτικὴ ἐπιστολὴ! ἀνέκραξε ὁ Φορλάγκος μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἄνευ ὀρίαν. Τί ὕψος! τί πνεῦμα! ὁποῖα εὐγλωττία! Ἄ! ἀγαπητέ μοι Ὀλιβιέρε, μόνον τὸ αἶσθημα τῆς εὐσπλαγγίας ἤρκει νὰ μὲ κάμῃ νὰ ἐπιχειρήσω τὸ πᾶν. Ἀγαπῶ καὶ ἀγαπῶμαι, ποῖα ἐμπόδια δύνανται νὰ μὲ ἀναχαιτίσωσιν; — Ἐ, ἔ, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος κινῶν τὴν κεφαλὴν, τὰ τείχη ταῦτα εἶναι πολὺ ὑψηλά... — Ὅα τὰ ὑπερπηδήσωμεν φίλε μου — Μάλιστα, σεῖς Κύριε, ἀλλ' ἡ ἐρωμένη σὰς δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ εἰμὴ διὰ τῆς θύρας, καὶ ἡ κατηραμένη αὐτὴ εἶναι ἀσφαλῶς κλεισμένη. — Ὅα τὴν βιάσωμεν. — Ναι ἀλλὰ συντρίβοντές την θὰ κάμωμεν πολὺν κρότον, καὶ ὁ Κ. Φοβερός θὰ ἔλθῃ... — Τὸν φονεύσωμεν. — Πολὺ καλὰ! τὸν φονεύσωμεν, ἀλλ' ἐὰν εὐρίσκετο τρόπος ἠπιώτερος καὶ δι' ἡμᾶς καὶ δι' αὐτόν ἐὰν ἐδυνάμεθα νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὸν κήπον τοῦτον ἀναίμωτῶς, τοῦτο θὰ ἦτο φρονιμώτερον καὶ ἀσφαλέστερον. Πρέπει νὰ προμηθευθῶμεν τὴν κλειδα τοῦ κήπου. — Εἶναι ἀδύ-

νατον. — Δὲν πιστεύω δὲν ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἄλλο τι εἰμὴ νὰ εἰσαχθῆτε παρὰ τῷ Κ. Φοβερόν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ζηλότυπος καὶ φιλόποτος, σεῖς δὲ νέος καὶ εὐειδὴς τὴν μορφήν, θὰ ἦναι ἀνάγκη νὰ προσποιηθῆτε τὸν γέροντα. Ἴδου π. χ. . . . μοι ἤθελε μία καλὴ ἰδέα! Ἐνδύθητε τὰ ἐνδύματα τοῦ πάππου σας Κ. δὲ Βερμόνδ, καλύψατε τὴν κεφαλὴν σας διὰ τῶν μακρῶν ἐκείνων σφυροειδῶν φενακῶν, κυρτώσατε ὀλίγον τὴν ὠμοπλάτην σας, λυγίσατε τὰς κνήμας σας, στηριχθῆτε ἐπὶ μακρὰς ἐκ μηλέας βράβδου, βήχετε εἰς κάθε λέξιν, ὁ Κ. Φοβερός δὲν ἔχει τόσο καλὴν ὄρασιν, καὶ σὰς ὑπόσχομαι τὴν κλεῖδα τοῦ κήπου.» Ὁ Φορλάγγος διστάζει πρὸς στιγμὴν πῶς νὰ παρουσιασθῆ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡραίας νεάνιδος ὑπὸ τοιαύτην γελοῖαν ἐνδυμασίαν; βεβαίως ἐκείνη θὰ τὸν περιγελάσῃ. Ὁ Ὀλιβιέρους τὸν ἐγκαρδιώνει. — Μὴ φοβῆσθε τίποτε, Κύριε, τῷ εἶπεν, ἡ ἐρωμένη σας εἶναι ἀγχύνους καὶ σώφρων καὶ δὲν ἀποδίδει τόσην σπουδαιότητα εἰς τὰς παραξενείας τοῦ νεωτερισμοῦ. Συχνάκις μάλιστα αὕτη φέγει γελῶσα τὴν ἐνδυμασίαν τῶν νέων καὶ εὐρίσκει ὅτι κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα ἐνεδύοντο μὲ τὸν τρόπον εὐγενέστερον καὶ εὐσχημότερον παρὰ σήμερον.»

Ὁ Φορλάγγος ἀποφασίζει, καὶ ἐκλέγει ἐκ τῆς ἱματιοθήκης τοῦ πάππου τοῦ τὴν ἀρχαιοτέραν ἐνδυμασίαν. Ὁ Ὀλιβιέρους ἐπιστατεῖ εἰς τὸν στολισμόν του, τὸν ἐπικινεῖ διὰ τὴν χάριν μὲ τὴν ὁποίαν φέρει τὸ ἐκ βυσσινοθαφούς κεντημένου βελούδου ἐνδύμα, τὰ μακρὰ ἐκ δαντέλλας περιχειρίδια καὶ τὴν σφυροειδῆ φενάκην. « Τῆ ἀληθείᾳ, Κύριε, τῷ ἔλεγε, θὰ πιστεύσω ὅτι βλέπω τὴν σκιάν τοῦ πάππου σας· εἶθε ὁ ἴδιος· καὶ ἐὰν σὰς ἔβλεπεν ἡ Κ. Βερμόνδ θὰ ἐφοβεῖτο, στοιχηματίζω. Πολὺ καλὰ! βήχετε μετὰ χάριτος ὅπως ἰδιαιτέρας, καὶ θὰ νομίσουν ὅτι ἔχετε κατάρβρον τρομερὸν τοῦ γήθους.»

Ἡ στιγμὴ τῆς ἐπισκέψεως ἐν τούτοις ἐφθασε καὶ ὁ Φορλάγγος ἀναγγελοῦσιν προηγουμένως ὑπὸ τοῦ καλοῦ Ὀλιβιέρους ὠδηγήθη παρὰ τῷ Κ. Φοβερόν. Οὐχ ἥττον δὲν ἦτο ἡσυχος· ἐφοβεῖτο μήπως παρὰ τὴν ἐνδυμασίαν του ἡ μορφή καὶ ἡ φωνὴ του τὸν προδώσωσιν. Ἀλλ' ὁ Φοβερός δὲν ἔδωκε τὴν ἐλαχίστην προσοχὴν, καὶ ἐδέχθη τὸν ἀστόχαστόν μας μ' ὄλον τὸ εἰς ὀγδοηκοντούτη γέροντα ἀνήκον σέβας. — ἔχετε κατάρβρον, Κύριε, τῷ εἶπε, μετὰ συμπαθητικῷ τρόπου. — Μάλιστα, Κύριε, πολὺν μάλιστα πολὺν. Εἰς τὴν ἡλικίαν μου ὁ κατάρβρος. . . . Ἀλλὰ λησμονῶ ὅλα μου τὰ βάρβαντα

συλλογιζόμενος τὴν εὐχαρίστησιν ἣν θὰ ἔχω συνδέων γνωριμίαν μετ' ὑμῶν. — Ἡ εὐχαρίστησις θὰ ἦναι ἀμοιβαία· ἀγαπῶ τοὺς γείτονας τῆς ἡλικίας σας. — Ἄ! μοι κάμνετε μεγάλην τιμὴν, Κύριε, καὶ ἡ κολακευτικὴ δεξιότης τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνω παρ' ὑμῶν μ' εὐελπίζει νὰ σὰς κάμω μίαν αἰτησίαν. . . . — Μίαν αἰτησίαν; ὁμιλήσατε, οὐδὲν ἔχω ν' ἀποποιηθῶ εἰς ἄνθρωπον τόσον σεβασμίας ἡλικίας. — Εἶχον ἄλλοτε, ἐξηκολούθησεν ὁ Φορλάγγος, τὴν εὐκολίαν νὰ περιπατῶ εἰς τοῦτον τὸν μικρὸν κήπον, ὅστις ἐγγίζει τὴν οἰκίαν σας. ἔχω ἀνάγκην ὀλίγης ἀσκήσεως καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν μου δὲν δύναται τις νὰ ὑπάγῃ πολὺ μακρὰν. Θὰ μοι ἀποποιηθῆτε μίαν εὐχαρίστησιν, ἣτις μοι κατέστη ἀναπόφευκτος; » Ὁ Φοβερός σιωπᾷ, διστάζει, καὶ ὁ Φορλάγγος ἀνήσυχος ἐξακολουθεῖ μὲ τὸ αὐτὸ ὕφος. « Σὰς ὑπόσχομαι, Κύριε, νὰ μοι πειράξω οὔτε ἓν λάχανον. — ἔ! Κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Φοβερός, ἐὰν ἔχω ἀνησυχίας αὐταὶ δὲν εἶναι διὰ τὰ λάχανα μου, ἀλλὰ. . . — Δὲν θὰ κόψω οὔτε ἓν ἄνθος. — ἔ! Θεέ μου, εἶναι ὅλα εἰς τὰς διαταγὰς σας, ἀλλὰ. . . — Θὰ κλείω μετ' ἐπιμελείας τὴν θύραν δσάκις θὰ εἰσέρχωμαι εἰς τὸν κήπον.

— Ε! Κύριε, ἔταν θὰ εἰσέρχεσθε, δὲν θὰ ἔχω κανένα φόβον, ἀλλὰ. . . — Θὰ τὴν κλείω μὲ τριπλὴν στροφὴν ἔταν θὰ ἐξέρχωμαι. — Φοβοῦμαι μήπως ἀμελήσετε καὶ τὴν μικρὰν αὐτὴν προφύλαξιν, καὶ ἀπὸ ἀπροσεξίας. . . — Ἄ Κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Φορλάγγος, συλλογισθῆτε ὅτι εἶμαι ὀγδοηκοντούτης, καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν μου δὲν δύναται πλέον κανεὶς νὰ ἦναι ἀπρόσεκτος. — Ὀγδοηκοντούτης! ἔχετε πραγματικῶς τὴν ἡλικίαν τῆς φρονήσεως· ἐνδίδω λοιπὸν εἰς τὴν παράκλησίν σας· ἴδου, Κύριε, σὰς δίδω τὴν κλεῖδα τοῦ κήπου μου, ἔχω πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν φρόνησιν ἀνθρώπου ὀγδοηκονταετούς.» Ὁ Φορλάγγος λαμβάνει τὴν κλεῖδα μετὰ προθυμίας, λύει τὴν πολιορκίαν καὶ ἐτοιμάζεται νὰ κταθῆ τὴν κλίμακα ἀνὰ τέσσαρας βαθμίδας· ἀλλ' ὁ Κ. Φοβερός τῷ προσφέρει τὸν βραχίονα ἀπὸ εὐγένειαν καὶ τῷ λέγει· « Προσεχετε Κύριε. . . βαδίσατε ἀργά. . . παρ' ὀλίγον ἐπίπτετε. . . » ὁ ἀπρόσεκτός μας νέος ἐλησμόνησε τὰ ὀγδοήκοντα αὐτοῦ ἔτη.

Εὗρηκε λοιπὸν εἰς τὴν ὁδὸν τὸν πιστόν του Ὀλιβιέρους, ὅστις τὸν περιέμενε μετ' ἀνυπομονησίας· « Νίκη! νίκη! ἀνέκραξεν ὁ Φορλάγγος, τὴν κλεῖδα τὴν ἔχομεν. Ἄχ! ἀγαπητέ μου Ὀλιβιέρους! ὁποῖα εὐχαρίστησις ν' ἀπατήσῃ τις προστάτην γέροντα καὶ ζηλότυπον! πόσον εἶναι εὐπιστός! εἶναι ὅμως

ἀληθὲς ὅτι ἕκαμα τὸ μέρος μου θεῖα· καὶ ὁ παυρογρότερος τῶν ἀνθρώπων ἤθελεν ἀπατηθῆ.»

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Φορλάγγος καὶ ὁ Ὀλιβιέρους ἀκούσαντες κρότον ἐκρύβησαν καὶ οἱ δύο καὶ εἶδον τὸν Κ. Φοβερόν ὅστις ἐξήρχετο τῆς οἰκίας καὶ ἀφοῦ ἐβρίσκει παρατηρητικὰ βλέμματα εἰς τὰ περίεξ, « Καλὰ, εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρους, ἴδου ὁ ἐχθρός μας ἐξῶ, μὰς παραδίδει τὴν θέσιν. Ἐνδεκα ὥραι σημαίνουν καὶ αὕτη εἶναι ἡ συμπεφωνημένη ὥρα. Τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα διὰ τὴν ἀναχώρησίν σας, Κύριε, οἱ ἵπποι εἶναι ἐξευγμένοι καὶ ἡ ἄμαξα μόλις ἀπέχει διακόσια βήματα ἀπ' ἐδῶ. — Ἄς δράξωμεν τῆς εὐκαιρίας, εἶπεν ὁ Φορλάγγος· πήγαινε νὰ παραμονεύσῃς, ἀγαπητέ Ὀλιβιέρους, ἐνῶ ἐγὼ μέλλω νὰ εἰσέλθω εἰς τὸν κήπον.» Ὁ Ὀλιβιέρους ὑπήκουσεν, αὐτὸς δ' ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν. Μετ' ὀλίγον νομίζει ὅτι ἀκούει βάδισμα εἰς τὸν κήπον. « — Σὺ εἶσαι, εἶπε χαμηλῆ τῆ φωνῆ, σὺ, ἀγαπητὴ ἐρωμένη; — Μάλιστα ἐγὼ εἶμαι ἀγαπητὴ Φορλάγγε, ἀνοίξον τὴν θύραν καὶ σῶσόν με. » Πρὸς τὴν φωνὴν ταύτην, ἣτις τὸν ἔκαμε νὰ σκιρτήσῃ ἀπὸ ἔρωτα, ὁ Φορλάγγος ἔθεσε τὴν κλεῖδα εἰς τὸ κλειθρον καὶ ἡ θύρα ἔμελλε ν' ἀνοίξῃ ὅτε δύο ὄχληροι ἄνθρωποι, οἵτινες ἐφιλονέικουν, ἤλθον αἰφνης καὶ τὸν ἐσαμάτησαν· ἦσαν δὲ ὁ μὲν κωμικός ποιητὴς ὁ δὲ τραγικός, οἵτινες ἐξερχόμενοι τοῦ θεάτρου ἐφιλονέικουν περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς τέχνης των. « Εἶναι πρᾶγμα ἀνήκουστον, ἔλεγεν ὁ κωμικός ποιητὴς, τὸ νὰ θέλῃς νὰ ὑποστηρίξῃς ὅτι ἡ τραγωδία εἶναι ἀνωτέρα τῆς κωμωδίας, τῆς τέχνης ἣν ὑμνησεν ὁ Μολιέρους! — Μάλιστα, Κύριε, ἀπεκρίνετο ὁ τραγικός ποιητὴς, τολμῶ νὰ βεβαιώσω ὅτι ἡ τραγωδία εἶναι ἡ ὡραιότερα ὄλων τῶν τεχνῶν. — Ἡ κωμωδία εἶναι πολὺ δυσκολωτέρα. — Ὑποστηρίζω τὸ ἐναντίον· καὶ κάθε ἄνθρωπος φρόνιμος θὰ εἶναι τῆς γνώμης μου. — Κάθε ἄνθρωπος νουεχῆς θὰ σκεφθῆ ὡς ἐγὼ. — Ἄς λάβωμεν δικαστὴν τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ὃν θ' ἀπαντήσωμεν καθ' ὁδόν. — ἔστω. — Ἴδου μικρός τις γέρον ὅστις δύναται νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ζητήματος· διότι ἐὰν ἦναι τόσο γέρον ὅσον ἡ ἐνδυμασία του τὸ ἀναγγέλλει, πρέπει νὰ εἶδε παραστανομένας πολλὰς κωμωδίας καὶ τραγωδίας ἐντός καὶ ἐκτός τοῦ θεάτρου.

Πρὸς ταῦτα πλησιάζαντες ἀμφοτέρω τὸν Φορλάγγον τὴν ἐχαίρετῃσαν μετὰ σεβασμοῦ καὶ τῷ ἐξέθεσαν τὸ ἀντικείμενον τῆς φιλονεικίας των. Ὁ Φορλάγγος τοὺς ἐδέχθη ἀρετὰ ψυχρῶς, καὶ τοὺς ἀπεκρίθη ὅτι δὲν εἶχε καιρὸν νὰ ἐνασχοληθῆ εἰς

τοιαῦτα ἐπουσιώδη πράγματα. — « Ὀνομάζετε ἐπουσιώδες, Κύριε, ἀνέκραξαν οἱ δύο ποιηταί, τὸ ὡραιότερον φιλολογικὸν ζήτημα; — Δὲν ἐννοῶ τίποτε εἰς τὰς φιλολογίας. » Ὁ Φορλάγγος δὲν ἠδύνατο νὰ τοῖς ἐπιβάλῃ σιωπὴν, καὶ οἱ δύο ποιηταί ἤρχισαν συγχρόνως τὰς συζητήσεις των· αὐτὸς ἀνησυχεῖ, ἀπειλεῖ, ἐκείνοι δὲ τῷ ἀποκρίνονται δι' ἐμπαικτικῷ μειδιάματος καὶ διὰ τῶν δύο τούτων στίχων τοὺς ὁποῖους προφέρει ὁ τραγικός ποιητὴς:

Σέβομαι τὰ χρόνια σου καὶ τ' ἄσπρα τὰ μαλλιά σου

Ἄλλως ἢ χεῖρό μου ἤξευρε νὰ παύσῃ τὴν λαλίαν σου.

Ὁ Φορλάγγος δὲν δύναται νὰ μετριάσῃ τὴν ὀργὴν του, θυμῶναι, καὶ ὀρμαῖ ἐναντίον τῶν δύο ποιητῶν οὓς ὠθεῖ ἐκ τῶν ὤμων μετὰ βρώμης, ἣτις ἐφάνη ὅτι τοὺς ἐξέπληξεν. « Ὁ μικρὸς οὗτος γέρον εἶπεν ὁ κωμικός ποιητὴς ἀναχωρῶν, εἶναι πολὺ ζωηρὸς ἀκόμη. — Ἄ, εἶπεν ὁ τραγικός ποιητὴς. Ἄς φύγωμεν :

Χάρις τῷ Θεῷ ὁ Φορλάγγος ἐλευθερώθη ἐπὶ τέλος τῶν δύο τούτων ὄχληρῶν· ἀλλὰ μόλις ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ κλειδίου καὶ νέος κρότος τὸν ἐσταμάτησε· καὶ ἀκούει ψαλλόμενον εἰς τὰ ὠτὰ του ἀνδρικὸν τινα ἦχον ὡραιότατον καὶ λαμπρότατον, ἀλλ' ἀναρμόδιον ὡς πρὸς τὰς περιστάσεις. Ὁ μουσικός ἐκτελεῖ τὰς δυσκολωτέρας στροφὰς καὶ διατρέχει ὅλους τοὺς ἦχους μετὰ θαυμασίας ταχύτητος. Δὲν διακόπτεται εἰμὴ διὰ νὰ ἐπαινέσῃ ἑαυτόν. « τερπνότατος! . . . θεατικὸς! . . . ἐξαισιος! θεῖος! . . . Ὁ ἦχος οὗτος δύναται νὰ μὲ πλουτίσῃ. Πόσον ἐπεθύμουν νὰ εὕρισκον φιλόμουσον τινα εἰς τὸν νὰ τὸν ψάλλω. » Μετὰ ταῦτα ἰδὼν τὸν Φορλάγγον: « Ἄχ! ἴδου ἀκριβῶς, ἀνεφώνησεν ὅ,τι ἐπεθύμουν· Κύριε, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σὰς χαιρετήσω ταπεινότητα. Πρέπει νὰ τέρψω τὴν λεπτὴν ἀκοήν σας διὰ τοῦ νέου μελοδράματος τὸ ὁποῖον συνέθεσα. . . Θέλετε ἀκούσει τὴν μελωδικωτέραν μουσικὴν! . . . ἔφθασα ἐσχάτως ἐκ τῆς Ἰταλίας μὲ πάντα μελοδράματα εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου, καὶ ἐὰν τὸ πρῶτον σὰς εὐχαριστήσῃ θὰ σὰς τραγωδήσω καὶ τὰ πέντε. Θέλετε μείνει ἐκστατικός; Ὅχι ἐπισκιάσω ὅλους τοὺς μουσικούς παρόντας, παρελθόντας καὶ μέλλοντας. — Εἶμαι κωφός, ἀπεκρίθη ὁ Φορλάγγος μὲ κερουνοβόλον φωνήν. — Κωφός ἢ ὄχι, θὰ μ' ἀκούσητε, ἐπανέλαβεν ὁ μουσικός, καὶ ἤρχισε προκινάουσμά τι, ὅτε ὁ ἐραστής μας, ἀπαυδήσας πλέον, ἔκαμε χειρονομίαν τόσο σημαντικὴν, ὥστε ὁ νέος Ὀρφεὺς μας, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ. Ὁ Φορλάγγος ἀνέπνευσεν ἐπὶ τέλος μετὰ τόσους ἀγῶνας. Οὐδέποτε ἐραστής

ὕπρῳξεν ἀτυχέστερος διότι τὴν πλησιάζουσιν εὐτυχίαν ἐξηγόραζε πολλὴ ἀκριβία. Εἶναι ἤδη μεσονύκτιον· ὁ Φοβερός δύναται νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πρέπει νὰ ὠφεληθῇ τῆς εὐνοικῆς περιστάσεως. Ὁ Φορλάγκος στρέφει τὸ κλειδίον καὶ ἡ θύρα ἀνοίγει, ἀλλ' ἰδοὺ θύλιός τις μεθυσμένος τὸν κτυπᾷ καὶ πίπτει σχεδὸν ἐπ' αὐτοῦ. «—Τί κάμνεις ἐκεῖ σὺ; τῷ λέγει ὁ μεθυσμένος βλασφημῶν καὶ ἀπειλῶν ἀποσύρθητι τῆς ὁδοῦ μου, μὴ μὲν χωρεῖ ἐμὲ.» Ὁ Φορλάγκος τὸν ἀπώθει καὶ τοῦ λέγει: «—Διάβαινε, φίλε μου, διάβαινε γρήγορα. — Διάβαινε σὺ, ἀπεκρίθη ὁ μεθυσμένος. Δὲν βλέπετε ἐκεῖ ὁ ἀχρεῖος μοὶ λέγει νὰ διαβῶ! Ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ. — Δὲν θὰ μείνης. — Θὰ μείνω καὶ ἐὰν εἰπῆς λέξιν θὰ κόψω τὴν κεφαλὴν σου. — Δὲν δύναμαι κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀπαλλαχθῶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου! εἶναι μεθυσμένος. — Σεβάσθητι τὴν ἐξοχότητά μου. — Τὴν ἐξοχότητά σου! — Εἶμαι ὁ μέγας Τοῦρκος. — Ὁ μέγας Τοῦρκος; — Οἱ κῆποι οὗτοι εἶναι ἰδιόκοι μου ὡς καὶ τὸ ἀνάκτορον καὶ θέλω νὰ εἰσέλθω ἐντὸς αὐτοῦ.» Πρὸς ταῦτα ὁ μεθυσμένος προσπαθεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κῆπον, ἀλλ' ὁ Φορλάγκος τῷ ἐμποδίζει τὴν δίοδον. Ὁ κατὰ φαντασίαν μέγας Τοῦρκος προσκαλεῖ τοὺς εὐνούχους του, τοὺς γιαντισάρους του καὶ τοὺς διατάττει ν' ἀποκεφαλίσωσιν ἀμέσως τὸν αὐθάδη ἐκεῖνον, ὅστις θέλει νὰ τῷ ἐμποδίσῃ τὴν εἰσόδον εἰς τ' ἀνάκτορά του.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἔτρεξε πρὸς τὰς ἐπανειλημμένας ταύτας φωνάς. Ἰδὼν δ' αὐτὸν ὁ μεθυσμένος τῷ λέγει: «—Μεγάλε βεζύρη, διατάξτε νὰ συλλάβωσιν τὸν αὐθάδη τούτον, νὰ τοῦ δώσωσιν ἑκατὸν ραβδισμούς καὶ μετὰ ταῦτα νὰ τὸν ἀνασκολωπίσωσιν. — Ἄχ! φίλτατε Ὀλιβιέρε! εἶπεν ὁ Φορλάγκος, εἶμαι εἰς ἀπελπισίαν. Δύο ποιητὰ, εἰς μουσικὸς καὶ ὁ μεθυσμένος οὗτος ἦλθον νὰ μὲ προσβάλλουν. Ἐδίδωξα τοὺς τρεῖς, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐλευθέρωσόν με τοῦ τετάρτου!» Πρὸς ταῦτα ὁ Ὀλιβιέρος πίπτων εἰς τοὺς πόδας τοῦ μεθυσμένου: «—Πηγαίνω νὰ ἐκτελέσω τὰς διαταγὰς τῆς ὑψηλότητός σας, εἶπεν, ἀλλὰ συγχρόνως τὴν εἶδομαι, ὅτι ἡτοίμασα δι' αὐτὴν ἐξαίρετον δεῖπνον παρὰ τῷ γείτονι ξενοδόχῳ. Ἐκεῖ θέλει εὐρεῖ λαμπρότατον οἶνον καὶ ἐν ἀφθονίᾳ. — Οἶνον! οἶνον! εἶπεν ὁ μέγας Τοῦρκος· εἶσαι ἀξιὸς βεζύρης. Σὺ ἠξέουρας θαυμάσια πῶς πρέπει νὰ κυβερνᾷται τὸ βασίλειον. Οἶνον! ὑπάγω. . . Ἀποθνήσκω ἀπὸ δείψαν.» Ἐν τῷ ἄμα ὁ μεθυσμένος ἐχάθη.

Μόλις ὁ Φαρλάγκος ἔμεινε μόνος μετὰ τοῦ πι-

στοῦ του Ὀλιβιέρον καὶ πρηνὸς εἰσῆλθε εἰς τὸν κῆπον. Δὲν εἶχε δὲ ταύτην τὴν φορὰν νὰ φοβηθῇ τοὺς ὄχληρούς διότι ἦτο πλησίον τῆς ἐρωμένης του, κατεφίλει μετὰ παραφορᾶς τὴν προσφιλεῖ ἐκείνην χεῖρα. . . Τίς ἠδύνατο νὰ περιγράψῃ τὴν εὐτυχίαν του! ἐξῆλθον τοῦ κῆπου, εἶναι εἰς τὴν ὁδόν, ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ἐσώθησαν. «— Ἐλθέ, ὦραία ἄγνωστος, εἶπεν ὁ Φορλάγκος χαμηλῆ τῆ φωνῆ, ἡ ἀμαζα μου δὲν ἀπέχει οὐδὲ δύο βήματα, καὶ ἀναχωροῦμεν ἀμέσως εἰς Λυόν. — Εἰς Λυόν!» εἶπεν ἡ ἄγνωστος ὑφόνουσα τὸ ὕφασμα ὑπερ τὴν ἐκάλυπτε. «Ὅχι μὰ τὴν ἀλήθειαν ὄχι εἰς τὴν ἡλικίαν μου δὲν ταξιδεύουσιν τόσῳ μακρὰν.» Ὁ Φαρλάγκος ἐκπλαγεὶς ἐκ ταύτης τῆς ἀπαντήσεως, ἐξέριψε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τῆς νέας ἡ ἤρπασε, καὶ εἰς τὴν λάμπην τῶν ἀνταντακλόντων λύχνων ἀνεγνώρισεν τὴν σεβασμίαν μάμμην του.

Ὀπισθοχώρησε καὶ ἔμεινεν ἐμβρόντητος καταληφθεὶς ὑπ' ἀνεκφράστου ἐκπλήξεως. Παρρηθὺς γέλωτες ἠκούσθησαν πανταχόθεν. Ἡ Ἀμαλία ἐφθασε μετὰ πέντε φίλων τῆς Κ. Βερμόνδ. «— Πῶς! Κυρία, ἀνέκραξεν ὁ Φορλάγκος, εἴθε σεις! . . Μάλιστα ἀγαπητέ μοι υἱέ! ἐγὼ εἶμαι ἐκείνη ἡν ἤρπασας! Ἡ ἀρπαγὴ αὕτη θὰ σὲ ἐκόστισε βέβαια πολὺ, ἀλλ' ἰδοὺ ἀντημεσίθη ἀρκούντως. — Πῶς ἡ εἰκὼν αὕτη! . . — Εἶναι ἡ ἰδική μου. — Ἡ ἰδική σας! — Μάλιστα, ἡ ἰδική μου καὶ ἰδοὺ νὰ σοῦ ἐξηγήσω τὸ μυστήριον· εἶχον στείλει τὴν εἰκὼνα αὕτην εἰς ἕνα χρυσοχόον διὰ νὰ τὴν βάλῃ εἰς περιθώριον κατὰ τὸν νέον συρμόν· ἤθελον νὰ κάμω ἐν δῶρον τοῦ γάμου εἰς τὴν φιλιτάτην μου Ἀμαλίαν. Ὁ χρυσοχόος μοὶ τὴν εἶχεν ἐξαποστείλει τὴν αὕτην ἡμέραν τοῦ περιπάτου μας εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία· τὴν ἔθεσα λοιπὸν ἀπροσέκτως εἰς τὸν κάλπον μου, καὶ τὸ αὐτὸ ἐσπέρας παρετήρησα ὅτι τὴν εἶχα χάσει. Ἐνόμισα ὅτι μοὶ τὴν ἐκλεψαν καὶ ποτὲ δὲν ἐφανταζόμην ὅτι ἤθελε πέσει εἰς τόσον καλὰς χεῖρας. — Ἐν τούτοις ἡ ἐνδυμασία αὕτη εἶναι πολὺ μεταγενεστέρη. Εἶναι ἀρχαία καὶ νέα συγχρόνως, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ σὲ ἐκπλήξῃ φίλε μου· ὁ συρμὸς εἶναι κύκλος ὅστις γρέφεται πάντοτε περὶ ἑαυτὸν· εἶναι ὁ Φοῖνιξ ὅστις ἀναγεννᾶται ἐκ τῆς τέφρας του, καὶ ὀλίγην οἰκονομίαν ἐὰν ἔχη ὀγδοηκοντούτης γυνῆ, εἶναι βεβαία, ἀναδιφῶσα τὴν παλαιὰν ἱματιοθήκην της ὅτι θέλει εὐρεῖ πάντοτε πρᾶγμα τι νέον. Ἄλλως ἐὰν δὲν μὲ πιστεύῃς διὰ τοῦ λόγου, ἡ εἰκὼν αὕτη ἀνοίγει διὰ μυστηρίου γνωστοῦ εἰς μόνην ἐμὲ

εὐρίσκεται ὀπισθεν τῆς μικρογραφίας γεγραμμένην τὸ ὄνομα τοῦ πρωτοτύπου. Ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν εἶναι νέα, οὔτε ὁ ζωγράφος της ἐπίσης, σοὶ λέγω εὐλικρινῶς.»

Πρὸς ταῦτα, ἡ Κ. Βερμόνδ ἀνοίγει γελῶσα τὴν εἰκὼνα καὶ ὁ Φορλάγκος ἀναγινώσκει εὐδιακρίτως τὰς κεχαραγμένας ταύτας λέξεις: «Κυρία δε Βερμόνδ, ζωγραφηθεῖσα κατὰ τὸ 1750 ἔτος, εἰκασαετῆς τὴν ἡλικίαν.» — Θεέ μου! ἀνέκραξεν ὁ Φορλάγκος, δὲν δύναμαι νὰ συνέλθω ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς μου! — Εἶπέ μᾶλλον ἐκ τῆς εὐτυχίας σου! Δὲν εἴμεθα πραγματικῶς ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον; Θεώρησόν με, σοὶ ὁμνῶ ὅτι μὰ τὴν εὐδαιμονίαν αὕτην, ὁμοιάσεις ὡς δύο σταγόνες ὕδατος, μετὰ τοῦ Κ. δε Βερμόνδ, τοῦ πάππου σου· ἰδοὺ ὁποῖος ἦτο κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων του. — Ἄχ! Κυρία, ἔχετε πολὺ δίκαιον νὰ μὲ περιγελάτε· εἶμαι πολὺ τρελλός. — Ναι, εἶμαι τῆς γνώμης σου· ἀλλὰ παρηγορήθητι, διότι ἡ μορφή αὕτη ἐσύγχισε πολλὰς κεφαλὰς εἰς τὸν καιρὸν της, αἵτινες ἤξιζον περισσώτερον τῆς ἰδικῆς σου. Ἡμῆν ὦραία, ὠραιότατη εἰς τὴν ἡλικίαν εἰκοσι ἐτῶν. — Ἰδέτε λοιπὸν εἶπεν ὁ καλὸς Ὀλιβιέρος, πῶς ἐξήκοντα ἔτη ἀλλοιόνοσι μίαν νεανίδα! — Εἶσαι λοιπὸν ἀκόμη ἐρωτευμένος τῆς μάμμης σου; — Ἄχ! Κυρία, συγχωρήσατε μοι! — Τοῦτο δὲν θὰ τὸ πάθῃ πλέον, προσέθηκεν ὁ Ὀλιβιέρος. — Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἡ Κ. δε Βερμόνδ, σοὶ συγχωρῶ ἐξ ὅλης μου καρδίας μωρίαν ἥτις κολακεύει τὴν φιλαυτίαν μου καὶ ἥτις μὲ διεσκέδασε πολὺ χάρις εἰς τὰς φροντίδας καὶ τὴν κλωσύνην τῶν καλῶν μου φίλων, οἵτινες παρόντες ἐνταῦθα ἤθελον νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν μικρὰν ταύτην κωμῆδιαν τὴν ὁποίαν συνέταξα ἐγώ. — Πῶς! εἶπεν ὁ Φορλάγκος μετὰ νέας ἐκπλήξεως, οἱ Κύριοι οὗτοι; . . — Βέβαια! Ἰδοὺ ὁ τρομερὸς Φοβερός, οἱ δύο ποιητὰ, ὁ μουσικὸς, καὶ ὁ μέγας Τοῦρκος! — Τοὺς βλέπω σχεδὸν καθ' ἡμέραν ἐδῶ καὶ δὲν τοὺς ἀνεγνώρισα! Πόσον ὦραία ἔκαμαν τὸ μέρος των! — Ἄχ! ἡμῆν τρελλός, ἀληθῶς τρελλός! Φιλιτάτη Ἀμαλία, συγχωρήσόν μίαν παρεκτροπὴν, μίαν ἰδιοτροπίαν τῆς φαντασίας μου. . . — Λοιπὸν Ἀμαλία, εἶπεν ἡ Κ. Βερμόνδ, σοὶ παραχωρῶ ὅλα τὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ ἐρασίου τούτου πονηροῦ. Εἶναι γενναία διότι κατὰ τὰ φαινόμενα, σοὶ ἐγκαταλείπω τὴν τελευταίαν μου κατάστασιν.» Ἡ Ἀμαλία δίδει τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Φαρλάγκον, μειδιᾷ καὶ δάκρυα βρέχουν τὰ βλέφαρά της. «— Πῶς, εἶπεν

ὁ Φορλάγκος, μοὶ ἀποδίδεις τὴν καρδίαν σου; — Ὅχι δὲν σοὶ τὴν ἀποδίδω, διότι ποτὲ δὲν τὴν ἔχασες. — Φιλιτάτη Ἀμαλία, ὁμνῶ πρὸ τῶν ποδῶν σου ὅτι ποτὲ δὲν θὰ φανῶ ἄπιστος. — Ὅσα συνέβησαν δὲν θὰ ἐξέλθωσι τῆς εἰκογενείας μας, διέκοψε χαριέντως ἡ καλὴ Κυρία Βερμόνδ.

Τὴν ἐπύριον ὁ Φορλάγκος ἐγένετο σύζυγος τῆς Ἀμαλίας. Ἡ εἰκασαετῆς φαντασία του βαθμίδῶν κατεπραίνθη, χωρὶς ὅμως νὰ ψυχραθῇ, καὶ παρουσιάζουσα εἰς αὐτὸν τὴν Ἀμαλίαν ὡς ἀριστούργημα χάριτος, πνεύματος καὶ ἀρετῆς· ἐκαλλώπιζεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του τὴν πραγματικότητα. Ἡ τερπνὴ αὕτη δύναμις τῆς ψυχῆς ὅταν εἶναι καλῶς ὀργανισμένη μᾶς προσκαλεῖ εἰς τὰ χρέη μας, τὰ ὁποῖα στολίζει δι' ὅλων τὰς τῶν θελημάτων καὶ μᾶς δίδει τὴν εὐτυχίαν περιουσιοῦσα τὴν ἀρετὴν διὰ τῶν λαμπρῶν χρωμάτων τῶν ἐντυπώσεων της.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Κ. ΜΠΑΜΠΑΣ.

Αἰ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀγίας Γῆς γενόμεναί σταυροφορίαι.

Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. 25.)

ΜΕΤΑ τὴν ἡττάν του ταύτην ὁ Σουλτάνος τῆς Νικαίας, μὴ τολμῶν νὰ ἐπιτεθῇ καὶ δευτερον κατὰ τῶν Χριστιανῶν, περιορίσθη εἰς τὸ νὰ καταστρέφῃ καὶ ἐρημώσῃ τὴν χώραν ἀφ' ἧς ἐμελλον νὰ διαβῶσιν οὗτοι. Οἱ σταυροφόροι ἀπεφάσισαν νὰ οὐδέωσιν ἅπαντες ὁμοῦ ὅπως ἐν ἀνάγκῃ ἀποθήσωσιν εὐκολώτερον τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ τοῦτο ἀπεκαθίστανεν αὐτοῖς λίαν δυσχερῆ τὴν προμήθειαν τροφῶν. Καὶ ἀληθῶς μετ' οὐ πολὺ ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς Γοργώνης ἀναχωρήσεώς των, εἰσῆλθον εἰς χώρας ἐρήμους, ὅπου κατήνησαν νὰ τρέφονται μὲ μόνας τὰς ξίζας ἀγρίων φυτῶν. Ἡ ἔλλειψις τοῦ ὕδατος κατέστησεν αὐτοῖς ἐδυνηρότερον ἔτι τὴν πορείαν, οἱ πλείστοι δὲ τῶν ἵππων των ἀπέθανον καθ' ὁδόν. Αὐτόπτης τις ἱστορικὸς λέγει ὅτι ὁ στρατὸς τῶν σταυροφόρων ἦτο τότε παράδοξόν τι θέαμα, διότι οἱ μὲν ἵπποταὶ προηγούντο τῶν στρατῶν των φερόμενοι ἐπὶ ὄνων καὶ βοῶν, ἅπαντα δὲ τὰ λοιπὰ ζῶα, οἶον αἶγες, κύνες, χοῖροι καὶ λοιπὰ ἔφερον τὰς συσκευὰς τοῦ στρατοῦ. Πρὶν ἢ ὁ ἀλλόκοτος οὗτος στρατὸς φθάσει εἰς τὴν μικρὰν Ἀντιόχειαν, τοσοῦτον ὑπέφερον ἐκ τῆς δίψης, ὥστε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπέθανον ἐκ τῆς

στερήσεως τοῦ ὕδατος πεντακόσιοι ἄνδρες. Ὅτε δὲ εὗρον ῥυακά τινα ὃν ἀνεκάλυψαν οἱ κύνες τοῦ στρατοῦ, ἔπασον ἐντὸς αὐτοῦ τοσοῦτον ἀπροφυλάκτως, ὥστε τριακόσιοι ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον ἐν ἀκαρεῖ, πλείστοι δὲ ἔμεινον ἀσθενεῖς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Τέλος ἔφθασαν εἰς τὴν μικρὰν Ἀντιόχειαν, ἣτις ἀνοίξασα τὰς πύλας τῆς, ἐδέχθη αὐτοὺς φιλοφρόνως. Τὸ εὐαίρον καὶ εὐκαρπὸν τῆς χώρας ταύτης ἀνεκούφισε πλείστον τοὺς καταπεπονημένους σταυροφόρους, καθεκάστην δὲ οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ πόλεων ἤρχοντο ἡ ἀσπασθῶσιν αὐτοὺς ὡς ἐλευθερωτάς των.

Κατὰ τὴν ἐνταῦθα διατριβὴν των παρ' ὀλίγον ὅμως νὰ χάσῃ τοὺς δύο καλλιτέρους αὐτῶν στρατηγούς. Ὁ κόμης Ράιμουνδος ἔπεσεν βαρέως ἀσθενῆς καὶ ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος, ὁ δὲ Γοδεφρείδος, πλανηθεὶς εἰς τι παρακείμενον δάσος, καὶ ἰδὼν στρατιώτην πκλαίοντα πρὸς τινα ἄρκτον, ὤρμησε νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἀλλὰ δηγθεὶς ὑπὸ τοῦ θηρίου, ἀπώλεσε τοσοῦτον αἷμα, ὥστε ἐφέρθη ἡμιθανὴς εἰς τὸ στρατόπεδον. Οἱ δύο οὗτοι στρατηγοὶ ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας μετὰ ταῦτα εἶποντο τοῦ στρατοῦ φερόμενοι ἐπὶ φορείου. Ἀλλὰ τὸ χεῖριστον δυστύχημα ἦν ἡ ἔρις ἣτις ἀνεφύη ἐν τῷ στρατῷ τῶν σταυροφόρων. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου Βαδουῖνος καὶ ὁ Τανκρέδης εἶχον πεμφθῆ ὡς πρόσκοποι μετὰ τινων λόγων ἐκ τούτων ὁ Τανκρέδης ἐφθασε μέχρι τῆς πόλεως Ταρσοῦ, ἥς ἡ τουρκικὴ φρουρὰ συγκατένευσε νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν πόλιν, ἂν μέχρι τινὸς χρόνου δὲν ἐλάμβανε βοήθειαν. Ὁ Βαδουῖνος μετὰ τῶν στρατιωτῶν του, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ ἐπλανήθη εἰς τὰς ἐρήμους τοῦ Ταύρου, ἐφθασε καὶ οὗτος κατὰ τύχην εἰς τι ὄρος πλησίον τῆς Ταρσοῦ, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὁποῖου εἶδε πρὸ τῆς πόλεως ἐστρατοπεδευμένον τὸν Τανκρέδην. Οἱ σταυροφόροι τοῦ Βαδουῖνου κατέβησαν τότε καὶ συνευωχῆθησαν μετὰ τῶν τοῦ Τανκρέδου, ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ἰδόντες τὴν σημαίαν τοῦ Τανκρέδου κυμανομένην ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ φρουρίου, ἐζήθησαν ὑπὸ ζηλοτυπίας. Ὁ Βαδουῖνος ἰσχυρίζετο ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλει νὰ παραδοθῇ ἡ πόλις, καθότι ὁ στρατὸς του ἦτο πολυπληθέστερος τοῦ ὑπὸ τὸν Τανκρέδην· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεμίαν ἀκρόασις ἐδίδοτο εἰς τοιαῦτα ἐπιχειρήματα, ὁ πόλεμος ἔμελλε νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα. Εὐτυχῶς αἱ ὑπὸ τὸν Τανκρέδην ἐκ μετριοφροσύνης ὑπεχώρησαν καὶ ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν εἰς τοὺς περὶ τὸν Βαδουῖνον, ὅστις γενόμενος ἄπαξ κύριος τῆς πόλεως, τοσοῦτον ἐδυσπίστει πρὸς τοὺς λοιπούς,

ὥστε ἠρνήθη νὰ δώσῃ ἄσυλον ἐντὸς τῆς πόλεως εἰς τριακοσίους σταυροφόρους οὓς ὁ Βαδουῖνος εἶχε πέμψῃ εἰς ἐπικουρίαν τοῦ Τανκρέδου. Τοὺς καταπεπονημένους τούτους ἄνδρας κατέσφαξαν τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ Τούρκοι τῆς Ταρσοῦ, ὅτε δὲ ἡ φρικώδης εἰδήσις ἐγένετο γνωστὴ ἐν τῇ πόλει, οἱ στρατιῶται τοῦ Βαδουῖνου καταλήφθησαν ὑπὸ μανίας, καὶ ἐφόρμησαν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου των ἀρχηγοῦ, ὅστις ἔφυγεν ἵνα σωθῇ ἀπὸ τῶν κατ' αὐτοῦ ῥιπτομένων βελῶν. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἐπικνήθην ἐν μέσῳ τῶν στρατιωτῶν του καὶ, δικαιολογήσας τὴν διαγωγὴν του, ὤρμησεν ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς κατὰ τῆς Μουσουλμανικῆς φρουρᾶς, ἣν καὶ κατέσφαξαν πρὸς ἐξίλωσιν τῶν δολοφονηθέντων κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην σταυροφόρων.

Μετὰ τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς ταύτης ὁ Βαδουῖνος ἐνισχυθεὶς καὶ ὑπὸ πειρατῶν τινων εὐρωπαϊῶν, οἵτινες παρέπλεον τότε κατὰ τύχην τὰ παράλια ἐκεῖνα, ἐγκατέστησε φρουρὰν εἰς Ταρσὸν, καὶ μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ ὠδευσεν ἀκολουθῶν τὰ ἔχνη τοῦ Τανκρέδου. Ἀλλὰ παρὰ τὴν πόλιν Μακλίστην συναντηθέντες οἱ δύο στρατοὶ, συνεπλάκησαν πάλιν, καὶ τὸ αἷμα τῶν σταυροφόρων ἐχύθη ἐκ νέου ἐνταῦθα. Ἐν τούτοις ὁ στρατὸς τοῦ Τανκρέδου ἠττηθεὶς, ἐγκατέλιπε τὸ πεδῖον τῆς μάχης, καὶ ἐπανήλθεν ἐν ἀταξίᾳ εἰς τὴν πόλιν ἀφήσας πολλοὺς αἰχμαλώτους εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Τῇ ἐπαύριον ὅμως ἀπεκατέστη ἀναμέσον τῶν δύο στρατῶν ἡ ἁρμονία καὶ ἐγένετο πλήρης ἡ συμφιλίωσις. Οἱ δύο ἀρχηγοὶ ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν στρατιωτῶν των, καὶ ὁρκίσθησαν νὰ λησμονήσωσιν ἐντελῶς τὰς διχονοίας των.

Ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὁ Τανκρέδης καθυπέταξεν ἄπασαν τὴν Κιλικίαν, ἡ δὲ μεγάλη στρατιὰ τῶν σταυροφόρων ἀπὸ τῆς μικρᾶς Ἀντιοχείας ἐφθασεν εἰς Ἰκόνιον, ἀκολουθῶν εἰς Ἡράκλειαν, εἶτα εἰς Κοζώνην, ὅπου εὗρον τροφὰς ἐν ἀφθονίᾳ. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης μέχρι Μαρασίας ὁ στρατὸς διέβη ἀπόρητον χώραν, ἣν διὰ τὸ δύσβατον ὠνόμασεν ὄρος τοῦ Δικαδίου. Οἱ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει φρουροῦντες Τούρκοι ἔφυγον ἅμα ἀφικομένων τῶν σταυροφόρων, οἱ δὲ Χριστιανοὶ κάτοικοι ἐδέχθησαν αὐτοὺς φιλοφρόνως. Ἐνταῦθα ἐφθασε καὶ ὁ Βαδουῖνος μετ' οὐ πολὺ, ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἀποθανοῦσα ἐτάφη ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ὁ φιλόδοξος οὗτος ἀνὴρ, θέλων νὰ κατακτήσῃ χώρας καὶ βασιλεία, κατέπεισε τινὰς τῶν σταυροφόρων νὰ τὸν ἀκολου-

θήσωσιν ὑπὸ τοιοῦτου σκοποῦ ὀρμώμενος νύκτα τινὰ ἐγκαταλιπὼν τὸν στρατὸν ἀνεχώρησε κρύφα μετὰ τῶν λειποτακτῶν ὀπαδῶν του, ἐκυρίευσεν ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Εὐφράτου πόλεις Τουρβασεὲλ καὶ Ραβενεὲλ, διέβη τὸν ποταμὸν τοῦτον, καὶ εἰσῆλασεν εἰς Ἔδεσσαν τὴν μητρόπολιν τῆς Μεσοποταμίας, ἣν ἐκυβέρνησε τότε Θεόδωρος τις ὑποτελὴς τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἐδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους σταυροφόρους. Ὁ δὲ διοικητὴς αὐτῆς ὅπως κολακεύσῃ ἐτι μᾶλλον τὸν Βαδουῖνον, καὶ πείσῃ αὐτὸν νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Σαρακηνούς εἰς οὓς ἐπλήρωσεν φόρον, υἱοθέτησεν αὐτὸν κατὰ τὰ ἀνατολικά ἔθιμα. Διαμένοντος τοῦ Βαδουῖνου ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐστασίασαν κατὰ τοῦ δυστυχούς Θεοδώρου, ὅστις ἰδὼν τὸ ἀδύνατον τοῦ ν' ἀντισταθῇ, ἀπεσύρθη ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ οἱ στασιασταὶ, ἀθετήσαντες τὸν γενόμενον συμβιβασμὸν, εἰσώρμησαν καὶ ἀρπάσαντες τὸν δυστυχῆ διοικητὴν ἐκ μέσου τῆς θεραπείας του, κατεκρήμνισαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου, ὁ δὲ Βαδουῖνος οὐχὶ μόνον δὲν ἐνήργησεν τι πρὸς λύτρωσιν τοῦ θετοῦ τούτου πατρὸς του, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐδέχθη, μετὰ τινὰς προσποιητὰς ἀποποιήσεις, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως, ἣν ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἐκείνης τῷ προσέφερε. Μετ' οὐ πολὺ ἐπέκτεινε τὰ ὄρια τοῦ μικροῦ κράτους του, ἄλλας μὲν ἐπαρχίας κυριεύων διὰ τῶν ὄπλων, ἄλλας δὲ διὰ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ἐπὶ τέλους, διὰ τοῦ συνοικεσίου ὃ συνῆψε, νυμφευθεὶς τὴν ἀνεψιᾶν ἀρμενίου τινὸς ἡγεμόνος, ἐπέξέτεινεν αὐτὸ μέχρι τοῦ Ταύρου, καὶ ἔρριψε τὰ θεμέλια ἰσχυρᾶς ἡγεμονίας, ἣτις ἀκολουθῶν προσέφερεν πλείστας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς σταυροφόρους καὶ ἐσχημάτισε τὸ προπύργιον τῆς ἐν τῇ ἀνατολῇ φραγκικῆς δυναστείας.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ταύρου, ἡ Συρία ἄπασα ἔμεινε ἀνοικτὴ εἰς τὸν χριστιανικὸν στρατὸν, καὶ ἡ κυρίευσίς τῆς Ἀντιοχείας, τῆς πρωτεύουσος τοῦ ἄλλοτε Συριακοῦ βασιλείου, ἦν τὸ πρῶτιστον καθῆκον τῶν σταυροφόρων. Ἐν τινὶ πόλει, Ἄρτεσις καλουμένη, συνηθροίσθη ἅπασα ὁ στρατὸς, ἐκτὸς τοῦ Βαδουῖνου καὶ τῶν ἀκολουθῶν του, ἐνταῦθα δὲ ἐξεδόθη διάταγμα μὴ ἐπιτρέπον εἰς οὐδένα τὴν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ ἀποχώρησιν. Οὕτω ἅπαντες ἐνηνωμένοι ἐκινήσαντες ἀπὸ Ἄρτεσις, ἐφθασαν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὀρόντου, οὗ τὰς ὄχθας συνήνου ἡ σιδηρὰ καλουμένη γέφυρα. Τὴν γέφυραν ταύτην ἐκυρίευσαν οἱ σταυροφόροι ἀποδιώξαντες ἀπ' αὐ-

τῆς τοὺς φρουροῦντας ἐχθρούς, καὶ οὕτω διέβη ἅπασα ὁ στρατὸς τὸν μόλις τέσσαρας ὥρας ἀπέχοντα τῆς Ἀντιοχείας ποταμὸν τοῦτον. Οἱ σταυροφόροι μετ' οὐ πολὺ εἶδον ἀπέναντι των εἰς τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας ἀπόστασιν τὴν περίφημον Ἀντιόχειαν, ἐνθα ὁ μεγαλειότερος τῆς ἐκκλησίας φωστὴρ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶχε διακρίψει κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐντὸς τῆς πόλεως ταύτης, ἣν πρὸ δεκατετραετίας εἶχον κυριεύσει οἱ μουσουλμάνοι, εἶχον καταφύγει μετὰ τῶν οἰκογενειῶν καὶ θησαυρῶν αὐτῶν οἱ πλείστοι κάτοικοι τῶν περιχώρων ὁ δὲ Τουρκομάνος Ἐμίρης Βαγιασίμ ἡ Ἀκκιὰν ἐνεκλείσθη ἐντὸς αὐτῆς μετὰ ἑπτὰ χιλιάδων ἵππέων καὶ εἴκοσι χιλιάδων πεζῶν. Ἡ ὄχυρὰ θέσις τῆς Ἀντιοχείας ἔθεσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς διαταγμὸν τοὺς σταυροφόρους, ἂν ὀφείλωσι νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἀμέσως τὴν πολιορκίαν ἢ ἂν εἶναι συνετώτερον νὰ περιμένωσι καὶ τοὺς λοιπούς κατόπιν ἐρχομένους σταυροφόρους, πρὸ πάντων δὲ τὰς δυνάμεις αἱ ὑπεσχέθη νὰ πέμψῃ αὐτοῖς ὁ Ἀλέξιος, ἀλλ' ἐπὶ τέλους αἱ ἐνθαῤῥυντικαὶ προτροπαὶ τοῦ Ἀδεμάρου καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Λορραίνης κατέπεισαν αὐτοὺς νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἀμέσως τὴν πολιορκίαν. Παρευθὺς τότε ὁ στρατὸς τῶν σταυροφόρων προσεπέλασεν εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως ἐν στρατιωτικῇ παρατάξει, ὁ δὲ Ὀρόντης εἶδε τότε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ἑξακοσίας χιλιάδας προσκυνητῶν, αἱ τριακόσια τῶν ὁποίων ἔφερον τὰ ὄπλα.

Ὁ στρατὸς περιέζωσεν ἀπανταχόθεν τὴν πόλιν ἐξαίρεσει τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου, λίαν κρημνώδους ὄντος, δὲν ἐδύνατο νὰ προσβάλλῃ αὐτὴν, οἱ δὲ τούρκοι ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετο ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων. Τὴν φαινομένην ταύτην ἀπραξίαν τῶν πολιορκουμένων οἱ σταυροφόροι ὑπέλαβαν ὡς ἀποθάρρυνσιν, διὸ διεσπάρησαν ἀπερισκέπτως εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπως συλλέξωσιν καρπούς καὶ σταφυλάς, ὧν ἔβριθον αἱ ἄμπελοι καὶ τὰ δένδρα. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ εὐζωΐα καὶ ἡ ἀργία εἰσήγαγον τὴν διαφορὰν ἐν τῷ στρατῷ, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου οἱ ἐντὸς τῆς Ἀντιοχείας Τούρκοι ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι θάρρος. Ἡμέραν τινὰ ἐξεληθόντες οὗτοι ἐπέπεσαν ἐξαπινάως κατὰ τῶν ἐχθρῶν των, οὓς ἄλλους εὗρον μόλις φρουροῦντας τὸ στρατόπεδον, καὶ ἄλλους τῇ δε κακίσει διεσπαρμένους. Πάντες ὅσοι, λεηλασίας χάριν εἴτε διασκεδάσεως, εὐρέθησαν εἰς τὰς κόμας ἢ εἰς τὰς παρὰ τὸν Ὀρόντην ἀμπελοὺς εὗρον τὸν θάνατον. Ὁ Ἄρχι-

διάκονος Ἀλβερώνης κατελήφθη ἀπροσδοκῆτως ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καθ' ἣν στιγμήν, ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς πρασιάς, ἐπικίξεν εἰς τοὺς κύβους μετὰ Συρίας γυναικὸς, ὠραιότητος τὴν ὄψιν. Οἱ περὶ αὐτὸν προσκυνηταὶ ἐδόθησαν εἰς φυγὴν, ἅμα τῇ ἑμφανίσει τῶν Τούρκων, ὁ δὲ δυστυχὴς Ἀρχιδιάκονος ἀπεκεφαλίσθη πάραυτα ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ἡ Συρία γυνή, ἀφοῦ ὑπέστη τὰ ἀσχηστά ὑπὸ τῶν ἀρπακτῶν αὐτῆς, ἀπέθανεν ἐκ τῶν πληγῶν τῆς, τὰς δὲ κεφαλὰς ἀμφοτέρων ἀπεσπρόνθονσαν οἱ Τούρκοι μετὰ ταῦτα διὰ μηχανῆς εἰς τὸ χριστιανικὸν στρατόπεδον.

Ἐκ τῶν παθημάτων τούτων ἐγένοντο τοῦ λοιποῦ προσηκτικώτεροι οἱ σταυροφόροι, καὶ ὤμοσαν νὰ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατον τῶν συστρατιωτῶν των. Ὅθεν περιέζωσαν στενώτερον τὴν πόλιν καὶ ἐδιπλασίασαν τὰς προσπαθείας των, ὅπως ἐμποδίσωσι πᾶσαν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξόδον τοῦ ἐχθροῦ, αἵτινες ὡς ἐκ τούτου ἐγένοντο ἐφορῆς σπανιώτεροι.

Κατὰ τὰς πρώτας τῆς πολιορκίας ἡμέρας ὁ χριστιανικὸς στρατὸς εἶχε καταναλώσει πολλῶν μηνῶν τροφὰς, ἐπομένως ἤρχισεν ἤδη νὰ αἰσθάνηται τὴν ἔλλειψιν των. Προσέτι αἱ συνεχεῖς βροχαὶ καὶ αἱ πλυμμήρηι ἤρχισαν νὰ καθιστῶσι δυσχερῆ τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ διατριβὴν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦ στρατοῦ ἀπέβαινε μᾶλλον οἰκτρά. Ἐκδρομὴ τις εἴκοσι χιλιάδων σταυροφόρων, γενομένη εἰς προνομὴν, ἐθεράπευσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὰς ἀνάγκας των, ἀλλ' ἡ πείνη ἐπέστη καὶ πάλιν ὀδυνηρότερα. Νέκι ἐκδρομαὶ ἐγένοντο συνεχῶς, ἀλλ' ἡ ἀποτυχία αὐτῶν ἀπέβαινε ἀείπατα μεγαλειτέρα, καθότι αἱ πλησιόχωροι ἐπαρχίαι κατεστρέφοντο βαθμηδὸν ὑπὸ χριστιανῶν τε καὶ Τούρκων. Δυστυχῶς δὲ καὶ αὐτὴ ἡ μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως συγκοινωνία εἶχε διακοπῆ, καὶ οὐδὲν πλοῖον ἐφάνετο προσορμιζόμενον εἰς τὸν ἑπτὰ ὥρας ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἀπέχοντα λιμένα. Ἐν μέσῳ τούτων κακουχιῶν ὁ Ἀρχιδιάκονος τῆς Τούλης, προσβλήθεις τρία μίλια μακρὰν τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπέθανεν μετὰ τῶν τριακοσίων ὁπαδῶν του. Συγχρόνως οἱ σταυροφόροι ἔμαθον καὶ τὸν τραγικὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Δακνίας, ὃν οἱ Τούρκοι κατέσφαξαν ἐπιπεσόντες νύκτωρ κατ' αὐτοῦ. Εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ νέου τούτου ἡγεμόνος ἀπέθανε μαχόμενη καὶ ἡ Ἄνθη, θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργονδίας, ἥτις ὑπὸ ἀγνοῦ ἔρωτος ἠκολούθησεν ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τὸν δυστυχῆ μνηστῆρά της.

Ἰπὸ τῶν στερήσεων καὶ τῶν δυστυχημάτων τούτων κατατρυχόμενοι οἱ δυστυχεῖς σταυροφόροι, βλέποντες δὲ καθ' ἑκάστην δεκατιζόμενους ἑαυτοὺς ὑπὸ τῶν ἐπιδημιῶν καὶ ἄλλων ταλαιπωρημάτων, ἤρχισαν νὰ βλασφημῶσι καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ τοῦ ὁποῦ δι' αὐτοὺς ἔμαχοντο. Ὁ στρατὸς ἅπας εἶχε καταστήσει ἐλεεινὸν θέαμα ὠχροὶ, ἰσχνοὶ, καὶ μόλις καλυπτόμενοι μὲ εὐτελεῖ τινὰ βράκη οἱ δυστυχεῖς ἐκείνοι στρατιῶται διέθεον τὰς πεδιάδας ὡς φάσματα, ὅπως ἀρπάσωσιν ἀπὸ τῶν στομάτων τῶν θηρίων ἄγρια τινὰ χόρτα, τὰ ὁποῖα ἔτρωγον ὡμὰ καὶ ἀνάλαττα, ὡς λέγει αὐτόπτης τις τῶν δυστυχιῶν των. Ἐκ τῆς ἀπελπισίας ἐγεννήθη ἕτερον ἔτι κακόν, ἡ λειποταξία πλείστοι ὅσοι ἤρχισαν νὰ καταλίπωσι τὰς τάξεις των, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀριθμοῦνται ὁ δούξ τῆς Νορμανδίας, ὅστις ὅμως τρεῖς προσκληθεὶς ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἐπανῆλθεν, ὁ τοῦ Ἀλεξίου στρατηγὸς Τατίκιος μετὰ τῶν στρατιωτῶν του, ὁ Γουλιέλμος, ὑποκόμης Μελοῦνης, καὶ τέλος αὐτὸς ὁ Πέτρος ὁ Ἐρημίτης ἀπῆλθε κρύφα ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου. Ἡ λειποταξία τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἐσκανδάλισε πλείστον τοὺς σταυροφόρους καταδιώξας δ' αὐτὸν καὶ συλλαβὼν ὁ Τανκρέδης, τὸν ἐπανέφερον ἐπονειδίστως μετὰ τοῦ Γουλιέλμου εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ἄλλ' ἐν μέσῳ τούτων δυστυχημάτων καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ εἶχεν ἐκλείψει ἀπὸ τοῦ χριστιανικοῦ ἐκείνου στρατοῦ. Ἄν πιστεύσωμεν τοὺς συγχρόνους ἱστορικοὺς, ἅπαντα τὰ ἁμαρτήματα τῆς ἀτιμίου Βαβυλωνῶνος ἐπεπόλαζον καὶ παρὰ τοῖς ἐλευθερωταῖς ἐκείνοις τῆς Σιών. Ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Πούη καὶ ἄλλοι κληρικοὶ διὰ τῶν νοουθεσιῶν των ἐπροσπάθησαν νὰ ἐπικρατήσωσι τοὺς στρατιώτας εἰς τὴν ἠθικὴν, συνετάχθησαν δὲ καὶ νόμοι πρὸς τιμωρίαν τῶν πταιστών, καὶ ἠναγκάσθησαν πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀτοπημάτων νὰ ἐκλείσωσι χωρὶς τὰς γυναῖκας, ὑπὲρ ὧμων ἐγένετο αἰτία αἰσχροτέρων ἔτι ἐγκλημάτων.

Ἐν τούτοις τὸ ψῦχος ἤρχισε νὰ ἐκλίπη καὶ ἅπασαι αἱ τοῦ χειμῶνος κακουχίαι ν' ἀφανίζονται· αἱ ἀσθένειαι ὀλιγώσυσαν ἤδη καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν σταυροφόρων ἐλάμβανεν ὄψιν ὀλιγώτερον κατηρῆ, ἀφοῦ μάλιστα παρέλαβε καὶ τροφὰς ἐκ τῶν νήσων Κύπρου, Ρόδου καὶ Χίου. Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ οἱ σταυροφόροι ὑπεδέχθησαν τοὺς σταλέντας ὑπὸ τοῦ Καλίου τῆς Αἰγύπτου πρέσβεις, οἵτινες ὡμολόγησαν τὴν ἀποστροφὴν ἣν

εἶχεν ὁ Καλῖφης τοῦ νὰ συνομολογήσῃ συμμαχίαν μετὰ τῶν χριστιανῶν, ἀλλ' ὅτι αἱ νίκαι των κατὰ τῶν Τούρκων τὸν ἔκαμαν νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀσίαν ὡς ἐκδικητὰς καὶ ἐκτελεστὰς τῆς δικαιοσύνης του. Ἰπέσχοντο δὲ τοῖς σταυροφόροις ὅτι ὁ Καλῖφης τῶν ἦτο διατεθειμένος ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὅτι εἰτοιμάζεται νὰ εἰσέλθῃ μετὰ τῶν στρατῶν του εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ Συρίαν.

Ὁ Καλῖφης οὗτος, ὑπολαβὼν ὅτι οἱ σταυροφόροι ἐπεθύμουν νὰ ἴδωσι μόνον τὴν Ἱερουσαλήμ, ὑπέσχετο νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ θρησκειῶμα των, ν' ἀνεγείρῃ τὰς ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν καὶ ν' ἀνοίξῃ τὰς πύλας τῆς ἁγίας πόλεως εἰς πάντας τοὺς προσκυνητὰς, ἐπὶ τῷ ὄρει νὰ εἰσέλθωσιν ἄνευ ὄπλων καὶ νὰ μὴ μείνωσι πλέον τοῦ ἑνὸς μηνός. Ἄν οἱ σταυροφόροι ἐδέχοντο τὰς ἀνωτέρω συνθήκας, ὁ Καλῖφης ὑπέσχετο νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτοὺς, ἄλλως τε οἱ λαοὶ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Αἰθιοπίας, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν τε Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν πιστοὶ θὰ ἐδείκνυον τὴν ἰσχύν των ὄπλων των εἰς τοὺς πολεμιστὰς τῆς δύσεως. Τὰς προτάσεις ταύτας ἤκουσαν δυσαρέστως οἱ σταυροφόροι, ἀλλ' οὐχ ἦσαν, θέλοντες νὰ περιποιηθῶσι κατὰ τὴν φιλίαν τοῦ Καλίου ἐκείνου, ἐξέλεξαντο ἐπιτροπὴν ὅπως συνοδεύσῃ τοὺς Αἰγυπτίους κατὰ τὴν εἰς Κάϊρον ἐπιστροφὴν των, καὶ νὰ κομίσῃ τῷ Καλίφῃ τὰς τελευταίας περὶ εἰρήνης προτάσεις των.

Μετὰ τινὰς αἵματηρὰς μάχας ἃς συνῆψαν οἱ σταυροφόροι μετὰ τῶν πολιορκουμένων, καὶ ἐν αἷς αἰετοῦ ἀνεδείχθησαν νικηταὶ οἱ πρώτοι, ἡ ἀπελπισία κατέλαβε τοὺς ἐντὸς τῆς Ἀντιοχείας, ἐνῶ ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἄμιλλα τῶν σταυροφόρων ἐξήπτοντο ἔτι μᾶλλον. Ἄπασα ἡ περίξ χώρα ἔμεινε ἐλευθέρη μετ' οὐ πολλῶν αἰ πύλας τῆς πόλεως ἐκλείσθησαν καὶ ἐπομένως μάχαι ἀναμέσον τῶν δύο στρατῶν δὲν ἐλάμβανον ἐφεξῆς χώραν, ἀλλὰ μόνον αἱ γενόμεναι ἐκκτέρωθεν ὡμαὶ καὶ βάρβαροι πράξεις διέκοπτον τὴν πρόσκαιρον πολεμικὴν ἐκείνην ἀργίαν. Οἱ δυστυχεῖς αἰχμάλωτοι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐν μὲν δὲ ἡμέρᾳ πάντες οἱ ἐντὸς τῆς Ἀντιοχείας εὐρεθέντες ἐξῆρθησαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων εἰς τὰς φλόγας, καὶ ὑπέστησαν τὸν διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον.

Ἐν τούτοις οἱ πολιορκουόμενοι, στενοχωρηθέντες ἐκ τῶν στερήσεων, ἐζήτησαν ἀνακωχὴν καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ παραδοθῶσιν ἐὰν μὴ ἐφθκνεν αὐτοῖς βοήθεια. Οἱ σταυροφόροι ἐδέχθησαν ἀσυνέτως τὴν

εἰρήνην ταύτην, ἧς ἄμεσον ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῷ στρατῷ διχόνοια.

Μετὰ τὴν συνομολογήσιν τῆς εἰρήνης ταύτης οἱ πολιορκουόμενοι ἐλάβον εὐκαιρίαν νὰ προμηθευθῶσι τὰς ἀναγκαίας τροφὰς, καὶ μετὰ ἑπτὰ μηνῶν πολιορκίαν ἡ πόλις ἐκείνη ἠδύνατο καὶ ἤδη νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολλὴ εἰσέτι, ἐὰν ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ πανουργία δὲν ἔφερον εἰς πέρας, ὅτι ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἀνδρεία δὲν κατώρθωσαν μέχρι τούδε. Ὁ φιλοδόξος καὶ ἐγωιστῆς Βαϊμούνδος ἐξέβρισε τὸ κατακτητικὸν βλέμμα του ἐπὶ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ ἀνθρώπον δυνάμενον νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς χεῖράς του. Τοιοῦτον εὗρε ἀρμένιον τινὰ ἀρνησίθρησκον, Πύρρον καλούμενον, ἐπιτήδειον καὶ δραστήριον. Οὗτος ἔχων ὑπὸ τὴν φρουρσίαν του τρεῖς τῶν σημαντικωτέρων τοῦ φρουρίου πύργων, ὑπερήσπισεν αὐτοὺς ἀνδρείως, ἀλλ' ἅμα εἶδεν ὅτι διὰ τῆς προδοσίας ἠδύνατο νὰ ὠφεληθῇ πλείοτερον ἢ διὰ τῆς πίστεώς του πρὸς τὸν Καλῖφην, ἀπεφάσισε νὰ προτιμήσῃ τὸ πρῶτον. Λαβὼν ἀφορμὴν νὰ γνωρίσῃ τὸν Βαϊμούνδον, ἐξέθηκε πρὸς αὐτὸν ἐν τινι συνεντεύξει τὰ κατὰ τῶν Μουσουλμάνων παράπονά του, τὰς ὑβρεῖς ὅσας παρ' αὐτῶν ὑπέστη, καὶ τῷ ἐξέφρασε τὴν μετάνοιάν του διότι ἐγκατέλιπε τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐθρήνησε τὰς συμφορὰς τῶν Χριστιανῶν. Ὁ πανούργος Βαϊμούνδος, ὅστις δικαίως ὠνομάσθη ὁ Ὀδυσσεὺς τῶν Λατίνων, ἐνόησεν ἀμέσως τοὺς κρυφίους στοχασμοὺς τοῦ Πύρρου, ἐπήνεσε τὴν μετάνοιάν του, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πλείστας ὕσας ὑποσχέσεις. Τότε ὁ ἀρνησίθρησκος ἤνοιξε πρὸς αὐτὸν ἐντελῶς τὴν καρδίαν του, καὶ ὤμοσαν ἀμφοτέρω ἀπαρτῆστον πρὸς ἀλλήλους φιλίαν. Ἐκτοτε ἐξηκολούθησαν μετὰ μεγίστης μυστικότητος τὰς συνεντεύξεις των ἐν αἷς ἐσυμφώνησαν τὰ περὶ τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως. Ἀφοῦ τὰ πάντα οὕτω διωμολογήθησαν, ὁ Βαϊμούνδος προσεκάλεσεν εἰς συμβούλιον τοὺς σημαντικωτέρους τῶν σταυροφόρων ἀρχηγούς, καὶ ἐξέθηκεν αὐτοῖς ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ στρατοῦ ἐξήρτηται ἀπὸ τῆς πορθήσεως τῆς πόλεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὴ, ὄχι οὐδὲν, ἦν ἀδύνατον ν' ἀλωθῆ, ὑπέδειξεν αὐτοῖς ὅτι ὠφείλον νὰ δελεάσωσιν ἐκείνους ὅς δὲν ἐδύναντο νὰ νικήσωσιν. Ὁ Βαϊμούνδος, εἰ καὶ δὲν ἐξεφράσθη καθαρῶς, ἐνόηθη ὅμως ὑπὸ τοῦ ἐπίσης φιλοδόξου Βαϊμούνδου, ὅστις ἀπέκρουσε λίαν ἰσχυρῶς τὰς πονηρὰς εἰσηγήσεις τοῦ πρίγκηπος τοῦ Ταράντου, εἰπὼν ὅτι ἡ δι' ἀπάτης ἐκπόρθησις τῆς πόλεως, εἶναι ἐπιπόνημα γυναικῶν ἄξιον. Μετὰ τὸν Βαϊμούνδον ἀπέβριψαν ἐμ-

καιρικῶς καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ τὴν πρότασιν τοῦ Βαϊμούνδου, ὅστις εἰσώπησε τότε περιμένων ὅπως ἡ ἀνάγκη δώσῃ ἑτέραν εἰς τοὺς συστρατιώτας τοῦ συμβουλίου.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἔπεμψεν ἀποστόλους ἀπανταχοῦ τοῦ στρατοπέδου, διαδίδοντας ἐπιφύβους εἰδήσεις, ἐξ ὧν προσηθέντες οἱ χριστιανοὶ ἔπεμψαν τινὰς τῶν στρατηγῶν ὅπως πληροφορηθῶσι περὶ τῆς ἀληθείας τῶν διαφωτισμένων. Ἐπανελθόντες οὗτοι ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς Μοσσοῦλ ἀληθῶς ὁδεύει πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν μετὰ στρατοῦ συγκειμένου ἐκ διακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ ὅτι ἀπειχεῖν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ἡμερῶν ὁδόν. Ὅτε διεδόθη ἡ εἰδήσις αὕτη ἐν τῷ στρατῷ ὁ Βοεμούνδος περιήρητο τὰς τάξεις αὐτοῦ ἐξαιρῶν ἐπίτηδες τὸν κίνδυνον, καὶ προσποιούμενος λύπην καὶ φόβον πλείω τῶν λοιπῶν, εἰ καὶ ἐνδομύχως ἐμειδία ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τοῦ σχεδίου του. Οἱ στρατηγοὶ τῶν σταυροφόρων συνήλθον τότε καὶ πάλιν ὅπως συμβουλευθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐν τῷ συμβουλίῳ τούτῳ διάφοροι γνωμοδοτήσεις ἐγένοντο, μεχρῆσθε ἀναστὰς ὁ Βοεμούνδος ἀπέδειξε τὸ ἄτοπον πασῶν τῶν γνωμῶν, καὶ κατέδειξε προδηλοτάτην ἤδη τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Πύρρου, ὅστις ὑπέσχετο νὰ παραδώσῃ τοὺς τρεῖς πύργους ὧν ἴστατο φρουρὸς, ὅτε, τούτου γενομένου, ἅπαντα ἡ πόλις ἔμελλε νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν σταυροφόρων. Ἀφοῦ κατέληξε τοῦ λόγου του εἰδείξεν ὁ Βαϊμούνδος καὶ ἔγγραφα τοῦ Πύρρου, δι' ὧν οὗτος ὑπέσχετο τ' ἀνωτέρω αἰτιῶν ὡς μόνην ἀμοιβὴν τῶν ἐκδουλεύσεών του τὸ νὰ μὲν ὁ Βοεμούνδος κύριος τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ καθ' ἑκάστην μεγαλυνομένης κίνδυνος, καὶ ἡ βαθμηδὸν προχωροῦσα ἀμηχανία κατέπεισε τέλος τοὺς σταυροφόρους νὰ δεχθῶσι τὴν γνώμην τοῦ Βοεμούνδου, καὶ πάντες οἱ στρατηγοὶ, ἐξαιρουμένου τοῦ ἀκάμπτου Βαϊμούνδου, παρεχώρησαν τῷ Βοεμούνδῳ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἐξώρισαν αὐτὸν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του.

Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀλώσεως τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τοῦ σταυροφορικοῦ στρατοῦ εἶναι τοσοῦτον δραματικόν, ὥστε ἡμεῖς προτιμῶμεν νὰ μεταφράσωμεν ὀλόκληρον τὸ τεμάχιον, ἐν ᾧ δι' ἀμιμήτου καλάμου περιγράφει ὁ ἱστορικὸς Michaud τὸ περίεργον τοῦτο γεγονός.

« Ἐξελθὼν τοῦ συμβουλίου, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ὁ πρίγκηψ τοῦ Ταράντου ἀνήγγει-

λε τῷ Πύρρῳ, ὅτι τῷ στέλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὡς ἄμνηρον. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς προδοσίας εἶχεν ὀρισθῆ διὰ τὴν αὔριον. Ὅπως δὲ οἱ πολιορκούμενοι μένωσιν ἐντελῶς ἀμέριμνοι, ἀπεφασίσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ στρατόπεδόν του ὁ σταυροφορικὸς στρατός, νὰ διευθυνθῇ κατ' ἀρχὰς πρὸς τὴν ὁδὸν δι' ἧς ἔμελλε νὰ φθάσῃ ὁ ἡγεμὼν τῆς Μοσσοῦλ Κουρπαγὰς, εἶτα, τῆς νυκτὸς ἐπερχομένης νὰ ἐπανέλθῃ καὶ συνενωθῇ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἀντιοχείας.

Τῇ ἐπαύριον, περὶ τὴν πρωΐαν, ὁ στρατὸς διατάχθη νὰ ἐτοιμασθῇ πρὸς ἀναχώρησιν, ὀλίγας δ' ὥρας πρὸ τῆς νυκτὸς οἱ σταυροφόροι ἐξήρχοντο τοῦ στρατοπέδου ἠχοῦντες τὰς σάλπιγγας καὶ φέροντες ἀναπεπταμένους τὰς σημαίας των. Μετὰ μικρὰν ὁδοπορίαν ὀπισθοδρομήσαντες ἐπανήλθον ἐν σιγῇ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τῇ διαταγῇ δὲ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Ταράντου, ἔμεινον ἐν τινὶ κοιλάδι κειμένη πρὸς δυσμὰς καὶ πλοσίον τοῦ πύργου τοῦ καλουμένου τῶν τριῶν ἀδελφῶν, ὃν ἐφρουρεῖ ὁ Πύρρος. Ἐνταῦθα ἐκοινοποιήθη τῷ χριστιανικῷ στρατῷ τὸ μυστήριον τοῦ σχεδίου δι' οὗ ἔμελλον ν' ἀνοιχθῶσιν αἱ πόλεις τῆς πόλεως.

Μ' ὄλα ταῦτα, τὰ μηχανήματα τοῦ Πύρρου καὶ Βοεμούνδου παρ' ὀλίγον ν' ἀνατραπῶσιν ἐξ ὀλοκλήρου. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ χριστιανικὸς στρατὸς κατέλειπε τὸ στρατόπεδον, ἡ φήμη τεκταινομένης τινὸς προδοσίας διεσπάρη αἰφνης ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ, ὑποπτοὶ δὲ ἐθεωροῦντο οἱ χριστιανοὶ καὶ οἱ νεήλυδες μουσουλμάνοι, τινὲς μάλιστα ἐπρόφερον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πύρρου, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὅτι συννοεῖτο κρύφα μετὰ τῶν σταυροφόρων. Ὅθεν ἠναγκάσθη οὗτος νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως, ὅστις ἐξετάζων αὐτὸν προσήλου τὸ βλέμμα ἀτενῶς ἐπ' αὐτοῦ, ὅπως εἰσδόσῃ ἐν τῇ διανοίᾳ του ἄλλ' ὁ Πύρρος διὰ τῆς συμπεριφορᾶς του διεσκέδασε τὰς ὑποψίας τοῦ διοικητοῦ ἐπρότεινε μάλιστα ὁ ἴδιος διάφορα κατὰ τῶν προδοτῶν μέτρα, καὶ συνεβούλευσε τὸν κύριόν του ν' ἀντικαταστήσῃ δι' ἑτέρων τοὺς φρουροὺς τῶν σημαντικωτέρων πύργων. Πάντες ἐπεισφύμησαν εἰς τὴν συμβουλὴν ταύτην, ἣν ὁ διοικητὴς διενεοῖτο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιούσαν. Συγχρόνως διαταγαὶ ἐδόθησαν νὰ θανατωθῶσιν ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς πάντες οἱ ἐντὸς τῆς πόλεως εὐρισκόμενοι χριστιανοί.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πύρρου ἔτυχε νὰ φρουρῇ πύργον τινὰ παρακείμενον τῷ φρουρουμένῳ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, διὸ ὁ Πύρρος ἐνόμισε συμφέρον νὰ παρασύρῃ καὶ ἐκεῖνον ἐν τῇ συνωμοσίᾳ ἀπελθὼν

δὲ πρὸς αὐτὸν, «ἀδελφέ μου, τῷ εἶπε, γινώσκεις ὅτι οἱ σταυροφόροι ἐγκατέλιπον τὸ στρατόπεδόν των καὶ ὁδεύουσιν εἰς συνάντησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Κουρπαγὰ. Ἀναλογιζόμενος τὰς ὁσας ἐδοκίμασαν ταλαιπωρίας καὶ τὸν ἀπειλοῦντα αὐτοὺς θάνατον, δὲν δύναμαι νὰ μὴ αἰσθανθῶ οἶκτον δι' αὐτούς. Ἐπίσης γινώσκεις ὅτι κατὰ τὴν νύκτα ταύτην, πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἀντιοχείᾳ χριστιανοί, θέλουν σφραγισθῆ κατὰ διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ, ἀφοῦ ὑποστῶσι παντὸς εἶδους περιφρονήσεις. Τοῦτο μοὶ προξενεῖ ἄφρον λύπην, οὐδὲ δύναμαι νὰ λησμονήσω ὅτι ἐγεννήθημεν ἐν τῇ αὐτῇ θρησκείᾳ καὶ ὅτι ἄλλοτε διετελέσαμεν ἀδελφοὶ των.» Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Πύρρου δὲν ἔφερον τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. «Ἄπορῶ, ἀπήντησεν αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς του, βλέπων ὅτι θρηνεῖς ἀνθρώπους οὓς ὀφείλομεν νὰ θεωρῶμεν μετὰ φιλίας ὡς ἐχθρούς. Πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν σταυροφόρων ἐνταῦθα ἀπηλαλύομεν πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀφοῦ δὲ μὰς πολιώρισαν, ζῶμεν ἐν μέσῳ τοῦ κινδύνου καὶ τοῦ τρόμου. Εἶθε τὰ κακὰ ὅσα ἐπροξένησαν ἡμῖν νὰ πέσωσι κατὰ τῆς κεφαλῆς των! Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς μετ' ἡμῶν κατοικοῦντας χριστιανούς, ἀγνοεῖς ἄραγε ὅτι οἱ πλείστοι αὐτῶν εἰσὶ προδόται καὶ ὅτι οὐδὲν ἄλλο διανοοῦνται εἰμὶ τίνι τρόπῳ νὰ παραδώσωσιν ἡμᾶς εἰς τὸν ἐχθρόν;» Περὶ τῶν λόγων τούτους, ἐξέριψεν ἐπὶ τοῦ Πύρρου ἀπειλητικὸν βλέμμα ἄλλ' οὗτος ἰδὼν ὅτι ἐφορέθη, λησμονεῖ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅτι εἶναι ἀδελφὸς του ὁ ἀρνούμενος νὰ γενῆ συνεργὸς εἰς τὴν προδοσίαν του, καὶ ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἐμπήγει τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν του.

Τέλος ἐφθασεν ἡ κρίσιμος στιγμή. Ἡ νύξ ἦτο σκοτεινὴ, ἡ δὲ ἐνσκήψασα καταιγὶς ἀποτελεῖ ἔτι μεγαλειότερον τὸ σκότος ὁ σαλεύων τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν ἄνεμος καὶ αἱ ἐκρήξεις τῶν κεραυνῶν ἐμπόδιζον τοὺς φρουρούς ν' ἀκούσωσι τὸν ἐλάχιστον παρὰ τὰ τείχη θόρυβον. Ὁ οὐρανὸς ἐφαίνετο διάπυρος πρὸς δυσμὰς, καὶ κομήτης τις παρουσιασθεὶς εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐφαίνετο εἰς τοὺς δευσιδαίμονας σταυροφόρους ὡς προσημαινὼν τὴν προωρισμένην στιγμὴν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν ἀπίστων.

Οἱ σταυροφόροι περιέμενον ἀνυπομονῶς τὸ σύνθημα. Ἡ φρουρὰ τῆς Ἀντιοχείας ἦτο ἅπασα βυθισμένη εἰς τὸν ὕπνον, ὅτε εἰς Λομβάρδος, σταλεὶς παρὰ τοῦ Βοεμούνδου, ἀνέβη τὸν πύργον διὰ θερματίνης κλίμακος. Ὁ Πύρρος ἐδέχθη αὐτὸν, πῶ εἶπεν ὅτι τὰ πάντα εἰσὶν ἔτοιμα, καὶ ὅπως

τῷ δώσῃ τεκμήριον τῆς εὐλικρινείας του, τῷ δεῖκνύει τὸ πτώμα τοῦ πρὸ ὀλίγου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου σφραγισθέντος ἀδελφοῦ του. Καθ' ἣν στιγμὴν συνωμίλουν περὶ τῆς συνωμοσίας των, ἀξιωματικὸς τις τῆς φρουρᾶς, ἐπισκεπτόμενος τοὺς φύλακας, ἐπαρουσιάσθη φέρων φανὸν πρὸ τοῦ ὑπὸ τοῦ Πύρρου φυλακισμένου πύργου. Οὗτος, χωρὶς οὐδόλως νὰ ταραχθῆ, ἐκρυψε τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Βοεμούνδου καὶ παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ ἀξιωματικοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου λαμβάνει ἐπίπινους διὰ τὴν ἄγρυπνον φρουρήσιν του, ἀκολούθως ἀποστέλλει τὸν Λομβάρδον μετὰ ὀλίγας πρὸς τὸν πρίγκηπα τοῦ Ταράντου. Ὁ Λομβάρδος ἐπανέρχεται εἰς τὸν χριστιανικὸν στρατὸν πρὸς ἣν διηγεῖται πάνθ' ὅσα εἶδε, καὶ ἐξορκίζει τὸν Βοεμούδον, ὡς ἐκ μέρους τοῦ Πύρρου, νὰ μὴ χάσῃ οὐδὲ στιγμὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου.

Αἰφνης ὁ φόβος κατέλαβε τοὺς στρατιώτας, οἵτινες κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως εἶδον τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, καὶ οὐδεὶς προσεφέρετο ν' ἀναβῆναι ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως. Μάτην ὁ Γοδεφρείδος, μάτην ὁ πρίγκηψ τοῦ Ταράντου, μετεχειρίζοντο ἐναλλάξ τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰς ἀπειλάς οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἔμεινον ἀκίνητοι. Ὁ Βαϊμούνδος ἀναβάνει τέλος πρῶτος διὰ κλίμακος ἐκ σχοινίων, ἐλπίζων νὰ μιμηθῶσιν οἱ ἀνδρείωτεροι τὸ παράδειγμα του, ἀλλ' οὐδεὶς καταπιέθεται νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, μόνος δὲ ἐφθασεν ἐντὸς τοῦ πύργου τοῦ Πύρρου, ὅστις αὐστηρῶς ἠλεγξεν αὐτῷ τὴν τολμήτην του βραδύτητα. Ὁ Βαϊμούνδος καταβαίνει ἐσπευσμένως πρὸς τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτοῖς ὅτι τὰ πάντα εἰσὶν ἔτοιμα πρὸς ὑποδοχὴν των. Οἱ λόγοι του, καὶ πρὸ πάντων τὸ παράδειγμα του, ἐπαναφέρουσι τέλος τὸ θάρρος, ἐξήκοντα δὲ σταυροφόροι παρουσιάζονται πρὸς ἀνάβασιν τοῦ τείχους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνέβησαν διὰ θερματίνων κλιμάκων, ἐνθαβρύνόμενοι ὑπὸ τινος ἰππότη, Κόβαλ καλουμένου, ὃν ὁ βιογράφος τοῦ Τανκρέδου παρομοιάζει πρὸς ἀστὸν ὀδηγοῦντα τοὺς ἀετιδαῖς αὐτοῦ. Μεταξὺ τῶν ἐξήκοντα τούτων ἀνδρείων διεκρίνετο ὁ κόμης τῆς Φλάνδρης καὶ πλείστοι τῶν σημαντικωτέρων ἀρχηγῶν. Πάραυτα ἕτεροι ἐξήκοντα σταυροφόροι ἀκολουθοῦσι τὰ ἴχνη τῶν πρώτων, καὶ τούτους πολλοὶ ἄλλοι, οἵτινες ἀνέβαινον μετὰ τολμήτης ὁρμῆς καὶ τοσοῦτοι τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἡ ἐπαλξις ἀφ' ἧς ἀνηρτᾶτο ἡ κλίμαξ κατέπεσε μετὰ κρότου ἐντὸς τῆς τάφρου, καὶ ὅσοι

εἶχον φθάσει ἤδη ἐπὶ τῆς ἀκρας τοῦ τείχους κατέπεσαν ἐπὶ τῶν δοράτων καὶ τῶν γυμνῶν ξιφῶν τῶν συστρατιωτῶν των. Τότε ἡ ἀταξία καὶ ἡ σύγχυσις διεδόθη εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐφορμώντων, ἀλλ' οἱ ἀρχῆγοι τῆς συνωμοσίας ἔμενον θεωροῦντες τὰ πάντα μὲ ὄμμα ἀτάραχον. Ὁ Πύρρος ἐνηγ καλίχεται τοὺς νέους του ἐταίρους ἐπὶ τοῦ αἵμασσοντος πτώματος τοῦ ἀδελφοῦ του, παραδίδει τὸν ἕτερον ἀδελφόν του εἰς τὰ ξίφη των, καὶ καθιστᾷ αὐτοὺς κατόχους τῶν εἰς τὴν φρούρησίν του ἀνατεθέντων τριῶν πύργων, μετὰ τῶν ὁποίων ἐπτά ἕτεροι περιήλθον πάραυτα εἰς τὴν ἐξουσίαν των. Ὁ Πύρρος προσεκάλεσε τότε εἰς βοήθειάν του ἅπαντα τὸν χριστιανικὸν στρατὸν, προσαρμόσας τῇ ἐπάλλξει ἐτέραν κλίμακα, δι' ἧς ἀνέβησαν οἱ προθυμώτεροι τῶν σταυροφόρων· εἶτα ὑπέδειξε τοῖς λοιποῖς θύραν τινά, ἣν βιάσαντες οὗτοι εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει.

Ὁ Γοδεφρείδος, ὁ Βαϊμουῦνδος, ὁ κόμης τῆς Νορμανδίας, διέτρεχον μετ' οὐ πολὺ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν λόχων των. Αἱ σάλπιγγες ἔκραζον ἅπασαι, καὶ ἀπὸ τῶν τεσσάρων λόφων τῆς πόλεως ἀντήχει ἡ τρομερὰ κραυγὴ «Ὁ Θεὸς τὸ θέλει! ὁ Θεὸς τὸ θέλει!» Ἄμα ἤκουσαν τὸν πρῶτον θόρυβον τῆς προσβολῆς ταύτης οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἀντιοχείᾳ χριστιανοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἤγγικεν ἡ τελευταία στιγμή, καὶ ὅτι οἱ μουσουλμάνοι ἤρχοντο νὰ κατασφάξωσιν αὐτούς. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἡμικοιμώμενοι ἐξῆλθον τῶν οἰκιῶν των ὅπως μάθωσι τὸ αἴτιον τοῦ θορύβου, καὶ ἀπέθνησκον ἀγνοοῦντες ποῖοι εἰσὶν οἱ προδότες, καὶ ὑπὸ ποίαν χειρῶν ἐλάβανον τὸν θάνατον. Τινὲς ἐξ αὐτῶν, εἰδοποιηθέντες περὶ τοῦ κινδύνου, κατέφυγον ἐντὸς τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ἀκροπόλεως· ἕτεροι ἔφευγον ἐξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, πάντες δὲ ὅσοι δὲν ἠδύνατο νὰ φύγωσιν ἐπιπτον ὑπὸ τὴν σπάθην τοῦ νικητοῦ.

Ἐν μέσῳ τῆς αἱματηρᾶς ταύτης νίκης, ὁ Βαϊμουῦνδος δὲν ἐλησμόνησε νὰ λάβῃ τὴν κατοχὴν τῆς πόλεως, καὶ ὅτε ἐπῆλθεν ἡ ἡμέρα, ἐφαίνετο ἤδη ἡ ἐρυθρὰ σημαία του ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου πύργου τῆς πόλεως. Οἱ πλείστοι τῶν ἐν τῇ πόλει ἐνοικούντων χριστιανῶν, οἵτινες κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας εἶχον πλείστα ὑπεφέρει ἐκ τῆς τυραννίας τῶν ἀπίστων, συνηνώθησαν μετὰ τῶν ἐλευθερωτῶν των· πλείστοι αὐτῶν ἐδείκνυον τὰς ἀλύσεις δι' ἧν ἐδεσμεύθησαν παρὰ τῶν Τούρκων, καὶ ἡ θέα αὕτη ἠρέθιζεν ἔτι μᾶλλον τὴν μανίαν τοῦ νικηφόρου στρατοῦ. Αἱ πλατεῖαι ἦσαν κεκαλυμμένα

ὑπὸ πτωμάτων, καὶ τὸ αἷμα ἔρρεεν ὡς χεῖμαρρος εἰς τὰς ὁδοὺς. Ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, ὅπου εἰσῆρχοντο οἱ στρατιῶται, θρησκευτικὰ ἐμβλήματα εδείκνυον αὐτοῖς τὰς τῶν χριστιανῶν, καὶ ἱεροὶ ὕμνοι ψαλλόμενοι ἀνήγγελλον τοὺς ἀδελφούς των. Πᾶν ὅ,τι δὲν ἔφερε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐγένετο ἀντικείμενον τῆς μανίας των, καὶ πάντες ὅσοι δὲν ἐπρόφερον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐσφάζοντο ἀνηλεῶς.»

Οὕτω ἐάλω καὶ ἡ πόλις αὕτη διὰ τοῦ δόλου, ὡς τὸ ἀρχαῖον Ἴλιον· ὁ δὲ δοικητὴς ὀθωμανὸς φεύγων ἐφρονέυθη ὑπὸ τινῶν ἀρμενίων ἐξω τῆς πόλεως. Ἀφοῦ οἱ χριστιανοὶ ἐκορέσθησαν αἵματος, ἠρκέσθησαν εἰς τὸ νὰ περιωρίσωσι τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει καταφυγόντας τούρκους, καὶ ἐπανελθόντες εἰς τὴν πόλιν παρεδόθησαν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν μέθην τῆς νίκης των.

(ἀκολουθεῖ),

Ο ΓΑΜΟΣ

ΠΑΡΑ

ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΤΕ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙΣ.

Ο ΓΑΜΟΣ, λέγει τις τῶν σοφῶν γάλλον, δὲν εἶναι τι τῶν μικροῦ λόγου ἀξίων, ἢ τι τῶν μετρίων τοῦ βίου· εἶναι καθόλου ἢ μέγα τι ἀγαθόν, ἢ τ' ἀνάπαλιν μέγα κακόν, μεγάλη τις ἀνεσις τοῦ βίου ἢ μέγας σάλος καὶ ταραχὴ, παράδεισις ἢ κόλασις· εἶναι ἠδιστος καὶ γλυκύτατος βίος ἐὰν καλὸς ἀποβῇ, χαλεπὴ δὲ καὶ δύσκολος ἐμπορία καὶ δεσμὸς ἀκανθώδης καὶ φαρμακερὸς ἐὰν τύχη κακός· εἶναι τέλος σύμβασις τις ἢ συνθήκη, ἐν ᾗ ἀκριβέστατα ἐπαληθεύει τὸ δὴ λεγόμενον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ Θεὸς ἢ λύκος, (*homo homini Deus aut lupus*).

Ἡ σοβαρὰ αὕτη διάκρισις εἶναι πραγματικὴ εἰκὼν τοῦ γάμου διὰ πᾶσαν κοινωνίαν καὶ διὰ πάντας τοὺς αἰῶνας. Εἰς τὰς ἀρχαίας κοινωνίας, τὰς μᾶλλον πεπολιτισμένας, ὅπου ἡ μονογαμία ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ, ἡ διὰ τοῦ γάμου ἔνωσις τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῆς γυναικὸς ἀπετέλει, καθὼς τὴν σήμερον, τὸ σπουδαιότερον συμβόλαιον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ὁ αὐτὸς σχεδὸν κατὰ τὰς συνεπειάς του ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ῥώμῃ ὁ γάμος, προσελάμβανεν ὁμῶς διαφορὰς τινὰς κατὰ τε τοὺς νόμους καὶ τὰ ἦθη τὰ διέποντα τὰς κοινωνίας ταύτας· διὸ καὶ θέλομεν ἐξετάσει αὐτὸν ἰδίᾳ ἐν ταῖς

δυσὶ ταύταις χώραις, καὶ πρῶτον παρὰ τοῖς Ἕλλησι.

Α'.

Ὁ Γάμος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι.

Οἱ ἀρχαῖοι τῆς Ἑλλάδος νομοθέται ἐθεώρησαν τὸν γάμον ὡς ἀντικείμενον οὐ μόνον ἰδιωτικοῦ, ἀλλὰ καὶ δημοσίου συμφέροντος. Τοῦτο συνέβαινε πρὸ πάντων ἐν Σπάρτῃ, ὅπου οἱ περὶ γάμου νόμοι παρῆγον ἐκπληκτικὸν παράδειγμα, τείνον εἰς τὸ νὰ καθυποτάξῃ τὰ τε συμφέροντα καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἰδιωτῶν εἰς τὰς εἴτε πραγματικὰς, εἴτε καὶ ὑποτιθεμένας ἀνάγκας τοῦ δημοσίου. Οὕτω κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου κατηγορία ἐπὶ ἐγκλήματι ἐδύνατο νὰ ἀπαγγελοῦσιν κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐνυμφεύοντο βραδύτερον τοῦ θεόντος, ἢ ἐποίουν γάμους κακῶς συνηρμοσμένους, ὡς ἐπίσης καὶ κατ' ἐκείνων οἵτινες ἔμενον ἄγαμοι. Αἱ δὲ διατάξεις αὗται ἐθεμελιούντο ἐπὶ τῆς κοινῶς παραδεδεμένης ἀρχῆς, ὅτι χρέος ἐκάστου πολίτου εἶναι νὰ δίδῃ εἰς τὴν πολιτείαν τέκνον ὑγιὲς καὶ ῥωμαλαῖον. Ὄθεν οἱ Σπαρτιατὰι ἐθεώρουν τὴν τεκνογονίαν ὡς τὸν μόνον σκοπὸν τοῦ γάμου, καὶ τὴν πολιτείαν ὡς τοσοῦτον ἐνδιαφερομένην εἰς τὸ νὰ παρορμᾷ εἰς τοῦτο, ὥστε ἡ γυνή, τῆς ὁποίας ἡ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἔνωσις ἔμενον ἄγονος, οὐ μόνον εἶχε τὴν ἀδειαν, ἀλλὰ καὶ ἐπεδύλλετο εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν νόμων νὰ συνοικήσῃ μετ' ἄλλου ἀνδρὸς.

Σύμφωνα πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ προλάβῃ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ γένους αὐτοῦ ὁ Ἀναξανδρίδης ἔλαβε τὴν ἀδειαν νὰ ἔχη δύο γυναῖκας, περίπτωσις ὅλως ἐξαιρετικὴ, καὶ καθὼς παρατηρεῖ ὁ Ἡρόδοτος, παρὰ τὰ ἑλληνικὰ ἦθη καὶ αὐτῶν τῶν ἀπωτάτων χρόνων. Οὕτως οἱ ἥρωες τοῦ Ὀμήρου φαίνεται ὅτι οὐδέποτε εἶχον πλείονας τῆς μιᾶς νομίμου γυναικὸς, εἰ καὶ ἀπαντῶμεν αὐτοὺς συχνάκις εἰς σχέσιν μετὰ παλλακίδων.

Ὁ Σόλων ἐπίσης ἐθεώρησε τὸν γάμον ὡς πρᾶξιν, εἰς ἣν ἡ πολιτεία ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐπεμβάσεως. Τῶντι βλέπομεν ὅτι οἱ νόμοι αὐτοῦ παρεδέχοντο τὴν κατὰ τῶν ἀγάμων κατηγορίαν (γραφὴ ἀγαμίμου), ἂν καὶ ἡ αὐστηρότης αὕτη πρωτίμως ἐξέπεσεν εἰς ἀρχαίαν. Ὡσαύτως ὁ Πλάτων δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ πόσον γενικὸν ὑπῆρχε τὸ αἶσθημα τοῦτο. Οἱ νόμοι αὐτοῦ ἀναφέρουσι χρηματικὰς ποινὰς καθ' οἵουδήποτε,

ὅστις δὲν ἤθελε νυμφευθῆ πρὸ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του, καὶ λέγει ῥητῶς ὅτι ὁ πολίτης προκειμένου νὰ ἐκλέξῃ γυναῖκα, ὀφείλει νὰ συμβουλευθῆται πολὺ μᾶλλον τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας ἢ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κλίσιν. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως πάσης περὶ τοῦ δημοσίου συμφέροντος θεωρίας οἱ ἀρχαῖοι ἀνεύρισκον κατὰ τὰ ἦθη αὐτῶν ἰσχυρὰ αἴτια, ὅπως θεωρῶσι τὸν γάμον ὑποχρεωτικόν· ὁ Πλάτων συγκαταριθμεῖ εἰς τὰ αἴτια ταῦτα τὸ ἱερὸν δι' ἕκαστον ἄνθρωπον χρέος τοῦ νὰ ἀφήσῃ ἀντιπροσώπους, ὅπως διαδέχωνται αὐτὸν ὡς ὑπουργοὶ αὐτῆς τῆς θεότητος. Προσθετέον ἐνταῦθα τὴν ἐπιθυμίαν οὐ μόνον τοῦ νὰ διαιωίσῃ τις τὸ ἴδιον ὄνομα, ἀλλὰ προσέτι νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διασκόρπισιν τῆς κληρονομίας αὐτοῦ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ μετὰ θάνατον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπισήμων ἐκείνων ἱερῶν τελετῶν ἢ νομίμων, ἅτινα τοσοῦτον σπουδαῖα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωροῦντο. Τὰ αὐτὰ δὲ αἴτια ὑπεχρέουν ὅσους ἔμενον ἄτεκνοι νὰ νύμφευσιν τέκνα.

Σπανίως ἡ ἐκλογή τῆς γυναικὸς ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς κλίσεως. Τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου κατεγγίνετο ὁ πατήρ εἰς τὴν ἐκλογὴν γυναικὸς διὰ τὸν υἱόν του, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχεν ἰδεῖ, καὶ ἠναγκάζετο νὰ νυμφευθῆ, ὅπως θέσῃ τέρμα εἰς τὸν ἀκόλαστον αὐτοῦ βίον καὶ τὰς ἀφροσύνας τῆς νεότητος. Ὁ Τερέντιος καὶ ὁ Πλάτωνος πολλάκις παρέστησαν ἐπὶ θεάτρῳ τοιαύτας σκηνάς, ἴσως κατὰ τι ὑπερβολικὰς, ἀλλ' εἰλημμένας βεβαίως ἐκ τοιούτων περιστατικῶν τοῦ βίου. Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τὰς γυναῖκας οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, οὐδόλως δηλονότι ἐθεωρεῖτο ἀναγκαῖα ἡ συναίνεσις αὐτῶν. Ἰπεχρεοῦντο νὰ συμμορφῶνται πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὴν θέλησιν τῶν γονέων αὐτῶν καὶ νὰ δέχωνται ἐκ τῶν πατρικῶν χειρῶν ἐκεῖνον, ὅστις ἔπρεπε νὰ γίνῃ κύριος αὐτῶν καὶ δεσπότης. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ συνάπτεσθαι εἰς γάμον φυσικὸν ἦτο νὰ παρεμποδίσῃ τὴν μεταξὺ τῶν συζύγων ἐμπιστοσύνην καὶ ἀμοιβαίαν ἀγάπην μέχρι τοῦλάχιστον τῆς συνοικήσεως καὶ ἐγκαταστάσεως αὐτῶν.

Κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων ὁ πολίτης δὲν ἠδύνατο νὰ νυμφευθῆ ξένην γυναῖκα· ὡς πρὸς δὲ τὴν συγγένειαν καὶ τοὺς δεσμούς τοῦ αἵματος οὐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐκτὸς σπανίων τινῶν ἐξαιρέσεων, ὑπῆρχεν ἐμπόδιόν τι. Μόνον ἢ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων καταγωγὴ ἐκώλυεν εἰς τοῦτο. Ὄθεν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ ἠδύνατο νὰ νυμφευθῶσι τὰς ἀδελφὰς αὐτῶν, ὅταν αὗται δὲν κατήγοντο ἐκ τῆς

αυτῆς μητρὸς, καθὼς ἐπραξεν ὁ Κίμων λαβὼν εἰς γυναῖκα τὴν Ἑλπινίχην. Ἄλλ' ὅμως μετ' ἀπεχθείας ἐθεωρεῖτο γυνικῶς ὁ τοιοῦτος συγγενικὸς γάμος.

Ἐν Ἀθήναις ὅταν πατὴρ τις ἀπέθνησκεν ἀδιάθετος καὶ χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἄρρενα τέκνα, ἡ κληρονομία αὐτοῦ δὲν εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον μετ' ἀνδρὸς οἰουδήποτε, διότι ὁ νόμος ὑπεχρέου αὐτὴν νὰ συνέλθῃ εἰς γάμον μετὰ τοῦ πλησιεστέρου αὐτῆς συγγενοῦς, ὄντος ἀγάμου. Ἐάν δὲ ἦτο πτωχὴ ὁ συγγενὴς ἐκεῖνος εἶχε τὴν ἄδειαν ἢ νὰ νυμφευθῇ αὐτὴν ἢ νὰ προικήσῃ ἀναλόγως τῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Ἐάν δὲ εἶχε θυγατέρας, αὗται ἦσαν ἐπίσης προωρισμένοι διὰ τοὺς ἐξαδέλφους αὐτῶν, τοῦ πλησιεστέρου τούτων ἔχοντος τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς τῆς πρώτης ἐξ αὐτῶν. Πραγματικῶς ἦτε κληρονόμος καὶ ἡ κληρονομία φαίνονται ὅτι ἀνήκον εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, ἂν καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ὁ πατὴρ δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ χωρὶς τῆς συγκαταθέσεώς της. Πλὴν τοῦτο δὲν συνέβαινε κατὰ τὴν νεωτέραν τῶν Ἀθηναίων νομοθεσίαν, ἥτις παρείχεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν εἰς τὸν πατέρα νὰ διαθέσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ὅπως αὐτὸς ἐβούλετο. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ χῆραι ὑπεβάλλοντο εἰς δεῦτερον γάμον κατὰ τὴν θέλησιν τῶν προτέρων αὐτῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς νόμιμοι αὐτῶν φύλακες καὶ κηδεμόνες.

Ἡ αὐτὴ συνήθεια ἴσχυε καὶ ἐν Σπάρτῃ. Ἐκεῖ δὲ προσέτι, ἐάν πατὴρ τις οὐδὲν προσδιώριζε διὰ τὴν τύχην τῆς θυγατρὸς του, ὁ βασιλεὺς τότε ἐλάμβανε πρόνοιαν καὶ ἐξέλεγε δι' αὐτὴν ἄνδρα ἐκ τῆς οἰκογενείας της. Ἐν τῇ Ἰουδαϊκῇ νομοθεσίᾳ ἐπίσης ἀπαντᾶται μεγάλη τις ὁμοιότης πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἰσχύοντας νόμους ὡς πρὸς τοὺς κληρονόμους.

Ἡμέραι τινὲς καὶ ὥραι τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐθεωροῦντο ὡς μᾶλλον εὐνοϊκαὶ πρὸς τέλεισιν τοῦ γάμου. Ὁ Ἀριστοτέλης προβάλλει τὸν χειμῶνα ὡς μίαν τῶν ὥρῶν τούτων. Ὅθεν καὶ ἐν Ἀθήναις ὁ μὴν Γαμηλιῶν, ὅστις ἀντιστοιχεῖ ἐν μέρει πρὸς τὸν ἡμέτερον Ἰανουάριον, ὠνομάσθη οὕτως ἕνεκεν τῶν πολλῶν γάμων, οἵτινες ἐτελοῦντο κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ. Ὁ Ἡσίοδος συνιστᾷ νὰ γίνωνται οἱ γάμοι τὴν τετάρτην ἡμέραν τοῦ μηνὸς, ὁ δὲ Εὐριπίδης ὁμιλεῖ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἡ σελήνη εἶναι πλησιφαῆς, ὡς περὶ χρόνου εὐνοϊκωτάτου εἰς γαμηλίους τελετάς. Πλὴν κατὰ τὸν Πρόκλον οἱ Ἀθηναῖοι προέκρινον τὸν χρόνον τῆς νέας σε-

λήνης. Πολλὴ δὲ διαφέρουσι αἱ γνώμαι τῶν συγγραφέων περὶ τῆς ἡλικίας, μεθ' ὃν οἱ ἀρχαῖοι συνήπτοντο εἰς γάμον. Ἐν γένει δὲ κατ' αὐτὸν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ μὲν ἄνδρες ἴνα νυμφευθῶσιν ἐπερίμενον τὴν πλήρωσιν τοῦ τριακοστοῦ ἢ τριακοστοῦ πέμπτου ἔτους, αἱ δὲ γυναῖκες ἐδίδοντο εἰς γάμον κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἢ καὶ βραδύτερον. (ἀκολουθεῖ)

ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ 1864.

Ἐν ἔτος ἐπέσε νεκρὸν
Κι' ἄλλο γενῆται νέον
Τὸ παρελθὸν φεύγει ὠχρὸν,
Καὶ μέλλον ἤρχισε λαμπρὸν
Πλήρες ἐλπίδων νέων.

Ὁ τῆς Ἑλλάδος οὐρανὸς
Ἐξήστραψε καὶ πάλιν
Ἀνέφελος καὶ γαλανὸς,
Κι' ἔπαυσεν Ἄρης ὁ δεινὸς
Τὴν μαιεφόνον πάλην.

Ὁ Ἔρωις ὅμως πονηρὸς
Τὰ φλογερά του βέλη
Ἀρχίζει πάλιν ὁ σκληρὸς
Νὰ ἐκτοξεύῃ φλογερῶς
Ἐν τὰ τρυφερά μας μέλη.

Ἰσοῦ ἀνοίγονται χοροί,
Καὶ στίλβουν μυροβόλοι
Ἵμμοι καλοὶ καὶ ἀργυροί,
Καὶ πόδες νέοι κι' ἐλαφροί
Χορεύουσιν ἀνθοβόλοι.

Τὸ Σύνταγμα μας, τί χαρὰ
Κι' αὐτὸ χορεύει διῆτε!
Κι' ἂν ἔς τὰ ταμεῖά μας σκληρὰ
Ἐνέσκηψεν ἡ συμφορὰ,
Ἵ, μὴν ἀπέλπισθῆτε.

Ἄν ἐγινόμεν ὑπουργὸς
Κ' ἐγὼ τὸ σύνταγμα μας
Θὰ ἐπροσκύνουν ἑναργῶς,
Κ' Ἑλλῆν δὲν θὰ μένεν ἀργός,
Κ' ἔπαυον τὰ δεινὰ μας.

Μισθοὺς εἰς ἀπαντας ἄδρους
Θὰ εἶδα ἰσχύων,
Κ' εἰς τὰς Κυρίας μας χοροὺς,
Καὶ ἔς τὸ ταμεῖον μας σωροὺς
Θὰ ἔχονα χρυσίον.

Κ' εἰς τὸν Ἰσθμὸν τὴν ἀργυρᾶν
Νὰ βρῆθαι θάλασσά μας

Θὰ ἔκαμνα, καὶ ἔς τὴν ξηρὰν,
Ἵ, θὰ ἰδῆτε μὲ χαρὰν
Νὰ πλέουν τ' ἄρμενά μας.

Κι' ἄλλο θὰ ἔκαμνα καλόν.
Τὴν λίμνην Κωπαίδα
Ὅπου δὲν οἶδε ὄβολον,
Ν' ἀποξηρᾶνω μὲ δαυλὸν
Ἐχω χορηστὴν ἐλπίδα.

Ἐγγέλεις τότε λιπαροὶ
Ἄθροοί θ' ἀγρευθῶσι,
Καὶ ἔς τὸ λεπτὸν ἐν ἀκαρεῖ
Οἱ δανεισταὶ μας οἱ σκληροὶ
Ὅλοι θὰ πληρωθῶσι.

Καὶ τῶν Κορρῶν τὰ ὄχυρά
Τὰ κρημισμένα κάστρα
Ἐγὼ ἐπίσης φοβερά
Θ' ἀνέκτιζα μία γυρὰ,
Καὶ θάρερα ὡς τ' ἄστρα!

Καὶ ὅταν πόλεμος βάρυς
Τὴν γῆν κλονίσῃ θλην
Στρατιωτῶν ἐγὼ χωρὶς,
Ἵ; ὁ ἱεράς ἐλαφρὸς,
Ἵ; ἔφερνα ἔς τὴν Πόλιν!

Διανομὴς πλὴν ἀφανῆς
Τῆς Χρυσάλλιδος εἶμαι,
Καὶ τὰς ὀρεῖς τὰς εὐγενεῖς
Πνίγει ἡ Τύχη τυραννίς,
Καὶ λύχνος σβεστός κεῖμαι.

Δέομαι ὅμως ἔς τοὺς θεοὺς
Τῶν ὑπουργῶν μας γνώσιν
Κι' ὑπομονὴν εἰς τοὺς λαοὺς,
Κι' ἀνδρίαν ὡς εἰς λαγοὺς
Νὰ δίδουν ἄλλην τόσην.

Εἰς δὲ τὰς νέας καλλονῆν,
Κι' εἰς τοὺς πληρεξουσίους
Εὐχομαι Στέντορος φωνῆν,
Καὶ τοῦ Ἰσοῦ ὑπομονῆν
Ἵ τοὺς γέροντας νυμφίους.

Καὶ ἔς τὴν Ἑλλάδα τὴν καλὴν,
Ἄν μοι τὸ συγχωρήσουν,
Νὰ μὴ ζητῆ παρὰ πολλὴν
Ἐλευθερίαν, μὴ τρελλὴν.
Ἵ τὴν Αἴγινα τὴν κλείσουν.

Ο ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ 20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ.

Εἰς χορὸς εἰς τὰ ἀνάκτορα εἶναι μέγα συμβάν διὰ τοὺς διψῶντας ἐλευθεριῶν καὶ συγχρόνως θα-

μάτων Ἀθηναίους. Αἱ γυναῖκες τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων, ὅλοι οἱ ἔχοντες ἐλπίδας νὰ τοῖς σταλῆ ἐν προσκλητήριον, ἔχουσιν αὐτὸν ὡς κυρίαν ἐνασχόλησιν δεκαπέντε ἡδὴ ἡμέρας πρὸ τῆς ὀρισμένης. Ἡ ἐκλογὴ τῆς ἐνδυμασίας ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα τοῦ κόσμου, ὅ,τι εἶναι, διὰ τὸν ποιητὴν ἢ τὸν καλλιτέχνην ἐν ποίημα, μία εἰκὼν, μία σύνθεσις μουσική! Ἐν πρώτοις βεμβάζει εἰς τὸ σύνολον τῆς ἐφημέρου αὐτῆς πλάσεως, ἔπειτα συνδυάζει ὅλας τὰς λεπτομερείας μετ' ἐπιστήμης ὑπερβαίνουσας τοὺς συνδυασμοὺς τῶν στίχων, τῶν χρωμάτων ἢ τῶν φθόγγων τῆς μουσικῆς. Ἀλλὰ καὶ ποῖα ἀρμονικὰ ἀποτελέσματα! Πῶς αἱ πτυχαὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτῆς ὑφάσματος καταπίπτουσι χαριέντως ἐπὶ τῆς ἐσθῆτός της! Πῶς τὸ χρῶμα ἀρμόζει θαυμασίως εἰς τὴν λάμψιν ἢ τὴν διαφανῆ λευκότητα τῆς χοριᾶς αὐτῆς! Πόσον ἀβρῶς ὠπεύουσι τὰ τρίχαπτα τοὺς στοργγίλους ὤμους καὶ τὸ λευκὸν στῆθός της! πῶς παίζουσι ὡς σκιά διαφανῆ ἐπὶ τῶν τορνευτῶν βραχιόνων της! Καὶ ἡ διακόσμησις τῆς κόμης! ἐκεῖ, οὕτως εἰπεῖν, θριαμβεῖ ἡ ἐφευρετικὴ τῶν γυναικῶν μεγαλοφυΐα ἢ μία ἐννοεῖ ὅτι οἱ πολῦτιμοι λίθοι διπλασιάζουσι τὴν λάμψιν τῶν μεγάλων μελανῶν ὀφθαλμῶν της ἢ ἄλλη, καλλονὴ ξανθὴ καὶ αἰθερία, μαντεύει ὅτι ἄνθινον στέμμα τῇ ἀρμόζει κάλλιον ἢ τρίτη ἡξεῦρει ὅτι θὰ ἔχη τὰς μεγαλοπρεπεῖς κινήσεις τοῦ κύκνου ὑπὸ τὰς μαρμαρυγὰς τῶν μαργαριτῶν καὶ τῶν πτερῶν διὰ τῶν ὀπῶν κοσμεῖ τὸν χιόνιον της τράχηλον ὄλαι, τέλος, ἐκλέγουσι μετ' ἀλανθάστου ὀφθαλμοῦ καὶ ἐπιμόνου θελήσεως τὴν στολὴν ἐκείνην ὑπὸ τὴν ὀπῶν ἢ καλλονὴ των διαλάμπει μᾶλλον.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς συνήθους αὐτῆς ἐπισημότητος ὁ χορὸς ὅστις πρὸ τινῶν ἡμερῶν συνήθρισε τὸ ἄνθος τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας εἰς τὰ ἀνάκτορα, εἶχε τι ἐξαιρετικόν. Ἀπὸ 14 ἡδὴ μηνῶν ἡ μεγαλοπρεπὴς αἴθουσα τοῦ χοροῦ διέμενον ἔρημος καὶ βωβή. τὴν κλίμακα ἐφ' ἧς ἄλλοτε ἐπέτων μᾶλλον ἢ ἐπάτουν αἱ ἀερόποδες χορευτρίαι ἐπλήρουν νυθημερὸν τραχεῖς στρατιῶται καὶ τῶν θυρίδων τὰ κρύσταλλα ἠρήμουν αἱ βέβηλοι σφάριαι τοῦ Ἰουνίου. Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ νεαροῦ Βασιλέως ἡ νάρκωσις αὐτῆ τοῦ τεμένου τῆς Τερψιχόρης ἐξηκολούθησε πρὸς καιρὸν. — Εἶναι πλήρης δραστηριότητος καὶ νοημοσύνης ὁ Βασιλεὺς ἐργάζεται ἀνεκδοτῶς περὶ τῶν ὑποθέσεων του ἔλεγον οἱ ὑπουργοὶ του. — Εἶν' ἐπιδέξιός ναύτης, ἔλεγον οἱ

ναύται του ατμοδρόμωνος, ους ἐμάγευσεν ὁ δεκαοκταετής ναυτίλος.— Ἡ τρυφερά χεὶρ του δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ φέρῃ τὸ ὄπλον, ἐπιθύριζον πρὸς ἀλλήλους οἱ γέροντες ἀπόμαχοι τοῦ 1821, βλέποντες τὸν ἡγεμόνα ἐν μέσῳ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. — Εἶναι πλήρης ἀγαθότητος ἡ καρδιά του βασιλέως, ἀνέκραζον μετ' εὐλογιῶν οἱ φυλακισμένοι, ὧν τὴν ζοφερὰν εἰρκτὴν ἐφώτισε διὰ τοῦ παρηγόρου βλέμματός του. Μόνοι αἱ κομψαὶ κυρίαὶ καὶ οἱ νεανίαὶ τοῦ συρμοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ εἰπωσι περὶ αὐτοῦ « Ἐχει θαυμασίαν φιλοκαλίαν ὁ βασιλεὺς, ὁ βασιλεὺς εἶναι χορευτὴς θαυμάσιος. » Τὸν στέφανον τῆς τελευταίας ταύτης ἀρετῆς κατέκτησεν ἀναφαιρέτως ὁ Γεώργιος διὰ τοῦ χοροῦ τῆς 20 Ἰανουαρίου.

Ἀπὸ τῆς 9 ὥρας M. M. τὰ στίφη τῶν προσκεκλημένων συνωθοῦντο περὶ τὰ πρόθυρα τῶν ἀνακτόρων καὶ οἱ φανοὶ τῶν ἀμαζῶν διεσταυροῦντο μετὰ θαυμασίας ταχύτητος ἐπὶ τῆς πλατείας. Ἡ αἴθουσα τοῦ χοροῦ καὶ τὰ παρακείμενα δωμάτια ἦσαν μεγαλοπρεπῶς ἅμα καὶ φιλοκάλως ἐστολισμένα καὶ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τῆς αἰθούσης κατήρχοντο μυριοκρυστάλλοι πολυέλαιοι χύνοντες πλημμύραν φωτός καὶ ἀμιλλώμενοι πρὸς τοὺς ἐν ταῖς γωνίαις χρυσοῦς κηροστάτας.

Περὶ τὴν 9 καὶ 1/2 ὥραν ὅτε πλέον οἱ προσκεκλημένοι εἶχον συζῆσει, ὁ αὐτάρχης ἀνήγγιλε τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως ὅστις ἐφάνη φορῶν κομψὴν στολὴν τοῦ ἵππικου μετὰ δύο του μόνον ἀκολούθων ἀφ' οὗ ἀντήλλαξε λέξεις τινὰς μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ του καὶ τοῦ προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἀνέμιχθη μετὰ τῶν κυμάτων τοῦ πλήθους καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐγένετο ἀπλοῦς χορευτὴς, καταπατήσας οὕτω τὰς διατάξεις τῆς ξηρᾶς ἐθιμοταξίας ἣτις ἐπὶ τοῦ ἐκπτώτου βασιλέως διεῖπε τὰ ἀνάκτορα. Ἐὰν ἐξήριπτε τις τὸ βλέμμα περίξ, ταχέως ἤθελεν ἀναγκασθῆναι νὰ τὸ καταβιάσῃ θαμβονόμενος ὑπὸ τὸσαύτης καλλονῆς καὶ τὸσαύτης λάμψεως,

Βύσσοι, χρυσοί, ἀδάμαντες καὶ φῶτα ἐσωφόρου
Ἐγείμιζον τὴν αἴθουσαν.
Μετάξῃς θροῦς ὑπόκωφος ἀρμονικῶς ἐθρήνει
Ἐπίπτερα φαντάσματα ἐγύριζαν ἐμπρὸς μου,
Καὶ μῦρα μέθης ἔχυνον τὰ πορφυρᾶ των χεῖλη.

Ἐὰν ἐπρόκειτο ἐγὼ νὰ δώσω τὸ μῆλον εἰς τὴν καλλίστην, ὁμολογῶ ὅτι ἴσως θὰ τὸ ἔτρωγον ἐπὶ τέλους μὴ ἔχουσα τὴν δύναμιν νὰ ἐκλέξω. Ἐδῶ διεκρινέ τις τὴν δεκαεξαετῆ δεσποσύνην A* λευχείμονα ὡς ὁ ἀφρὸς τῆς θαλάσσης εἰς τὰς ὄχθας

τῆς ὁποίας κατοικεῖ, καὶ τόσον αἰθερίου κάλλους, ὥστε ἐφοβεῖτό τις νὰ τὴν πλησιάσῃ μὴ τὴν ἰδῆ ἐξατμιζομένην εἰς τοὺς βραχίονάς του. Τὸ παρείσακτον αὐτὸ παιδίον μετὰ δύο τρεῖς μόνους ἐμφανίσαις τολμᾶ ν' ἀμφισβητῇ τὸ σκῆπτρον τῆς καλλονῆς εἰς τὴν λατρευτὴν βασιλισσαν τῶν χορῶν μας τὴν μεγαλόφθαλμον Κυρίαν B.* Πιστεύω ὅτι ἐπὶ τέλους ἡ ἔρις θὰ λυθῇ εἰρηνικῶς καὶ θὰ συμμερισθῶσιν ἀδελφικῶς τὸν θρόνον. Ἐὰν δὲν ἤξευρα ὅτι εἶναι αὐθάδεια ἤθελα ταῖς προτείνει νὰ παραδεχθῶσιν ὡς τρίτην σύνθηρον τὴν μελάχρουν δεσποσύνην Φ.* Ἀνεξάλειπτος ἐχαράχθη ἐντόσμου ἡ εὐγενὴς τῆς μορφῆς φωτιζομένη ἀπὸ τὸν πλάσιον τῆς κηροστάτην. . . ! ἡ μαύρη κόμη, ἡ χροιά τῆς ἦν ἐχρῶσασεν ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας τῆ ἔδιδον ὕφος Κρεόλης. Εἰς τὴν πλουσίαν αὐτὴν ἀνθοδέσμην ἠδύνατό τις ἐπι νὰ διακρίνῃ τὴν ἠδυπαθῆ δεσποσύνην E.* Μαρκησίαν τῆς Ἀύλης τοῦ Λουδοβίλου ΙΔ', τὴν χαρίεσσαν K* τὴν ὁποίαν ἐφωτογράφησεν ὁ ποιητὴς διὰ δύο μόνον στίγων,

Sous son aimable tête un cou blanc, delicat
Se plie et de la neige effacerait l'éclat.

τὴν σεμνοπρεπῆ δεσποσύνην M* πλανῶσαν περίξ ὄμμα διακρῖν, μειδιῶσαν μειδιάμα χάριτος ἀβρόχου καὶ σβύνουσαν διὰ τοῦ ἐρυθρίματός της τὸ ἐρυθροῦν βρόδον, ὅπερ ἔφερον ἐπὶ τοῦ στήθους τὴν βρεμβῶδη A* τὴν ὁποίαν βλέπων τις ἀνεμυμήσκετο ἄκων τῆς Ὀφελίας τοῦ Σαίξπείαρ. Ἐριμωτέρα καλλονῆ, ἀλλὰ μὴδὲν τῆς πρώτης χάριτος ἀπωλέσασα, ἀπετέλει περίεργον ἀντίθεσιν πρὸς τὸν εὐθυμον ὄμιλον τῶν νεανίδων ἡ Κυρία X*, ἣτις φέρουσα λευκὴν διάστερον ἐσθῆτα ὁμοιάζεν ἀληθῆς θεᾷ ἐν μέσῳ στερεώματος. Ἐὰν ἀμειλικτος ἰατρὸς δὲν ἐκράτει μακρὰν τοῦ χοροῦ τὴν Κυρίαν Π* ἄνθος ψυχρῶν κλιμάτων, θάλλον καὶ ὑπὸ τὸν γλυκύν μας οὐρανὸν, τότε καὶ μόνον ἴσως ἤθελον ὀριστικῶς ἀποφασίσαι ποίαν τῶν δύο προτιμῶ, τὴν ἀριστοκράτιδα ξένην ἢ τὴν νύμφην τῶν ὄχθων τοῦ Βοσπόρου. Ἀλλ' ἡ Κυρία Π.*

brillait par son absence,
καὶ ἐπομένως ἡ Κυρία X* δὲν εἶχε τίποτε νὰ φοβηθῇ.

Καὶ ὅλαι αὐταὶ αἱ Κυρίαὶ περιστοιχούμεναι ἀπὸ σμήνη θαυμαστῶν, μειδιῶσαι ὑπὸ τὰ βριπίδιά των, τοξεύουσαι βλέμματα δεξιά καὶ ἀριστερά, ἀνέμενον ἐναγωνίως νὰ δώσῃ ἡ ὀρχήστρα τὸ ποθητὸν σύνθημα. Μουσικοὶ φθόγγοι ὡς βροχὴ ἀδάμαντων διεχύθησαν αἴφνης εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ὁ βασιλεὺς ἤνοιξε τὸν χορὸν περὶ τὴν 10 ὥραν χορεύ-

σας μετὰ τῆς συζύγου τοῦ προέδρου τῆς Συνελεύσεως ἐν τῷ ἅμα δὲ ἑκατοντάδες ζευγῶν μὲ πᾶλλον στήθος καὶ πόδα ἀνυπόμονον ἀφέθησαν εἰς τὴν μεθυστικὴν ἠδονὴν τοῦ βάλς, τοῦ πτερωτοῦ ἐκείνου χοροῦ, τὸν ὁποῖον μετὰ λύπης καὶ φθόνου ἐξύμνησεν ὁ Βύρων μὴ δυνάμενος νὰ τὸν ἀπολαύτῃ καὶ σημειωτέον ὅτι ὁ Στράους τότε δὲν εἶχεν ἐτι γράψῃ τὰ ἰδικὰ του βάλς πλήρη ζωῆς καὶ ταχύτητος. Μάττην τὸ ὄμμα ἀνεζήτει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στροβίλου τὴν περικαλλῆ Κυρίαν B,* εὐθυμον νεανίδα πρὸ μικροῦ καὶ σήμερον σεμνὴν νύμφην ἐκάρητο μακρὰν τοῦ θορόδου εἰς παρακείμενον δωμάτιον πλησίον ὠραίας πυρᾶς συνδιαλεγόμενη μετὰ τοῦ συζύγου της καὶ βλέπουσα μὲ οἴκτου ὄμμα τὰς φίλας της αἰ ὁποῖαι ἐζήτουν ἐτι τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν εἶχεν εὐρῆ αὐτή. Τί καλὰ θὰ ἔκαμνε νὰ ἐμιμᾶτο τὸ παραδειγμα τοῦτο ἡ φιλάρεσκος Κυρία* * χορευτρία ἀκάματος, φυλλολογοῦσα μικρὸν σημειωματάριον ὅπου εἶχε γράψῃ τοὺς χορευτὰς τῆς* καὶ ὅμως ἤκουσεν ἀπὸ γέροντα φίλον μου ὅτι πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐνεφανίσθη εἰς χοροὺς ἡ παρουσία της ἐχαίρετῆθη ἐνθουσιωδῶς ἀλλ' εἶπεν ὁ ποιητὴς:

On a toujours vingt ans dans quelque coin du coeur.

Τὸ βάλς διεδέχθη τὸ εὐθυμον galop, ὁ προσφιλὴς χορὸς τοῦ νεαροῦ βασιλέως, καὶ τοῦτον οἱ τετράζυγοι, οὗς διεύθυνε δεξιῶς εἰς τῶν Δανῶν διαγγελέων. Μετὰ τινὰ διακοπὴν καθ' ἣν τὸ πλῆθος διεσκορπίσθη εἰς τὰ παρακείμενα δωμάτια ὅπου ἠδύνατό τις ἀνέτως ἢ νὰ δειπνήσῃ, ἢ νὰ καπνίσῃ, ἢ νὰ χαρτοπαικῆ ἢ νὰ σφαιρίτῃ, ἢ καὶ νὰ βρεμβάσῃ ἀκόμη, ἐπῆλθε τὸ cotillon τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἐχόρευσε μετὰ τῆς δεσποσύνης E* ἣτις

Ἐπέτα ὡς πτηνὸν, ὡς αἶτρα ζεφυρεῖτις.
Ἐν τούτοις ἐλθμονοῦντο αἱ ὥραι καὶ οἱ γονεῖς ἀνυπομόνονον ἐνίοτε αἰ περιδεεῖς των μορφῶν ἐνεφανίζοντο εἰς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης καὶ μετ' ἀπορίας ἐβλεπον πάντοτε τοὺς χορευτὰς ἀκαμάτους. Τέλος περὶ τὴν 6 πρῶτην ὥραν ὁ βασιλεὺς ἀπεχώρησε, δούς τὸ σύνθημα τῆς διαλύσεως τοῦ χοροῦ. Αἱ Κυρίαὶ ἐδιπλώθησαν ἐπιμελῶς εἰς τὰ ποιητικὰ βουρνούζια των, οἱ κύριοι ἐφόρυσαν τοὺς πεζοὺς ἐπενδύτας των, καὶ ὁ μετ' ὀλίγον διαβαίνων ἐνώπιον τῶν ἀνακτόρων δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ βλέπων σκότος καὶ σιωπὴν, ὅτι πρὸ μικροῦ ἐτι ἐπληροῦντο τὰ δώματά του φώτων, γυναικῶν καὶ ἀνθέων.

Ἰδοῦ, φίλε συντάκτα, αἱ ἐντυπώσεις τὰς ὁποίας

μοὶ ἀφῆκεν ἡ ὠραία νύξ τῆς χθὲς καὶ τῶν ὁποίων μοὶ ἐζητήσατε νὰ σᾶς καταστήσω μέτοχον πρὸς χάριν ἐκείνων μόνον τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Χρυσαλλίδος, ὅσαι δὲν συνηγήθησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα μετὰ τῆς

ΑΣΠΑΣΙΑΣ.

21 Ἰανουαρίου, πρῶτα.

— Πειρασμέ! φωνάζει ἡ μία, ἣτις δὲν ἔχει τὴν μίαν εἰς τὸ κομψόν — à l'imperatrice — σκιάδιόν της.

— Σατανᾶ! ἡ ἄλλη, ἣτις ἔχει τοῦ Σατανᾶ τῷ ὄντι τὸ λαμπιδίζον ὄμμα μετὰξὺ τῆς πεφυρμένης κόμης της — à la tempête —

— Ἦλθετε πάλιν, ἀναφωνοῦσιν ὅλαι ὡς ποικιλόχροα πτηνὰ, μᾶς ἤλθετε τρικέρατε, καὶ πάλιν μετὰ τὰ πτωχὰ κρινολίνα μας καὶ πάντοτε μετὰ μυστικὰ τῶν γυναικῶν ἔχεις νὰ κάμῃς κολασμένε! Πρόσεξε καλὰ, ἡ μὰ τὴν τρυφερὰν καρδίαν μας! (φρικτὸς ἄρκος) ἐξορκισμὸν θὰ ψάλωμεν εἰς τὴν παμπόνηρον μορφὴν σου, θὰ συνομόσωμεν κατὰ τοῦ σκανδαλοποιοῦ ὑποκειμένου σου, διότι τέλος πάντων, τὸ ὠραῖον γόλον μας σὲ θεωρεῖ ἄσπονδον ἐχθρόν του, καὶ μάθε το καθαρὰ, ἡ θὰ σκάσης, ἡ θὰ σὲ αὐτοχειριάσωμεν!!!

— Κύριε Εἰσαγγελεῦ! τὰς ὠραίας αὐτὰς κακίας δύνασθε, νομίζω, νὰ τὰς συλλάβετε ἐπαυτοφῶρα, ἀνάγκην ἄλλης μνήσεως δὲν ἔχετε ἡ ἀπειλὴ εἶναι φοβερὰ ὡς ἡ ὀργὴ Κυρίου, τὸ ἐγκλημα φρικτῶδες, καὶ ἔχετε δὲν ἀμφιβάλλω, ὡς ἐγὼ, τὴν βεβαιότητα, ὅτι αἱ κακαὶ μας Πανδῶραι, ὅταν ἀγαποῦν μόνον ψεύδονται ὡς ἄκακα ἀρνία, ἀλλ' ὅταν μισοῦν ἐκδικοῦνται ὡς τίγρεις.

Καὶ εἰζεύρω — διότι τὸ εἰζεύρετε καὶ σεῖς — ὅτι πολὺ σᾶς ἀπασχολεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ἡ τακτοποίησις τινῶν ἐπαναστατικῶν ὑποθέσεων τὰς ὁποίας ἀφῆκεν ἐπαναστατημένας καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου ἐκυτοῦ τοῦ ὁ ἐπαναστάτης σοφὸς προκατόχος σας, πλὴν μετὰξὺ τῶν φροντίδων καὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἔχει μέρος, χωρεῖ καὶ ὁ πτωχὸς διάβολος, λάβετε αὐτὸν ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ προστασίαν σας ὡς ἕνα λ. χ. πολιτικῶς κατηγορούμενον, τὸν ὁποῖον δύο τρεῖς πονηραὶ ὠρκίσθησαν νὰ ἐκ-

δικηθῶσι, ν' αὐτοχειριάσωσιν. Ὅποια βάσανα, ὅποια μαρτύρια μοι προετοιμάζονται!

— Ἡ μὲν καλοῦσα ἓνα γνωστὸν ἠγούμενον τῆς Φανερομένης νὰ τῆς ψάλλῃ ἐξορκισμόν — Πανοσιώτατε, τὸν λέγει ῥοδοκόκκινη ἀπὸ συγκίνησιν, βλέπω κακὰ ὄνειρα, ἔχω πειρασμούς· ψάλλε, κάπνισε, κάμε ὅ,τι θέλεις! πλὴν νὰ μὲ θάψῃς . . . διώξέ τους· δὲν θέλω νὰ μ' ἐνοχλοῦν πλέον.

Ἡ δὲ δοκιμάζουσα ἂν οἱ πτεριστῆρες τοῦ συζύγου τῆς εἶναι θανατηφόρα ἔπλα — Ἄ! τέλος πάντων ἐπιφωνεῖ ὅλη μαγεία, ἐλπίζω, ἀγγελέ μου, ἐλπίζω μὲ τὰ μικρά σου αὐτὰ πράγματα, νὰ σπάσω τοῦ διαβόλου τὰ κέρατα καὶ νὰ μὴ μὲ φοβίζῃ εἰς τὸ ἐξῆς.

Ἄλλη ἀνάπτει ἐπιτήδες πυρκαϊάν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς καὶ κρυφομιλοῦσα μὲ τινα κομψὸν πυροσβέστην. — Πυροσβέτα τῆς καρδίας μου! τὸν λέγει, καὶ ὁ βαθὺς στεναγμός τῆς ἀποζηραίνει τὰς ἀνελίας του, ἓνας Σατανᾶς μὲ παρενοχλεῖ, ὅ,τι θέλεις . . . καὶ κρᾶσι διὰ τοὺς ἀνδρείους σου, ἀρκεῖ ὅταν τὸν ἰδοῦν καὶ καίεται νὰ μὴ, μὰ νὰ μὴ τὸν σβύσῃ κανεὶς.

Ὅλοι σῦρτα φέρτα ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ εἰς τὰ ζαχαροπλαστεία καὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς φίλης εἰς τῆς ἄλλης μὲ τὸν διάβολον ἔχουν νὰ κάμουν. — Καὶ πότε ἐπισκέπονται — ἀντὶ νὰ τὰς ἐπισκέπτεται — ἓνα ἱατρὸν μὲ ὄνομα καὶ ζητοῦσαι τὸ μυστήριον τοῦ ὀπίου, καὶ τοῦ χλωροφορμίου τὴν ἐφαρμογὴν διὰ τὰς αὐπνίας καὶ τὰ νευρικά τῶν δῆθεν κατὰ νοῦν ἔχουν πάντοτε τὸν διάβολον.

Πότε τρέχουν εἰς δύο διακεκριμένους διπλωμάτας ὅπως ἀντιθέτων ἀρχῶν καὶ μὲ τὴν πρόθεσιν ὅτι θὰ τοὺς συμβιβάσουν διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος, πονηρεύονται εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἐπτανησιακοῦ ζητήματος, πῶς νὰ ἐμπερδευθῇ ὁ διάβολος. Ἐνα ἔξυπνον μηχανικὸν καλοῦν ἀπ' ἐδῶ μὲ ἓν πλᾶνον βλέμμα των, διότι ἂν δὲν ἐφεῦρε τὴν πυρίτιδα οὐχ ἤττον ἐμάντευσαν ὅτι κατέχει τὸ βευστὸν πῦρ, τὸ ὁποῖον σκοπεύουν ἴσως νὰ μεταχειρισθῶν καὶ κατ' ἐμοῦ — Ἄλλον πάλιν πεζὸν ἱππότην τὸν μαγκανίζουσαν ἀπ' ἐκεῖ αἱ μάγισσαι καὶ μὲ κάθε τρόπον ἐρωτότροπον προσπαθοῦν νὰ στρέψουν (μὲ τὸ εἶπεν ὁ ἴδιος ἱπποτικώτατα) κατὰ τοῦ ἀτόμου μου τὴν αἰχμὴν τῆς καρθένου σπάθης του. Ὡς καὶ ἓνα δικηγόρον εὐγλωττον ὡς παπαγάλον, μία παμπόνηρος τὸν ἐπλάνεσε, τοῦ ἔδωσε τὴν γλῶσσαν μὲ τὴν γλυκεῖαν τοῦ ὑμεναίου τῆς ἐλπίδα, εἰξεύρουσα ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ ὑπερασπισθῇ καὶ τὸν διάβολον.

Καὶ τέλος πάντων, Κύριε Εἰσαγγελεῦ, ὄλαι ταύτην τὴν στιγμὴν εὐρίσκονται εἰς τοὺς θαυματουργοὺς θαλάμους τῆς Κυρίας Λιζιὲ καὶ δοκιμάζουσαν, δοκιμάζουσαν τοῦ τελευταίου συρμού τοὺς κεστούς. Ἰδέ τας, ἐξέρχονται, ἡμῖα νεύει πρὸς τὴν ἄλλην καὶ τηλεγραφικῶς συνεννοοῦνται τὰς ἀκούω.

— Δὲν εἶναι τῆς ἀρεσκείας μας, λέγουσαν μὲ σειρῆνος φωνὴν καὶ μειδίαμα ἀγγέλου — οἱ κεστοὶ σου, κυρία εἶναι . . . ἔχει δὲν εἶναι διόλου ἐλαστικοὶ — σφίγγουσαν, ἀλλὰ δὲν σφίγγουσαν καθὼς πρέπει μίαν Κυρίαν (ἓνα διάβολον ἐν παρενθέσει) καθὼς πρέπει — Καὶ δίδουσαν ἀπὸ κοινοῦ παραγγελίαν νὰ κατασκευασθῇ εἰς, αὐτόχρημα καταχθόνιος μηχανή, μὲ διπλοῦς χάλυβας, μὲ τριπλᾶς σειρὰς μπαλαίνης καὶ ὁ σκοπὸς — φρίττω ὄλος — φρίξε καὶ σὺ, ἀναγνώστὰ μου, ὁ σκοπὸς νὰ μὲ αὐτοχειριάσωσαν ἐντὸς αὐτοῦ δι' ἐνέδρας, νὰ μὲ σφίγγουσαν, νὰ μὲ σκάσουσαν — ποῦ νὰ σκάσουσαν!

Δὲν τὸ πιστεύετε; ἔ, μάθετε λοιπὸν, ὅτι τοιοῦτοπρόπως τὴν παρελθούσαν ἐπνίγη εἰς πολῦτιμος ἔρωσ εἰς τὰ στήθη μιᾶς τρυφερωτάτης γράϊας χωρὶς ν' ἀφήσῃ οὔτε ἓν ἄχ! . . . ὁ πτωχός!

Ἐν τούτοις ἔχω τὴν συνειδήσιν ἐπικναπαυμένην Κύριε Εἰσαγγελεῦ κατήγγειλα τὰς ὑποψίας μου, ἂν δὲν λάβετε ἤδη πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ διαβόλου καὶ πάθη τι, σὰς τὸ προλέγω ἀπὸ τοῦδε, ἔχει ὡς ὑπουργός, ἀλλ' ὡς τίμιος διάβολος, ὅτι ὄλον τὸ ὠραῖον φύλον, ὄλοι σεῖς, ὅσοι ἔχετε ὠραίας, καὶ ἡ ὠραία δικαιοσύνη μας σύσσωμος, ὄλοι εἴσθε ὑπεύθυνοι διὰ τοῦ διαβόλου τὸ πάθημα, καὶ ἡ κοινὴ γνώμη καθ' ὑμῶν διότι καὶ αὐτὴ ἐκ προλήψεως χαρίζει εἰς τὰς ἀσχήμους ὠραίαν καρδίαν, ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ τὰς ὠραίας τὰς θεωρεῖ κολασμένας — ἂν προστεθῇ τῶρα καὶ ἡ ἰδικὴ μου γνώμη, σὰς βεβαιῶ ὅτι εἶναι χαμένα, ἐντελῶς χαμένα. . .

Ἐγὼ μεταβαίνω ἀμέριμος εἰς τὸ θέατρον, μολοντί καὶ ἐκεῖ ἐνέδραι μὲ τὸν Σατανᾶν, παγίδες μὲ τὸν ἔρωτα, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος τοῦλάχιστον, ὅτι θὰ τεθῶ ὑπὸ τὸ ἄγρυπνον ὄμμα τῆς προληπτικῆς ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας τὰ εὐγενῆ ὄργανα τοσοῦτον ἐτελειωποίησαν πλέον μετὰ τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων τὴν ἀστυνομικὴν ὑπηρεσίαν, ὥστε προλαμβάνουσαν καὶ νὰ σὲ δεῖρουσαν πολλὰκις, προφυλάσσουσαν σε οὕτω νὰ σὲ δεῖρῃ ἄλλος τις.

Εἰς τὸ θέατρον ὁποία τάξις! εἰς τὰ πρόθυρα κλητῆρες σὲ σταματοῦσαν μὲ ὄλον τὸ θάρρος, πλὴν καὶ μὲ ὄλον τὸ ψῦχος, καὶ σ' ἐρωτοῦσαν τί γίνεται

εἰς τὴν πόλιν, ἂν συνέβη πάλιν δηλαδὴ κάμμια κλοπὴ εἰς τοῦ Μαλανδρίνου ἢ τοῦ Παπαδάκη ἢ ἂν ἠκούσθησαν που κινήματά τινα, καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἦναι ἐνήμεροι τῶν διατρεχόντων, χωρὶς νὰ διατρέχουσαν οἱ πονηροὶ τὰς ὁδοὺς.

Εἰς τὴν θύραν κλητῆρες εὐγενῶς ἀμφισσητοῦσαν τὸ γνήσιον τοῦ εἰσιτηρίου σου διὰ νὰ δικαιολογοῦσαν τὴν παρουσίαν των εἰς τὰ κενὰ θεωρεῖα ἐπιδεικνύουσαν τὴν σεμνότητά, εἰς τὴν πλατεῖαν συζητοῦσαν τὴν τάξιν δεξιὰ, ἀριστερὰ, μέσα, ἔξω, ἐπάνω, κάτω, παντοῦ τρέχουσαν πρόθυμοι καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον πτάρνισμά σου τὸ ὁποῖον προκαλεῖ ἢ ἐκ τῆς ἀνάγκης κινήσεως αὐτῶν στροβιλοῦσαν κόνις.

Καὶ ὄλαι ταῦτα ἐν τούτοις ἐκτελοῦνται μετὰ πολλῆς ἀβρότητας καὶ ὀλίγων ὀλιγίστων φωνῶν, διὰ νὰ γίνεσθαι μὲν ἡ ὑπηρεσία, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀκούουσαν οἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑποκριταί· ὥστε τῇ ἀληθείᾳ, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ καθόλου ἀφελῆς στολή των καὶ ἐξ ἄλλου οἱ εὐγενεῖς τρόποι των σὲ κάμνουσαν νὰ ἐντρέπεσαι . . .

✓ Τὴν ἐσπέραν ταύτην δίδεται παράστασις — ἡ ἄλωσις τοῦ Μεσολογγίου — δράμα ἑλληνικόν. Εἰσῆλθον καὶ ἐκάθησα τὰ βλέμματά μου ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἡ καρδία μου εἰς ἓν ἢ μᾶλλον εἰς δύο θεωρεῖα καὶ ἰδοῦ διατί:

Ἡμῖν πάντοτε καὶ εἶμαι σφόδρα θιασώτης τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν θεάτρου καὶ φανατικῆς ἐνθουσιαστῆς ὑπὲρ τῶν καθαρῶς ἑλληνικῶν δραμάτων, ὅσα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς μεγάλης τῶν προγόνων ἡμῶν ἱστορίας, ὅσα ἀπεικονίζουσαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τὰ μαρτυρικὰ ἐπεισόδια. Διότι πιστεύω καὶ ἐγὼ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σκηνή, τὰ ἐθνικὰ δράματα εἶναι καὶ αὐτὰ ἓν μέσον ἀλάνθαστον πρὸς ἀναμόρφωσιν ἐνὸς ἔθνους, δραστηρίως δὲ καὶ ἐπιτυχῶς ἐφορευόμενα, δικαιονίζουσαν ἐξ ἐνὸς τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα, ἐκπολιτίζουν τὰ ἦθη, μορφώνουσαν τὴν γλῶσσαν, τὴν καρδίαν, τὸν νοῦν, διότι ὅ,τι εὐγενές, ὅ,τι ὠραῖον ἐκεῖνο καὶ φέρεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς — ἐξ ἄλλου ἢ ἐπιτυχῆς κωμωδία, ἐνῶ στυλιτεῦθ τὴν κακίαν, περιστελλεῖ τὰς ὑπερβολὰς τοῦ κακῶς ἐννοουμένου ἐξευγενισμοῦ καὶ προσφέρει ἐνίοτε εἰς τὴν κοινωνίαν πλειότερους καρπούς ἢ ὅσους συνήθως ἡ ζῆρὰ παράδοσις τῆς φιλοσοφίας Φιλίππου τοῦ Ἰωάννου. Ἐπομένως ἡ ἐθνικὴ φιλολογία συμβαδίζουσα μὲ τὴν πρόοδον τῆς ἀναμορφώσεως δὲν μένει στεῖρα καὶ ὀρφανή· δὲν πνίγεται μετὰ τῶν ἀνωμάλων ῥημάτων τῆς γραμματικῆς τοῦ Λασκά-

ρεως καὶ τῶν στριφνῶν σχολιαστῶν τοῦ Ὀμήρου, οὐδὲ θνήσκει φθισικὴ καὶ παράλυτος μετὰ τῶν σκληρῶν, πελεκημένων στίχων κακίστης ἀπαγγελίας, ἢ ἐνὸς ποιήματος ἐπικριθέντος μόνον καὶ ἔχει κριθέντος, ἀπὸ μετρίοφρονος κριτᾶς ὑπὸ πολλῶν πολλακίς αἰσθημάτων κινουμένους.

Τότε ἡ ποίησις, ἡ ἀληθῆς ποίησις πετᾶ ἐκεῖ ὅπου ὁ Θεὸς ἀναπνέει ἢ φαντασία ἀνίπταται, εἰσδύει εἰς τὸ μέγα μυστήριον τῆς ὑπάρξεως, εἰς τὸν αἰσθηματικὸν κόσμον, συγκινεῖ καὶ συγκινεῖται καὶ τέρπει ἐνῶ θλίβεται καὶ φέρει πάντοτε τὸν τύπον τῆς τερπνῆς ἰδανικότητος. Πόσον μικρὸς, πόσον ταπεινὸς φαίνεται ὁ ὕλικός ἐν γένει κόσμος καὶ πόσον χαμερπὴ τὰ πάθη, αἱ συγκινήσεις του, ὅταν τῆς ἐξαιρετικῆς ποιήσεως τὸ προνομιούχον πῦρ θερμάνῃ, φωτίσῃ μίαν καρδίαν ἢ θερμότης αὐτῆς ὡς διὰ μαγείας μεταβαίνει εἰς τὸν πλησίον, τὸ φῶς διαδίδεται εἰς τὴν κοινωνίαν, εἰς ὀλόκληρον τὸ ἔθνος, διαλάμπει καὶ μακρόθεν εἰς τοῦ τρέχοντος αὐτοῦ αἰῶνος τὰ μελανὰ πτερὰ, αἴφνης φαινοῖς γράμμασιν, ἀναγινώσκειται πολιτισμός!

Ἄλλ' ἡ ἀτυχῆς ἑλληνικὴ σκηνὴ οὐδέποτε ἐτυχεν ἐθνικῆς προστασίας, ἀφ' οὗ διεπρέψεν ἄλλοτε εἰς Ὀδησσόν, εἰς Κυθωνίας, εἰς Βουκορέστιον καὶ ὀλίγα δράματα τοῦ προγονικοῦ ἡμῶν μεγαλείου παρασταθέντα ἐπιτυχῶς, πολὺ συντέλεσαν εἰς τὴν ἐξανάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους· διότι καὶ δι' αὐτῶν ἡ φιλικὴ ἐταιρία προητοίμασε τουροκοφῶνα ξίφη καὶ ἐξήγειρε τόσας εὐγενεῖς καρδίας.

Πλὴν τότε καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἀνέβαινον τὴν σκηνὴν ἄνθρωποι κοινωνικῆς θέσεως καὶ τῆς ἠθικῆς οἱ διδάσκαλοι ἐγίνοντο ὑποκριταί, οἵτινες ἂν δὲν ἀπήγγελλον ὡς ὁ Λισχύλος καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἴδια αὐτῶν ἐκπονήματα, οὐχ ἤττον μετέφερον ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατάλληλα ἐπεισόδια τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου ἐκεῖνων τοὺς ὁποίους μετ' ἐγωῖσμοῦ ἀποκαλοῦμεν προγόνους ἡμῶν, καὶ λίαν ἐντέχνως ἀνεμίμησκον εἰς τοὺς κεχηνῶτας θαυμαστάς των, ὁποῖων τῶ ὄντι προγόνων ἦσαν ἀπόγονοι καὶ ὁποῖαν πικρὰν καὶ ἄτιμον μοῖραν ἐδούλευον. Καὶ οὕτω τὸ ἐθνικὸν θέατρον παρῆγε τοὺς ὠραίους καρπούς του.

Ἐκτοτε ὅμως ξένη δυναστεία καὶ ξένον χαρακτήρα ἤθελε νὰ δώσῃ πρὸς ὄλαι τὰ περὶ αὐτῆν εἰς τὴν συμπεριφορᾶν, τὸ ἐνδυμα, τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα ἡμῶν καὶ μετὰ πολὺ ξένην ὄλωσ μορφήν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θέατρον. Τὰ ἰταλικά μελοδράματα ἐχειροκροτοῦντο μανιωδῶς διότι τὰ συνέτρεχον ἢ βασιλικὴ Κυβέρνησις. Τὰ ἐθνικὰ δράματα δὲν ἐσυρίζοντο, διότι

σπανίως εἰς αὐτὰ ἐδίδετο ἄδεια παραστάσεως ἄνευ προστασίας δὲ καὶ συνδρομῆς ἰσχυροὶ ὑποκριταὶ ἐχειρονόμου ἐνίοτε ἑλληνικὰς δῆθεν παραστάσεις, ἐνῶ ἀπήγγελλον ἐπιθρόνους μεταβάσεις τινὰς καὶ ὄχι μεταφράσεις ξένων καὶ πάλιν δραμάτων, μὲ ἦθη, ἔθιμα, κακίας καὶ ἐγκλήματα ξένα, ἐντελῶς ξένα τῆς ἑλληνικῆς ἀγωγῆς, τοῦ ἔθνικου χαρακτήρος, καὶ τῶν ὁμοίων συνήθως ἢ πλοκῆ καὶ ὁ ἠθικὸς σκοπὸς διέφευγον τὴν ἀντίληψιν τοῦ κοινού, τὸ ὁποῖον ἐγέλα ὅπου ἔπρεπε νὰ διακρύβη, συνεκινεῖτο ὅταν ἔπρεπε νὰ οἰκτιρῆ καὶ ἔμενε κεχηγὸς ἀλλ' ἀπαθὲς εἰς τὸν θεατρικὸν θάνατον τοῦ ἥρωος, τοῦ ὁποίου δὲν ἐνόει τὴν ἠρωϊσμόν.

Ἐνθουσιαστῆς λοιπὸν ἐγὼ καὶ σφόδρα θιασώτης τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἦτο ἐπόμενον ὅταν εἰσῆλθον τὴν ἐσπέραν ταύτην καὶ ἐκάθησα τὰ βλέμματά μου νὰ στηρίζω ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅπως βεβαιωθῶ ἂν ἡ ἑλληνικὴ παράστασις ἀξίζῃ τὸν κόπον, ἀλλ' ἡ καρδιά μου ἐστρέφετο ἐπὶ δύο ὡς εἶπον θεωρεῖων ἔνθα ἤμην βέβαιος, ὅτι δύο καὶ δύο τέσσαρες ὠραῖοι ὀφθαλμοὶ ἤξιζον πολλοὺς κόπους, ἐφώτιζον... καὶ ἡ ἑλληνικὴ σκηνὴ λαμπρὰ ἀμφοτέρω ὠραῖα θεάματα καὶ τὰ δύο... Πλὴν διατὶ νὰ μὴ ἦσθε καὶ ὑμεῖς, θελκτικὴ ἀναγνώστρια ὥστε νὰ δύναιμι νὰ ἐπιφωνήσω — Ἔ, πόσον ὠραῖον τὴν ἐσπέραν ταύτην ἦτο τὸ θέατρον! Ἦδη μὲ φέρετε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προτιμήσω μεταξὺ τῆς σκηνῆς καὶ τῶν θεωρεῖων, μεταξὺ τοῦ ἐνὸς θεωρείου καὶ τοῦ ἄλλου· ἀλλὰ φοβούμενος μήπως ἡ προτίμησις αὕτη καταστήσῃ Τρωάδα τὴν φιλιτάτην μου Χρυσάλλδα, ὡς ἄλλοτε ἡ προτίμησις τοῦ Πάριδος ἐπὶ τοῦ μῆλου τῆς ἔριδος, διότι μεταξὺ τῶν χριτῶν ἀναγνωστῶν μου καὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς εὐρίσκονται αἱ ὠραῖαι τῶν θεωρεῖων, ἀποφασίζω νὰ ῥίψω τὴν διήγησίν μου ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν μὲ τὴν ἀφελῆ ἐπιγραφὴν — ἡ κατὴ λαβέτω — ἐγὼ δὲ, ἐγὼ πάλιν ὁ πτωχὸς διάβολος, νὰ ταῖς γίνω καθρέπτης. —

Ἰδοὺ τέλος ἡ ἑλληνικὴ σκηνή, τὴν ὁποίαν ἐπιζητεῖ ἐνθουσιωδῶς τὸ κοινόν, τὴν ὁποίαν θαυμάζει συνήθως ἡ εὐαισθησία, ἀλλ' ὅμως ἀπωθεῖ ὁ κακῶς παρ' ἡμῖν ἐννοούμενος ἐξευγενισμὸς, δὲν ἐνθαρρύνει διὰ τῆς παρουσίας τῆς ἢ εὐποροῦς τάξεως καὶ περιφρονεῖ διὰ τοῦ ἐκφραστικοῦ ἐκείνου μειδιάματός τῆς ἢ λεγομένη ἀριστοκρατία, ἣτις μὲ πολλὴν τιμὴν δὲν ἀπέκτησε βεβαίως τὰ χρυσόβουλλά τῆς, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εὐρίσκει παρ' ἡμῖν ἀγοραστάς.

Περὶ δὲ τῆς Κυβερνήσεως δὲν λέγομεν ἀκόμη

τίποτε, διότι ἡ πτωχὴ, μόλις κατορθώνει νὰ σκέπτεται περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς τροφῆς, πολλὰ μᾶλλον περὶ εὐγενεῖς ἀνατροφῆς τῆς κοινωνίας.

Ἡ ὑπόκρισις τὴν ἐσπέραν ταύτην εἶναι ἀξία προσοχῆς καὶ ἂν δὲν ἦναι ἀμίμητος, διότι ἔχει πολλὰ ἀκόμη ψεκτέα, εἶναι ὅμως φυσικωτάτη, ἀφελῆς ὡς τὰ ἦθη καὶ τὴν ἀνδρείαν, τὰ ὁποῖα ἐπιδεικνύει τὸ δράμα· εἶναι ἐπιτυχῆς, τέλος πάντων — ἡ ἀλωσις τοῦ Μεσολογγίου, ὑπὸ τὴν ζωρὰν καὶ ἐνθουσιωδῆ ἀπαγγελίαν τῶν πρωτευόντων προσώπων, συγκινεῖ, ἀφαρπάζει δάκρυα.

Τὸ κατ' ἐμὲ ὄλος ὀφθαλμὸς, ὄλος συγκίνησις ἐλησμόνησα τὴν καρδίαν μου, ἢ μᾶλλον ἡ καρδιά μου ἐλησμόνησε τὰ θεωρεῖα τῆς καὶ δὲν ἐπαλλεπαρὰ εἰς τὰς περιπετείας καὶ τὴν ὑπόκρισιν τοῦ δράματος· ἐνῶ δράμα ὀλόκληρον ἐπαιζον μὲ τὰς καρδίας τῶν θεατῶν, οἱ ἐντὸς τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ θεωρείου τῆς δευτέρας σειρᾶς, δύο ἀληθοῦς ὀδοντολόγοι ὀφθαλμοὶ, μαῦροι ὡς ὁ καρπὸς τῆς ἐλαίας, εἰς οὓς ἀκόμη ἡ ἠδουπάθεια δὲν εἶναι ὑπόκρισις — ἐν στόμα μικρογραφικὸν μὲ χεῖλη ἀρχέτυπα εἰς ἃ ἐπεχύνετο τῶν χερουβείμ τὸ μειδιάμα, πρόσωπον τέλος δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ πρότυπον καλλιτεχνικῆς γλυφίδος καὶ χροιά συμπαθῆς, ὡχρὰ ὡς τοῦ φθινοπώρου ἐσπέρα διὰ τὴν ὁποίαν τοῦ Ραφαήλου ἡ γραφὴς ἐθραύσθη ἀλλὰ δὲν ἀπεικόνισε.

Τὸ ἕτερον θεωρεῖον τῆς πρώτης ὅμως σειρᾶς, ὀλίγον πρὸ τῆς σκηνῆς, πολλὰς σκηνὰς ἐδύνατο νὰ προκαλέσῃ μὲ τὴν ἐντὸς τῶν ἐρυθρῶν κοσμημάτων του ὡς εἰς πλαίσιον περικεκλεισμένην λευκὴν ὡς τῆς Πεντέλης τὸ μάρμαρον, ἀλλὰ χαριεστάτην μορφήν — προτομὴν ἣτις ἐκτὸς τῶν μεγάλων καὶ μακρῶν ὀφθαλμῶν τῆς τίποτε ἄλλο, ἀπολύτως τίποτε κατὰ μέρος δὲν εἶχε κανονικόν — Καὶ ὅμως εἶναι ἀπὸ τὰς ἐπιδησιακὰς ἐκείνας φυσιογνωμίας, τὰ εὐτυχῆ τῆς φύσεως παίγνια, τὰ ὁποῖα ῥίπτει εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, διὰ νὰ καθιστᾶ πολλοὺς δυστυχεῖς καὶ οὐδένα ἴσως εὐτυχῆ —

Ἀμφοτέρων αἱ τρυφερὰ χεῖρες — ἀγνωστὰ τὰς καρδίας — εἶναι δεσμευμένα μὲ τὸν ἀδιάρρηκτον τῆς συζυγικῆς ἀγάπης δεσμὸν, πλὴν τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, νομίζω, τοῦ νὰ τὰς θαυμάζῃ ὁ κόσμος, μολονότι καὶ τοῦτο προξενεῖ, καθὼς εἰξεύρω, ἂν ὄχι ἀνησυχίας εἰς τοὺς τρισολεῖους δεσπότης των, ἀλλὰ ζηλοτυπίαν ὀλίγον τυραννικὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἀλλ' ἡ σκηνὴ μὲ καλεῖ, ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος μὲ σώζει τῆς καταστροφῆς μου, τὸ Μεσολογγιον θριαμβεῖ καὶ ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἀναγενόμενος ἐν τῇ ψυχῇ μου ἔρωσ μὲ ἔσωσεν ἴσως ἀπὸ ἀπελπιστικῶν ἔρωτα καὶ ὅταν ἐξῆλθον τοῦ θεάτρου καὶ τὰ βλέμματα καὶ ἡ καρδιά μου ἦσαν ἀκόμη ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς —

Ἄλλοτε ἐβλέπα τὸ θέατρον, διότι ἐσύχναζον αἱ ὠραῖαι τῶρα θὰ συχναίω εἰς τὸ θέατρον πλὴν δὲν θὰ βλέπω τὰς ὠραίας.

ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ.

ΟΙ ΟΠΑΔΟΙ ΤΟΥ ΙΗΘΥ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδιον 25).

« Ἡ βασιλεία διὰ τῶν πολέμων καθίσταται μισητὴ, καὶ οἱ μονάρχαι οἱ δι' αὐτῶν ἀνακτῶντες τοὺς θρόνους τῶν οὐδόλων εἶναι ἀγαπητοὶ παρὰ τῷ λαῷ. Ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν τὰ αἵματῆρά μέσα καὶ ἄς ἀναθέσωμεν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τὴν ὁσημέραι θεμελιουμένην εἰς σωτηριώδεις ἀρχάς. Μετ' οὐ πολὺ οἱ Γάλλοι θὰ συνέλθωσι, σύνθημα ἔχοντες Θεὸς καὶ Βασιλεὺς. Ἄς ἐγκαταλείψωμεν λοιπὸν εἰς τὴν εἰμαρμένην τὴν ἀγωνιζομένην Βανδέαν καὶ συγκεντροῦντες εἰς ἓν ἰσχυρὸν σῶμα τὰ δισπαρμένα στοιχεῖα τῆς βασιλικῆς φαρτρίας, ἄς βαδίσωμεν συνετώτερον καὶ εἰρηνικώτερον. Οἱ κατὰ τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας βασιλικοὶ ἔπραξαν τὸ ἑαυτῶν χρέος καὶ τῶρα πρέπει νὰ συνενωθῶσι μετὰ τῶν ἐν Παρισίοις βασιλικῶν, οἵτινες ταχεῖαν παρασκευάζουσι τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ στέμματος. »

Ὁ πρόεδρος ἀνέκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξακοντίσας βλέμμα φλογερὸν πρὸς τὸν Μοργάν,

— Βλέπεις, ἀδελφε, εἶπεν, ὅτι αἱ εὐχαί σου εἰσηκούσθησαν, καὶ ὅτι ἀνταμείβονται γενναίως οἱ ἐν Βανδέα βασιλικοί.

Εἶπε καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν τελευταίων δύο γραμμῶν τῆς διακηρύξεως.

« Οἱ Ἰουδαῖοι σταυρώσαντες τὸν βασιλέα αὐτῶν περιέρχονται ἔκτοτε τὸν κόσμον πλάνητες· ἀλλ' ὅμως καὶ οἱ Γάλλοι κατατομήσαντες τὸν ἡγεμόνα των θὰ διασκορπισθῶσιν ἐφ' ὅλης τῆς γῆς, τοῦ ἐγκλήματος αὐτῶν δίδοντες δίκην. »

« Ἐν Βλανκενμβούργῃ τῇ 25 Αὐγούστου 1799, ἔπει ἐκτὼ τῆς βασιλείας ἡμῶν.

Ὑπογεγραμ. ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ. »

Οἱ νέοι ἐκυττάθησαν ἐν ἐκπλήξει.

— Μωραίνει Κύριος ὃν βούλεται ἀπολέσαι, εἶπεν ὁ Μοργάν.

— Ναι, εἶπεν ὁ πρόεδρος, ἀλλ' ὀφείλομεν, ὅταν ἐκεῖνοι, οὓς Κύριος βούλεται ἀπολέσαι, ἀντιπροσωπεύωσι πολιτικὰς ἀρχάς, νὰ τοὺς ὑποστηρίζωμεν οὐ μόνον κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτῶν μάλιστα. Ὁ Αἴας εἰς τὸν ἔσχατον περιπεσῶν κίνδυνον δὲν ἐπτόθη ἀπὸ τὰς ἀστράπας καὶ τὰς βροντάς, ἀλλὰ κατορθώσας νὰ ὑπερικήσῃ τὰ μαινόμενα στοιχεῖα, ἤρπασεν ἓνα βράχον καὶ διὰ τῆς

πυγμῆς ἀπειλῶν τὸν οὐρανόν, ἀνέκραξε « Καὶ παρὰ τὴν βούλησιν τῶν θεῶν ἐγὼ θὰ σωθῶ. » Καὶ τῶνόντι ἐσώθη.

Ταῦτα εἶπεν ὁ πρόεδρος, εἶτα δὲ ἀποτανθεὶς πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Καδουδάλ προσέθηκε·

« Τί ἀπεκρίθη ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σὲ ἐστειλεν εἰς τὴν διακήρυξιν ταύτην; »

— Τὰ αὐτὰ σχεδόν, τὰ ὁποῖα εἶπετε καὶ σεῖς. Μὲ διέταξε νὰ ἔλθω καὶ νὰ πληροφορηθῶ ἂν ἔχητε ἀπόφασιν νὰ βαστάσητε τὸν πόλεμον, ὅτι καὶ ἂν συμβῆ, καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ βασιλέως.

— Ἀκούεις ἐκεῖ! εἶναι ἀμφιβολία; εἶπεν ὁ Μοργάν.

— Εἴμεθα ἀποφασισμένοι, εἶπεν ὁ πρόεδρος.

— Τώρα ὑπάγει καλὰ ἡ ὑπόθεσις, εἶπεν ὁ χωρικός. Ἰδοὺ τὰ πραγματικὰ ὀνόματα τῶν ἀρχηγῶν καὶ τὰ ψευδώνυμά των. Ὁ στρατηγὸς σὰς παρακαλεῖ νὰ μεταχειρίζεσθε εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν πρὸ πάντων τὰ ψευδώνυμα, καθὼς κάμνει καὶ ἐκεῖνος ὅταν σὰς ἀναφέρῃ.

— Ἐχεις τὸν κατάλογον; ἠρώτησεν ὁ πρόεδρος.

— Ὅχι, διότι ἐὰν μὲ συνελάμβανον, θὰ συνελαμβάνετο καὶ ὁ κατάλογος· γράψατε, σὰς ὑπαγορεύω τὰ ὀνόματά των.

Ὁ πρόεδρος ἐκάθησε παρὰ τὴν τράπεζαν καὶ λαβὼν τὰ πρὸς γραφὴν ἀναγκαῖα, ἔγραψε καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ χωρικοῦ τὰ ἐξῆς ὀνόματα.

Γεώργιος Καδουδάλ, Ἰηοῦ ἢ Στρογγύλη κεφαλὴ· Ἰωσήφ Καδουδάλ, Ἰούδας Μακκαβαῖος· Λαχάιος Σεντιλέρ, Δαυὶδ· Βιρβάν Μαλαβρῆ, Ἀθάνατος· Πουλπικέ, Βασιλοκτόνος· Βουφίλιος, Ἀκράτητος· Δαμφερνέτης, Ἴπποκένταυρος· Δυκάυλος, Σκηπτροῦχος· Δεπάρχ, Φρικώδης· Λαρόχος, Μιθριδάτης· Πιζάγκης, Ξανθογιάννης.

— Τώρα λοιπὸν τί θὰ γίνῃ; ἠρώτησεν ὁ Μοργάν.

— Θὰ γίνῃ, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, ὅτι ὁ στρατηγὸς μας, ἀμὰ λάβῃ ἀπόκρισιν σας θὰ σηκωθῇ εἰς τὰ ὄπλα.

— Ἄλλ' ἐὰν ἡ ἀπόκρισίς μας ἦτο ἀρνητικὴ; εἶπε μία φωνή.

— Κακὸν ἰδικόν σας, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, σκεφθῆτε διότι τὸ κίνημα θὰ γίνῃ εἰς τὰς 20 Ὀκτωβρίου.

— Ἀκουσον, εἶπεν ὁ πρόεδρος, ἡμεῖς θὰ προμηθεύσωμεν εἰς τὸν στρατηγὸν τὰ ἀναγκαίοντα χρήματα πρὸς πληρωμὴν τοῦ

πρώτου μηνιαίου τῶν στρατιωτῶν. Ποῦ εἶχες τὴν ἀπόδειξιν;

— Ἐδῶ, εἶπεν ὁ χωρικός ἐξάγων τοῦ κόλπου του χαρτίον περιέχον τὰς ἐξῆς λέξεις.

« Ἐλάβον παρὰ τῶν κατὰ τὴν Μεσημβρινὴν Γαλλίαν συναδέλφων, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς εὐόδωσιν τοῦ κοινοῦ ἔργου, φράγκα. . . .

« Γεώργιος Καδουδάλ, »

« Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Βρετανίᾳ βασιλικῶν στρατευμάτων. »

Ἐκ τῆς ἀποδείξεως ἔλειπε τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων.

— Ἡξεύρεις νὰ γράφης; ἠρώτησεν ὁ πρόεδρος.

— Ἡξεύρω ἀρκετὰ ὥστε νὰ συμπληρώσω τὰς δύο ἢ τρεῖς λέξεις αἰ ὅποιαί λείπουν.

— Γράψε λοιπὸν φράγκα «εκατὸνχιλιάδας.»

Ὁ Βρετανὸς γράψας ἔδωκε τὸ χαρτίον εἰς τὸν πρόεδρον.

— Ἴδου ἡ ἀπόδειξις, εἶπεν, ἀλλὰ ποῦ εἶναι τὰ χρήματα;

— Κύψε καὶ λάβε τὸν σάκκον ὁ ὅποιος εἶναι ἐνώπιόν σου, περιέχει ἐξήκοντα χιλιάδας φράγκα.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀποταθῆς πρὸς ἓνα τῶν μοναχῶν. — Μονσάρ, ἠρώτησεν, ποῦ εἶναι αἱ ἀλλαι τεσσαράκοντα χιλιάδες;

Ὁ προσκληθεὶς μοναχὸς ἀνοίξας ἱματιοθήκην ἐξήγαγε σάκκον, ὃχι μὲν τόσον ὀγκώδη, ὅσος ἦτον ὁ ὑπὸ τοῦ Μοργάν κομισθεὶς, οὐχ ἦττον ὁμως περιέχοντα τὸ στρογγύλον ποσὸν τεσσαράκοντα χιλιάδων φράγκων.

— Τώρα, φίλε μου, εἶπεν ὁ πρόεδρος πρὸς τὸν χωρικόν, φάγε καὶ ἀναπαύθητι, αὔριον δὲ ἀναχωρεῖς.

— Μὲ περιμένουν ἐκεῖ κάτω, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος θὰ φάγω καὶ θὰ κοιμηθῶ ἐπάνω εἰς τὸ ἀλογον. Πολλὰ τὰ ἔτη σας Κύριοι ὁ Θεὸς νὰ σας εὐλογῆσῃ! Ταῦτα εἰπὼν ἐβάδισε πρὸς τὴν θύραν τῆς ἐξόδου.

— Μὴ φεύγης, εἶπεν ὁ Μοργάν, καὶ ὁ ἀπεσταλμένος ἐστάθη.

— Μὰς ἔφερες μίαν εἶδησιν, ἐξηκολούθητε, θὰ σοῦ δώσωμεν καὶ ἡμεῖς μίαν ἄλλην. Εἰπέ εἰς τὸν στρατηγὸν Καδουδάλ ὅτι ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἦναι εἰς Παρισίους. Ἡ εἶδησίς μου πιστεύω, Κύριοι, δὲν εἶναι μικροῦ λόγου ἀξία.

— Ἀπίστευτα λέγεις! ἀνέκραξαν μιᾶ φωνῇ οἱ μοναχοί.

— Καὶ ὁμως, Κύριοι, οὐδὲν τούτου ἀληθέστερον. Τὴν εἶδησιν μοὶ τὴν ἔδωκεν ὁ φίλος μας ὁ Καλόγηρος, ὅστις τὸν εἶδε διαβαίνοντα μίαν ὥραν πρὸ ἐμοῦ ἀπὸ Λυὸν καὶ τὸν ἀνεγνώρισε.

— Καὶ τί ἄρά γε σκοπεύει νὰ πράξῃ ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν; ἠρώτησαν δύο ἢ τρεῖς φωναί.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶπεν ὁ Μοργάν θάτον ἢ βράδιον θὰ τὸ μάθωμεν διότι δὲν πιστεύω νὰ ἔρχηται εἰς Παρισίους χάριν περιηγήσεως.

Τρέξε, εἶπεν ὁ πρόεδρος πρὸς τὸν χωρικόν, νὰ ἀναγγείλῃς ἀμέσως τὴν εἶδησιν εἰς τοὺς ἐν Βανδέα ἀδελφούς μας. Πρὸ ὀλίγου σὲ παρεκίνουν νὰ ἀναπαυθῆς, τώρα ὁμως σὲ προτρέπω νὰ μὴ βραδύνῃς.

Ὁ χωρικός χαιρετήσας ἀπῆλθεν, ὁ δὲ πρόεδρος, κλεισθείσης τῆς θύρας,

— Κύριοι, εἶπεν, ἡ ἀγγελία τοῦ ἀδελφοῦ Μοργάν εἶναι τόσῳ σπουδαία ὥστε θὰ σὰς προτείνω νὰ λάβωμεν ὄλως ἔκτακτα μέτρα.

— Ποῖα; ἐρώτησαν ὁμοφώνως οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Ἰηοῦ.

— Νὰ ρίψωμεν κληρὸν καὶ ὁ λαγὼν ν' ἀπέλθῃ πάραυτα εἰς Παρισίους, καὶ διὰ τῶν συμβολικῶν γραμμάτων νὰ μὰς ἀναγγέλλῃ καθ' ἑκάστην τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα.

— Ἡ πρότασις γίνεται παραδεκτὴ, ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι.

— Ἄς γράψωμεν λοιπὸν τὰ δεκατρία ὀνόματά μας, ἕκαστος τὸ ἑαυτοῦ ἐπὶ τεμαχίου χάρτου, ἄς τὰ θέσωμεν ἐντὸς πύλου, καὶ οὕτως λάχῃ τὸ ὄνομα, πρέπει νὰ ἀπέλθῃ παρ' αὐτοῦ.

Οἱ νέοι μοναχοὶ ἐπλησίασαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ γράψαντες τὰ ὀνόματά των εἰς τετράγωνον χαρτίον, τὰ ἐτύλιξαν καὶ τὰ ἔθεσαν εἰς ἓνα πύλον.

Τότε ὁ νεώτερος ἐξ αὐτῶν ἐξαγαγὼν μίαν ἐκ τῶν ψήφων, ἐπαρουσίασεν αὐτὴν εἰς τὸν πρόεδρον, ὅστις τὴν ἀνέπτυξε καὶ ἀνέγνω.

« Μοργάν »

Ποῖται εἶναι αἱ ὁδηγίαι μου; ἠρώτησεν ὁ νέος.

— Ἐνθυμοῦ, ἀπεκρίθη ὁ πρόεδρος, μὲ ὕφος ἐπίσημον ὅτι ὀνομάζεσαι Βαράνος δὲ Σαῖντ Ἐρμίν, ὅτι ὁ πατήρ σου ἐκαρτομήθη ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἐφονεύθη μαχόμενος ὑπὲρ τῆς βασιλείας. Ὅθεν ἐργάσθητε ὑπὲρ τῆς εὐγενείας ἰδοὺ αἱ ὁδηγίαι σου.

— Ἄλλαι ὁδηγίαι δὲν ὑπάρχουν; ἠρώτησεν ὁ νέος.

— Εἶναι περιτταί, εἶπεν ὁ πρόεδρος, εἴμεθα πεπισμένοι εἰς τὴν χρηστότητα καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἀφοσίωσίν σου.

— Ἐπιτρέψατέ μοι λοιπὸν, φίλοι μου, νὰ σὰς ἀποχαιρετήσω ἀμέσως, διότι πρὶν τῆς αὐγῆς ἐπιθυμῶ νὰ ὁδοιπορήσω πρὸς τοὺς Παρισίους καὶ πρέπει ἀφεύκτως πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου κάποιον νὰ ἐπισκεφθῶ.

— Ὑπαγε, εἶπεν ὁ πρόεδρος ἀνοίγων τὰς ἀγκάλας του εἰς τὸν Μοργάν, σὲ ἀσπάζομαι ἐν ὀνόματι τῶν ἀδελφῶν μας. Εἰς ἄλλον θὰ ἔλεγον «ἔσο γενναῖος, σταθερὸς, ἐνεργητικὸς» ἀλλ' εἰς σὲ λέγω μόνον «ἔσο φρόνιμος.»

Ὁ νεανίας ἐδέξατο τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν, ἐχαίρετσε τοὺς ἄλλους φίλους μειδιῶν ἔσφιγγε τὴν χεῖρα δύο ἢ τριῶν ἐξ αὐτῶν καὶ τυλιχθεὶς εἰς τὸν μανδύαν του καὶ καταβιβάσας μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν τὸν πύλον, ἐξῆλθεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΟΣ.

Ὁ ἵπποκόμος τοῦ μοναστηρίου προβλέπων ἴσως ὅτι ὁ Μοργάν ἐμελλε καὶ πάλιν νὰ ὁδοιπορήσῃ, ἔλουσε τὸν ἵππον αὐτοῦ, τῷ ἔδωκε διπλάσιαν τροφήν τῆς συνήθους, καὶ εὐθὺς ὕστερον τὸν ἐπέσαξε.

Ὁ νέος λοιπὸν, εὐρῶν αὐτὸν καθ' ὅλα εἶτοιμον, ἵππευσε καὶ ἀνοιχθείσης ὡς διὰ μαγίας τῆς πύλης τῆς Μονῆς, ἐξῆλθεν ὁ δὲ ἵππος ἀμέσως ἐχρεμέτισε καὶ ἀνετινάχθη εὐθύμως, λησμονήσας τοὺς παρελθόντας κόπους.

Ὁ Μοργάν ἐξελθὼν τοῦ μοναστηρίου, ἀμφεταλαντεύθη περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ἐν τέλει διευθύνθη πρὸς τὰ δεξιὰ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀτραπὸν τὴν ἀγούσαν ἀπὸ Βούργον εἰς Σεῖλλῶνα, ἐστράφη πάλιν ὕστερον δεξιὰ καὶ διαδραμῶν τὴν πρὸς τὰ ἐκεῖ γωνίαν τοῦ δάσους, ἐφθασεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς γεφύρας τῆς Αἰνῆς καὶ προχωρήσας κατ' εὐθείαν, ἔστη μετὰ ἡμισείας ὥρας πορείαν ἀπέναντι σωροῦ οἰκιῶν, ἐκεῖ ὅπου σήμερον κεῖται τὸ φυλακτεῖον.

Ἀνωθεν τῆς θύρας μιᾶς τῶν οἰκιῶν τούτων ὑπῆρχεν ἀντὶ ἄλλης ἐπιγραφῆς εἰκὼν θαλεροῦ πρῖνου, ὅπερ ἀνήγγελλεν εἰς τοὺς ὁδοιπόρους, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ἀναψυχὴν πρὶν ἀκολουθήσωσιν τὴν πολύμοχθον πορείαν των.

Ὁ Μοργάν φθὰς πρὸ τοῦ πανδοχείου ἐξήγαγεν ἐν τῶν πιστολίων του καὶ δι' αὐτοῦ ὡς ἔπραξε καὶ εἰς τὴν Μονὴν ἐκρούσε τὴν θύραν ἀντὶ ῥόπτρου· ἀλλ' οἱ ἀπλοῖκοι κάτοικοι τοῦ πενιχροῦ τούτου πανδοχείου, κατὰ τὸ φαινόμενον δὲν συνωμώτου, διὸ καὶ ἡ ἀπάντησις ἐβράδυνεν ὄχι ὀλίγον.

Τελευταῖον ἠκούσθη κρότος χονδρῶν σανδαλίων, ἡ θύρα ἔτριξε καὶ ἐπαρουσιάσθη μικρὸς τις ὑπηρέτης, ὅστις ὁμως ἰδὼν ἱπέα πιστόλιον ἀνὰ χεῖρας κρατοῦντα, ἐφοβήθη καὶ ἀμέσως ἔκλεισε πάλιν τὴν θύραν.

— Ἐγὼ εἶμαι, Πατῶ, μὴ φοβῆσαι, εἶπεν ὁ νέος.

— Ἄ, σεῖς εἶσθε, κύριε Κάρολε, δὲν σὰς ἐγνώρισα καὶ ἔκλεισα διότι, καθὼς ἔλεγεν εἰς τὸν καλὸν καιρὸν ὁ ἐφημέριός μας, «ἡ προφύλαξις δὲν εἶναι κακὸν πρᾶγμα.»

— Ναι, Πατῶ, καλὰ κάμνεις, ἀντεῖπεν ὁ Μοργάν ἀφιππεύσας καὶ θέσας εἰς τὴν χεῖρα τοῦ νέου χωρικοῦ ἀργυροῦν νόμισμα· ἀλλ' ἤσυχασε καὶ σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι ὁ καλὸς καιρὸς θὰ ἔλθῃ γρήγορα καὶ μαζὴ μὲ αὐτὸν καὶ ὁ ἐφημέριός σας.

— Ὡ κύριε Κάρολε, φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι πλέον Θεὸς, ἀφοῦ ἀφίνει τὰ πράγματα καὶ πηγαίνουν ὅπως πηγαίνουν ποῖος ἡξεύρει πόσον ἀκόμη καιρὸν θὰ ὑποφέρωμεν αὐτὰ τὰ βάσανα!

— Θὰ προσπαθῆσω, Πατῶ, πρὸς χάριν σου ὥστε νὰ παύσῃ ἡ ἀναρχία μίαν ὥραν ταχύτερον, διότι καὶ ἐγὼ ἐνδιαφέρομαι εἰς τοῦτο ὅσον καὶ σύ· ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ, καλέ μου Πατῶ, νὰ μὴ κοιμηθῆς.

— Μὴ σὰς μέλλει, αὐθέντα, ὅταν ἐρχεσθε ἐδῶ, ἐγὼ, ἡξεύρετε, δὲν κοιμοῦμαι μόνον ἄς πάρω τὸ ἀλογο... Πᾶ! κάθε ἡμέρα καὶ καινούριο ἀλογο ἀλλάζετε; τὴν ἄλλην φορὰ ἦτο ψαρὶ, προχθὲς ἄσπρο καὶ τώρα μαῦρο.

— Ναι, εἶμαι πραγματικῶς ὀλίγον ἰδιότροπος εἰς τὰ χρώματα· ἐν τούτοις λάβε τὸν ἵππον καὶ λύσον μόνον τοὺς χαλινοὺς, διότι δὲν ἔχει ἀνάγκην τροφῆς ἢ ἄλλης περιποιήσεως. Βάλε τώρα αὐτὸ τὸ πιστόλιον εἰς τὴν θήκην καὶ φύλαξόν μοι καὶ τὸ ἄλλο αὐτὸ ζεῦγος.

Ταῦτα λέγων ὁ Μοργάν ἐξέβαλε τὰ εἰς τὸν ζωστήρά του πιστόλια καὶ τὰ παρέδωκεν εἰς τὸν χωρικόν.

Ἐξαίρετα! ἰδοὺ καλοὶ σύντροφοι — Τί νὰ γίνῃ Πατῶ! Λέγουν ὅτι ὑπάρχουν λησταὶ καὶ πρέπει νὰ προφυλαττώμεθα.

— Ἐγέμισεν ὁ κόσμος ἀπὸ ληστὰς, κύριε Κάρολε, ἀλλοίμονον, τί θὰ ἀπογίνωμεν! ἀκόμη προχθὲς ἔπιασαν τὸ ταχυδρομεῖον καθὼς ἤρχετο ἀπὸ τὴν Γενέβην καὶ τὸ ἐγύμνωσαν.

— Καλὲ τί μὲ λέγεις; καὶ ποῖοι ἄρα γε εἶναι αὐτοὶ οἱ κλέπται;

— Εἶναι δυνατόν νὰ μάθῃ κανεὶς τὴν ἀλήθειαν; φαντασθῆτε, σιμὰ εἰς τὰ ἄλλα εἶπον ὅτι εἶναι οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ. Θεέ μου συγχώρησέ με, ἔκαμαν καὶ τοὺς ἀποστόλους ληστὰς. Ποῖοι ἄλλοι ἦσαν ὄπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ παρὰ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι;

— Τῶντι, εἶπεν ὁ Μοργάν εὐθύμως ὡς πάντοτε μειδιῶν, ὄπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ ἄλλοι δὲν εἶναι παρὰ οἱ ἀπόστολοι.

— Βλέπετε, ποῦ ἔφθασεν ἡ ἀχρειότης; ἕως καὶ τὴν θρησκείαν περιπαίζου. Σὰς λέγω, κύριε Κάρολε, ὅτι ἐγάθη κάθε ἐντροπή ἀπὸ τοῦτον τὸν τόπον.

Ὁ Πατὴρ ταῦτα λέγων καὶ σείων τὴν κεφαλὴν ὡς μισάνθρωπος ἀηδιάσας, ἀν ὄχι τὴν ζωὴν, βεβαίως ὅμως τοὺς ἀνθρώπους, ἀπήγαγε τὸν ἵππον εἰς τὸν ἀχυρῶνα.

Ὁ δὲ Μοργάν, ἀπελθόντος τοῦ ὑπηρετοῦ, ἀπεμακρύνθη καὶ αὐτὸς τοῦ πανδοχείου καὶ, παραδραμῶν τὸν περίβολον τοῦ λαχανοκήπου, κατηυθύνθη πρὸς παρακείμενον ἄλσος, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποῖου ἔκειτο μικρὰ ἀλλὰ χαρίεσσα ἔπαυλις, ὑπὸ τῶν παροικούντων πομπῶδες ἀποκαλουμένη «Πύργος τῆς Μαυροκρήνης.»

Ὅτε ἔφθασεν ὑπὸ τὸν περίβολον τοῦ πύργου, τὸ ὠρολόγιον τῆς ἐν τῷ χωρίῳ Μοντανιᾶ ἐκκλησίας ἐσήμανεν ἕνδεκα ὥρας. Τότε ὁ Μοργάν ἠρέυνησε τὸν τοίχον τοῦ περιβόλου, καὶ εὐρῶν γνωστόν τι μέρος, παραιοσῆγαγε τὸ ἄκρον τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ ποδὸς μεταξὺ δύο λίθων καὶ ἀναβρίχθεις ὡς ἀν ἔμελλε νὰ ἱππεύσῃ ἤρπασε τὸν θριγκὸν τοῦ τοίχου καὶ ἐκάθησεν ἐπ' αὐτοῦ, ὕστερον δ' εὐθύς μετ' ἀξιοθαυμάστου ταχύτητος, ἀφῆθη καὶ κατέπεσεν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους.

Μετὰ τσοσάτης δ' εὐκινήσιας καὶ τόσῳ βραχδαιῶς ὅλα ταῦτα ἐξετελέσθησαν ὥστε, ἀν τις τὴν ὥραν ἐκείνην διέβαινεν ἐκεῖθεν, ἤθελεν ὑποθέσει ὅτι ἐγίνετο παίγιον ὀπτικῆς ἀπάτης.

Ὁ Μοργάν καταβάς ὡς εἶπομεν εἰς τὸν περίβολον ἐστάθη καὶ ἠκροάσθη προσεκτικῶς, ἐνῶ ταυτοχρόνως προσεπάθει διὰ τῶν ὀφθαλμῶν νὰ διακρίνῃ, ὅσον ἦν ἐφικτὸν ἐν μέ-

σω τοῦ σκότους, τὰ περὶ αὐτὸν ἀντικείμενα.

Ψυχὴ ζῶσα δὲν ὑπῆρχε καὶ ἄκρα ἐπεκράτει σιγῆ.

Ὁ Μοργάν ἀπετόλμησε τέλος πάντων καὶ ἔβη ἐπὶ τὰ πρόσω λέγομεν δὲ ἀπετόλμησε, διότι πραγματικῶς ἀφ' ἧς ὥρας ἐπλησίασεν εἰς τὸν πύργον τῆς Μαυροκρήνης, τόσω δειλὸς καὶ ἀναποφάσιτος ἐφαίνετο εἰς ὅλας τοὺς τὰς πράξεις αὐτὸς ὁ ἄλλοτε ἀτρόμητος, ὥστε πρόδηλον ἦτο ὅτι δὲν ἀνησύχει πλέον μόνον περὶ ἑαυτοῦ. Διελθὼν λοιπὸν μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε προφυλάξεως τὸ πρὸ αὐτοῦ σύμφυτον δάσος καὶ φθάσας ἐπὶ μικρᾶς αὐλῆς ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἔκειτο ὁ μικρὸς πύργος, ἔστη καὶ ἐξήτασε τὴν πρόσοψιν τῆς οἰκίας.

Ἐν μόνον παράθυρον ἐπὶ τοῦ πρώτου πατώματος ἐφωτίζετο, τὸ δὲ παράθυρον τοῦτο ἔκειτο εἰς τὴν γωνίαν τῆς οἰκοδομῆς, καὶ μικρὸς ἐξώστῃς ἀνθεσι ποικίλοις κεκοσμημένος προσέγειν αὐτοῦ. Τὸ παράθυρον ἐχωρίζετο τοῦ ἐξώστου διὰ σανιδωτοῦ καταβλήματος εὐκόλως ἀνελκομένου διὰ μικρῶν ταινιῶν.

Διὰ τῶν σανίδων λοιπὸν τοῦ καταβλήματος τούτου ὁ νέος ἰδὼν τὸ φῶς, ἐκινήθη νὰ διέλθῃ κατ' εὐθείαν τὴν ἀδενδρον αὐλὴν, ἀλλὰ πάλιν ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ ἐπροτίμησε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον δι' ἐλιγμῶν, κρυπτόμενος ἐνταυτῷ ὑπὸ τὰς ἐκ πυκνοφίλων φυλλερῶν δένδροστοιχίας τὰς περικυκλούσας τὴν αὐλὴν. Τότε ἐκρότησε τρεῖς τὰς χεῖρας καὶ πάραυτα μία σκιά χαρίεσσα, ἀβρὰ καὶ ἐλαφρὰ ἐπεφάνη ὀπισθεν τοῦ παραθύρου. Ἐπαναλαβόντος δὲ τοῦ Μοργάν καὶ δεύτερον τὸ σύνθημα, τὸ παράθυρον ἠνεώχθη, τὸ σανιδωτὸν κατάβλημα ἀνυψώθη καὶ προέκυψεν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων τοῦ ἐξώστου θελκτικὴ νεανὶς λελυμένην τὴν ξανθὴν αὐτῆς κόμην ἔχουσα καὶ κυματίζουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς. Ὁ νέος ἀνέτεινε πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖρας, καὶ δύο ὀνόματα ἢ μάλλον δύο κραυγαὶ ἐγκάρδιοι ἀντήχησαν ἐκατέρωθεν.

«Κάρολε! — Ἀμαλία!»

Μετὰ ταῦτα ὁ νέος ἔδραμε πρὸς τὸν τοίχον καὶ δρᾶττων τοὺς κλόνους τῶν κλημάτων, τὰς ἐξοχὰς τῶν λίθων καὶ τοῦ ἐξώστου τὰς κιγκλίδας, εὐρέθη ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ πλησίον τῆς Ἀμαλίας.

Τί εἶπον τότε οἱ δύο ὠραῖοι ἐκεῖνοι νέοι ἀγνοοῦμεν, ἠξεύρομεν μόνον ὅτι τὰ ἐρωτικὰ

κρυφομιλήματα τῶν ἐπεσφράγισεν ἀγγελικῶς καὶ ἀγνὸς ἀσπασμὸς.

Μετὰ δὲ τὸν ἀσπασμὸν τὸ χαριτόβρυτον ζευγὸς μας εἰσήλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, ἀφοῦ προηγουμένως ἐκλείσθη ἐπιμελῶς τὸ παράθυρον καὶ κατεβιάσθησαν τὰ παραπετάσματα, ἵνα μὴ προδοθῇ ἡ παρουσία τοῦ νέου ἐραστοῦ.

Ἐν τέταρτον ὥρας παρήλθεν οὕτω καὶ τὰ πάντα ἐν τῷ πύργῳ καθὼς καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἠρέμου· ἀλλ' αἰφνης ἠκούσθη κρότος κυλιόμενης ἀμάξης ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς Αἴνης εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ πύργου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΡΟΛΑΝΔΟΥ.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἄμαξα ἔφερεν, ὡς ἴσως ἐμάντευσαν οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν, τὸν Ῥολάνδον καὶ τὸν σὶρ Ἰωάννην· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐν τῷ πύργῳ οὐδεμίαν εἶχον εἰδήσιν περὶ τῆς ἐλεύσεώς των, ἐκοιμῶντο ἀμέριμοι, καθόσον ἐφαίνετο ἐκ τοῦ ζοφεροῦ σκότους τοῦ ἐπικρατοῦντος καθ' ὅλην τὴν οἰκίαν.

Καὶ ὁ μὲν ἀμαξήλατης πολὺ πρὶν φθάσῃ εἰς τὸν πύργον ἐκρότει τὴν μαστιγὰ του μετὰ πατάγου· ἀλλ' ἀνθρωποὶ ἐπαρχιώται εἰς τὸν πρῶτον μάλιστα εὐρισκόμενοι ὕπνον, δὲν ἀφυπνίζοντο τόσον εὐκόλα ὑπὸ τοιούτων κρότων.

Ὁ δὲ Ῥολάνδος ἄμα ἐστάθη ἡ ἄμαξα, ἀνοίξας τὸ θυρίδιον ἐπήδησε κατὰ γῆς καὶ ἔδραξε τὸ ῥῶπτρον τῆς θύρας· πέντε ὅμως ὀλόκληρα παρήλθον λεπτά καὶ οὐδεὶς ἐφάνη ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτῳ ὁ Ῥολάνδος ἐστρέφετο ἀνὰ πᾶν κρούσμα κώδωνος καὶ ἔλεγε·

«Μὴ ἀνυπομονῆτε, σὶρ Ἰωάννη.»

Ἐπὶ τέλος ἐν ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ πύργου ἠνεώχθη καὶ φωνὴ παιδικὴ μὲν ἀλλ' ἔντονος ἠκούσθη λέγουσα,

«Ποῖος κτυπᾷ τόσῳ δυνατὰ;»

— Ἄ, σὺ εἶσαι Ἐδουάρδε, εἶπεν ὁ Ῥολάνδος, ἀνοιξὸν γρήγορα.

Τὸ παιδίον ἀφῆκε φωνὴν χαρμῶσυνον καὶ ἀποσυρθεὶς τοῦ παραθύρου, ἐγάθη ἐντὸς τοῦ σκότους· ταυτοχρόνως ὅμως ἠκούσθη κραυγάζον ἐντὸς τῶν διαδρόμων «Μητέρα! Ἀμαλία! σηκωθῆτε ἀμέσως· ἦλθεν ὁ Ῥολάνδος ὁ μεγάλος ἀδελφός!»

Ἐπειτα ἔτρεξεν ὅπως εὐρίσκετο, ἡμίγυ-

μον σχεδὸν καὶ κατέβη τὴν κλίμακα φωνάζον «Ἠερίμενε, Ῥολάνδε, ἔφθασα, ἔφθασα!»

Μετ' ὀλίγον τὸ κλειθρον ἔτριξε περιστρεφόμενον, οἱ μοχλοὶ ἐσύρθησαν καὶ πρᾶγματι λευκὸν ἐφάνη ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης κλίμακος καὶ εὐθύς ὕστερον τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, ὡς ἀν ἵπτατο, εὐρέθη πρὸ τῆς κιγκλιδωτῆς θύρας, ἧτις τρίξασα καὶ αὐτὴ ἐπὶ τῶν στροφῶν τῆς ἠνεώχθη.

Τὸ παιδίον ἐπήδησεν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ Ῥολάνδου καὶ ἀνηρτήθη ἀπ' αὐτοῦ.

«Καλῶς ὦρισες, ἀδελφέ μου, καλῶς ὦρισες, ἔλεγεν εἰς αὐτὸν καὶ γελὸν καὶ κλαῖον. Ἄ, τὸν καλὸν μου τὸν Ῥολάνδον, πόσον θὰ χαρῆ ἡ μητέρα νὰ τὸν ἰδῇ! καὶ τὴν Ἀμαλίαν τὴν ἐλησμόνησα! Ὅλοι εἴμεθα καλὰ, ἐγὼ εἶμαι ὁ πλέον ἀρρώστος· ἄ, ἐκτὸς τοῦ Μιχάλη, ἠξεύρεις, τοῦ περιβολάρη αὐτὸς προχθὲς ἔπεσε καὶ ἐκτύπησε. Ἀλλὰ διατί δὲν φορεῖς τὴν στολὴν σου; ὦ, πόσον εἶσαι ἀσχημὸς μὲ τὰ πολιτικά. . . Τώρα ἔρχεσαι ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, θὰ μοῦ ἔφερες λοιπὸν βέβαια ἀργυρωμένα πιστόλια καὶ ἓνα ὠραῖο σπαθί; Μήπως μ' ἐλησμόνησες; τότε δὲν σὲ φιλῶ κ' ἐγὼ πλέον, δὲν εἶσαι καλός· ὄχι, ὄχι, σὲ γελῶ, μὴ φοβῆσαι, ἐγὼ πάντοτε σὲ ἀγαπῶ.»

Ταῦτα λέγον τὸ παιδίον ἐπεσώρευεν ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐρώτησιν ἐπὶ ἐρωτήσεως καὶ φίλημα ἐπὶ φιλήματος. Ὁ δὲ Ἀγγλος, ἀπὸ τῆς ἀμάξης προκύπτων, ἐκύτταζε καὶ ἐμειδία. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφικῶν τούτων περιπτώξεων φωνὴ γυναικεῖα ἀντήχησε.

Ἡ φωνὴ ἐκείνη ἦτο φωνὴ μητρός.

— Ποῦ εἶναι ὁ Ῥολάνδος μου, ὁ ἀγαπητός μου υἱὸς ποῦ εἶναι; ἠρώτα ἡ κυρία Δὲ Μοντρεβέλ καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἐπαλλεν ὑπὸ σφοδρᾶς συγκινήσεως. Δὲν εἶναι λοιπὸν ὄνειρον ὅτι ἐπέστρεψε; εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν ἐφονεύθη; εἶναι ἀλήθεια ὅτι ζῆ;

Τὸ παιδίον ἀκοῦσαν τὴν φωνὴν τῆς μητρός, ὠλίσθησεν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἀναπηδήσεν πρὸς αὐτὴν, — Ἄπ' ἐδῶ μητέρα, ἀπ' ἐδῶ, εἶπε λαμβάνον τὴν χεῖρα τῆς μητρός καὶ ὀδηγοῦν αὐτὴν πρὸς τὸν Ῥολάνδον.

Ὁ δὲ Ῥολάνδος, ἰδὼν τὴν μητέρα του, δὲν ἀντέσχε πλέον· ἠσθάνθη ὅτι διεβράβη τὸ πάγος ἐκεῖνο τὸ ἀπολιθῶσαν σχεδὸν τὸ στήθος του· ἠσθάνθη τὴν καρδίαν του πάλουσαν ὡς καὶ ἄλλοτε.

— Ἄ, ἀνέκραξεν, ἤμην τῶντι ἀχάριστος, δὲν ἐξετίμησα ἕως τώρα τοιαύτην εὐδαιμονίαν.

Εἶπε καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς κυρίας δὲ Μοντρεβέλ, λησμονήσας τὸν σὶρ Ἰωάννην, ὅστις ἠσθάνθη καὶ αὐτὸς διαλυόμενον τὸ ἀγγλικόν του φλέγμα, καὶ ἀπέματτεν ἐν σιγῇ τὰ δάκρυα τὰ κυλιόμενα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ ἀναμιχθέντα εἰς τὸ μεϊδιάμα του.

Τὸ παιδίον, ἡ μήτηρ καὶ ὁ Ῥολάνδος ἐσηματίζον περικαλλῆς σύμπλεγμα ἀπεικονίζον τὴν τρυφερότητα καὶ τὴν συγκίνησιν.

Αἶφνης ὁ Ἐδουάρδος, ὡς φύλλον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἀναρπαζόμενον, ἀπεσπάρθη τοῦ συμπλέγματος φωνάζων.

«Καλὲ τί ἐγείνεν ἡ ἀδελφή μου ἡ Ἀμαλία!»

Ἐτρεξε δ' ἀμέσως πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπαναλαμβάνον,

— Ἀμαλία! Ἀμαλία! ξύπνα, τρέξε!

Μετ' ὀλίγον ἠκούσθησαν λακτίσματα καὶ γρονθοκοπήματα καταφερόμενα ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἐπὶ τινος θύρας.

Ἵστερον ἔπαυσε διὰ μιᾶς ὁ κρότος.

Ἀλλὰ ταυτοχρόνως ὁ μικρὸς Ἐδουάρδος ἐκράυγασε,

— Βοήθεια! μητέρα, ἀδελφέ Ῥολάνδε τρέξατε! Ἡ Ἀμαλία κάτι ἔπαθε!

Ἡ Κυρία Δὲ Μοντρεβέλ καὶ ὁ υἱὸς τῆς ἔδραμον πρὸς τὴν οἰκίαν, ὁ δὲ σὶρ Ἰωάννης, ὅστις, καθὼς πολὺπειρος ἄνθρωπος, ἐκόμιζε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ φλεβοτόμα νυστήρια καὶ ὀξέα ἄλατα, κατέβη ἐκ τῆς ἀμάξης καὶ ἐκινήθη διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς ἄλλους φθάσας ὁμως εἰς τὴν μαρμαρίνην κλίμακα ἐστάθη, σκεφθεὶς ὅτι ἦτο ἀπρεπὲς νὰ προβῆ περαιτέρω, καθότι ὁ Ῥολάνδος δὲν τὸν εἶχεν εἰσέτι παρουσιάσει εἰς τὴν οἰκογένειάν του διατύπωσης σπουδαιοτάτη παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς.

Ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἐκείνη ἦν ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ βοηθήσῃ, ἤρχετο εἰς συνάντησίν του.

Ἡ Ἀμαλία δηλαδὴ ἀκούσασα τὸν πάταγον, ἠνοιξε τέλος πάντων εἰς τὸν Ἐδουάρδον· ἀλλὰ τὸ ἀφνίδιον ἀκουσμα τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ῥολάνδου τὴν συνεκίνησε φαίνεται τόσον ὥστε, μόλις καὶ μετὰ βίας καταβάσα ὀλίγας βαθμίδας τῆς κλίμακος, τῇ ἐπῆλθε σκοτοδινιάσις καὶ κατέπεσεν, ὡς ἄνθος ἀποκοπὲν, ἐπὶ τῶν βαθμίδων.

Τότε τὸ παιδίον προσεκάλεσεν αὐτὴς βοήθειαν ἢ δὲ Ἀμαλία ἀκούσασα τὰς φωνὰς του συνῆλθεν εἰς ἑαυτὴν καὶ ὑπερνήκασα τὴν ἀδυναμίαν τῆς, ἀνηγέρθη τραυλίζουσα «σιῶπα, Ἐδουάρδε, σιῶπα, πρὸς Θεοῦ, δὲν ἔχω τίποτε, ἰδοὺ ἐσηκώθην.» Ταῦτα λέγουσα κατήρχετο τὴν κλίμακα, στριζομένη ἀφ' ἐνὸς ἐπὶ τοῦ δρυφράκτου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα συνητήθη μετὰ τὴν μητέρα καὶ τὸν Ῥολάνδον, καὶ ἐρρίφθη ἐν ἀπελπισίᾳ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, λέγουσα «Ἀδελφέ μου! ἀδελφέ μου!»

Ὁ δὲ Ῥολάνδος αἰσθανθεὶς ὅτι ἡ νέα κόρη ἐβάρυνε περισσότερο καὶ φοβηθεὶς ἀνέκραξεν «Ἐλειποθύμησε πάλιν! ἀέρα, ἀέρα!» ταῦτα δὲ λέγων τὴν μετεκόμισεν εἰς τὸν ἐξώστην.

Ἡ Ἀμαλία ἀναπνεύσασα τὸν καθαρὸν ἀέρα ἀνέλαβε ζωὴν καὶ ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ σελήνη ἀπαλλαγεῖσα τῶν καλυπτόντων αὐτὴν νεφῶν, ἐπεφάνη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λαμπρότητι καὶ ἐφώτισε τὸ ὠχρὸν καὶ περικαλλῆς τῆς Ἀμαλίας πρόσωπον. Ὁ δὲ σὶρ Ἰωάννης, ὅστις καθὰ εἶπομεν ἴστατο κάτωθεν τῆς μαρμαρίνης κλίμακος, ἰδὼν τὸ νέον τοῦτο σύμπλεγμα τὸ ὅλως ἀντίθετον τοῦ πρώτου, καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ θάμβους, ἀφῆκε φωνὴν, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐθεώρει ἐκστατικὸς τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο ζῶν ἄγαλμα.

Καὶ τῶντι, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ κάλλος τῆς Ἀμαλίας, ὅπως εὐρίσκετο τὴν ὥραν ἐκείνην δὲν ἦτο κοινόν. Λευκὰ ἐνδεδυμένη, ὠχρὰ τὴν ὄψιν, τὴν κεφαλὴν προσκλίνουσα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ἐνῶ ἡ ξανθόχρυσος κόμη τῆς ἐκυμαίνετο λυτῇ ἐπὶ τοῦ χιονολεῦκου τραχήλου τῆς, ὁμοιάζεν ἐν ἐνὶ λόγῳ θεᾶν τινὰ τοῦ Ὀλύμπου.

Ὁ Ῥολάνδος ἐν τούτοις ἀκούσας τὸ ἐπιφώνημα τοῦ σὶρ Ἰωάννη, τὸν ἐθυμήθη καὶ ἡ κυρία Δὲ Μοντρεβέλ παρετήρησε τότε πρῶτον ὅτι δὲν ἦσαν μόνοι. Ἐξ ἄλλου δὲ μέρους ὁ μικρὸς Ἐδουάρδος, ἰδὼν ἄγνωστον ὅλως ἄνθρωπον εὐρισκόμενον ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ ἐκπλαγείς, κατέβη ταχέως τὴν κλίμακα καὶ σταθεὶς εἰς τὴν προτελευταίαν βαθμίδα, ὅχι διότι ἐφοβήθη, ἀλλὰ διὰ νὰ προσδλέπη εὐκολώτερον τὸν ξένον,

— Τίς εἴσθε κύριε; ἠρώτησε, καὶ τί ζητεῖτε ἐδῶ;

— Εἶμαι φίλος τοῦ ἀδελφοῦ σου, μικρὸ μου Ἐδουάρδε, καὶ σοῦ φέρω τὰ ἀργυρωμένα πιστόλια καὶ τὴν σπάθην, τὰ ὅποια ἐκεῖνος σοὶ ὑπεσχέθη.

— Ποῦ εἶναι; ἠρώτησε τὸ παιδίον.

— Πρὸς τὸ παρὸν εὐρίσκονται ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ θὰ γράψω αὔριον νὰ μοὶ τὰ στείλωσι· ἂν ὁμως ἀμφιβάλλῃς, ἐρώτησε τὸν ἀδελφόν σου καὶ θέλεις μάθει ὅτι δὲν ὑπόσχομαι ἐπὶ ματαίῳ.

— Ναί, Ἐδουάρδε, ναί, εἶπεν ὁ Ῥολάνδος. Ὅταν ὁ μιλόρδος σοὶ ὑπόσχεται νὰ σοὶ δώσῃ αὐτὰ τὰ ὄπλα, ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ τὰ λάβῃς.

Εἶτα ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν του, εἶπε.

— Συγχωρήσατέ με, μήτερ, συγχώρησόν με, Ἀμαλία, ἢ μᾶλλον ζητήσατε ἀμφοτέραι συγγνώμην ἀπὸ τὸν μιλόρδον, διότι χάριν ὑμῶν, ἔδειξα πρὸς αὐτὸν ἐλεεινὴν ἀχαριστίαν. Ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη πρὸς τὸν σὶρ Ἰωάννην καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά του,

— Μήτερ, ἐξηκολούθησεν, ὁ μιλόρδος εὐθὺς ἄμα με ἐγνώρισε, τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν με πρωτοεἶδεν, εὖρεν εὐκαιρίαν καὶ μοὶ προσέφερε σπουδαίαν ἐκδούλευσιν· ἐπειδὴ δὲ γνωρίζω πόσον ἐκτιμᾶτε τὰ τοιαῦτα αἰσθήματα, ἐλπίζω νὰ μὴ λησμονήσητε ὅτι ὁ σὶρ Ἰωάννης εἶναι εἰς τῶν ἐπιστηθιωτέρων φίλων σας, καὶ διὰ νὰ πεισθῆτε ἐτι μᾶλλον, θὰ ἐπαναλάβῃ μετ' ἐμοῦ ὅτι συγκατατίθεται νὰ θυσιάσῃ δεκαπέντε ἡμέρας ἢ τρεῖς ἐβδομάδας διατρίβων μεθ' ἡμῶν.

— Ἐπιτρέψατέ μοι, τούναντίον, κυρία, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰωάννης, νὰ μὴ ἐπαναλάβω τοὺς λόγους τοῦ φίλου μου Ῥολάνδου, διότι ὄχι μόνον δεκαπέντε ἡμέρας ἢ τρεῖς ἐβδομάδας, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸν βίον μου ἐπεθύμουν νὰ διανύσω ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας σας.

Ἡ κυρία Δὲ Μοντρεβέλ κατήλθε τὴν κλίμακα καὶ ἔτεινεν εἰς τὸν Ἀγγλον τὴν χεῖρά τῆς, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἠσπάρθη μετὰ γαλλικῆς ὄλως ἀβροφροσύνης.

— Μιλόρδε, εἶπεν ἡ μήτηρ τοῦ Ῥολάνδου, ἡ οἰκία αὕτη ἀπὸ τοῦδε εἶναι ἰδική σας· ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐπατήσατε τὸ κατώφλιόν μας εἶναι ἡμέρα χαρμόσυνος, λύπης δὲ καὶ ἀθυμίας πρόξενος θέλετε γίνῃ ἡμῖν ὅταν θὰ ἀναχωρήσητε.

Ὁ σὶρ Ἰωάννης ἐστράφη πρὸς τὴν Ἀμαλίαν· ἀλλ' ἐκείνη θορυβηθεῖσα διότι ἐπαρρησιάσθη εἰς τοιαύτην ἀτημέλητον κατάστασιν ἐνώπιον ἀγνώστου νέου, κατεγίνετο

εἰς τὴν ὀπωσοῦν τακτοποίησιν τῆς ἐνδυμασίας τῆς· διὰ τοῦτο ἡ κυρία Δὲ Μοντρεβέλ ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῆς θυγατρὸς τῆς λέγουσα,

— Τοὺς λόγους μου θὰ τοὺς ἐπανελάμβανε καὶ ἡ θυγάτηρ μου, μιλόρδε, ἂν δὲν ἦτο τόσῳ συγκεκινημένη ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτου ἐλεύσεως τοῦ ἀδελφοῦ τῆς. Συγχωρήσατέ τὴν λοιπὸν, σὰς παρακαλῶ, διὰ τὸ ἀκούσιον αὐτὸ σφάλμα τῆς.

Ἡ ἀδελφή μου, προσέθηκεν ὁ Ῥολάνδος, θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν φίλον μου σὶρ Ἰωάννην νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρά τῆς· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ὁ μιλόρδος θέλει παραδεχθῆ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ὑποδεξιῶσεως.

Ἡ Ἀμαλία ὀλίγας λέξεις εἰποῦσα, ἀνήγειρε τὴν χεῖρά τῆς καὶ ἔτεινεν αὐτὴν εἰς τὸν σὶρ Ἰωάννην, μειδιάσασα σχεδὸν λυπηρῶς.

Ὁ Ἀγγλος ἔλαβε τὴν ὀρεγομένην χεῖρα, ἀλλ' αἰσθανθεὶς αὐτὴν ψυχρὰν καὶ φρικώσαν, ἀντὶ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὰ χεῖλη του,

— Ῥολάνδε, εἶπεν, ἡ ἀδελφή σου πάσχει σπουδαίως, ἄς φροντίσωμεν λοιπὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῆς ὑγείας τῆς· ἐπειδὴ δὲ γνωρίζω κάτι ἐκ τῆς ἱατρικῆς, ἐὰν ἡ κυρία ἀδελφή σου εὐαρεστηθῇ νὰ μεταβάλῃ τὴν χάριν ἣν μοὶ παρεχώρησε, καὶ μοὶ ἐπιτρέψῃ δηλαδὴ νὰ ψάσω τὸν σφιγμόν τῆς, θὰ μὲ ὑποχρέωσῃ τὰ μέγιστα.

Ἀλλ' ἡ Ἀμαλία ὡς ἂν ἐφοβήθη μὴ ἀνακαλυφθῇ ἡ πραγματικὴ αἰτία τῆς ἀσθενείας τῆς, ἀπέσυρεν ἀμέσως τὴν χεῖρα λέγουσα·

«Ὁ μιλόρδος, σὰς βεβαιῶ, ἀπατάται, διότι ἡ χαρὰ δὲν φέρει ἀσθένειαν. Ἡ ἐκ τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἀδελφοῦ μου χαρὰ μοὶ ἐπροξένησε στιγμιαίαν ἀδιαθεσίαν ἣτις καὶ παρήλθε.»

— Μήτερ, προσέθηκε παράυτα μετὰ πυρετώδους σπουδῆς, λησμονοῦμεν ὅτι οἱ κύριοι ἔρχονται ἀπὸ μακρυνόν ταξίδιον καὶ ὅτι ἴσως μόνον εἰς Λυὸν ἐγευματίσαν· ὁ Ῥολάνδος μάλιστα, ἂν ἔχη καὶ τώρα τὴν αὐτὴν ὄρεξιν ἣν εἶχεν ἄλλοτε, δὲν θὰ δυσαρεστηθῇ πιστεύω, ἂν σὰς ἀφίσω καὶ ὑπάγω νὰ ἐνασχοληθῶ εἰς ἐτοιμασίας ὄχι μὲν τόσον ῥωμαντικὰς λίαν ὁμως εἰς αὐτὸν ἀρεστάς.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐγκατέλιπε τῶντι τὴν μητέρα τῆς καὶ μετέβη νὰ ἐξυπνήσῃ τὰς ὑπηρετρίας καὶ τὸν μάγειρον, ἀφῆσασα εἰς τὸν σὶρ Ἰωάννην ἐντύπωσιν μα-

γευτικήν καὶ τοιαύτην, ὅποιαν αἰσθάνεται ὁ περιηγητὴς ὁ ὁδοιπορῶν εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ῥήνου, ὅταν αἰφνης ἰδῆ τὴν Λορελλίαν ὀρθίαν ἐπὶ τοῦ βράχου, ἔχουσαν εἰς χεῖρας τὴν λύραν, ἐνῶ ἡ χρυσόθριξ κόμη της κυμαίνεται ὑπὸ τῆς ἑσπερίας αὔρας.

Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ὁ Μοργάν ἐπέστρεψε καλπάζων εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Σεϊλλῶνος, ὅταν δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ ἐξήγαγεν ἐν τοῦ κόλπου μικρὸν λεύκωμα καὶ ἀποσπάσας ἐξ αὐτοῦ ἐν φύλλον ἔγραψεν ἐσπευσμένως διὰ μολίβδου ὀλίγας λέξεις καὶ διὰ τοῦ κλειθροῦ τῆς θύρας ρίψας αὐτὸ εἰς τὰ ἔσω, ἐκέντησε πάλιν τὸν ἵππον του καὶ ἀπῆλθεν ὡς ἀστραπὴ διὰ μέσου τοῦ δάσους.

Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας ἔγραψεν ἦσαν αἱ ἑξῆς. —

Ὁ Λουδοβίκος Δὲ Μοντρεβέλ ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ Βοκαλάρτου, ἔφθασε τὴν νύκτα ταύτην εἰς τὸν πύργον τῆς Μαυροκρήνης.

Ὁπαδοὶ τοῦ Ἰηοῦ, γρηγορεῖτε!

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Μοργάν προέτρεπε τοὺς φίλους του νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου Δὲ Μοντρεβέλ, ἔγραφε ταυτοχρόνως σταυρὸν ὑπεράνω τοῦ ὀνόματος τούτου, ὅπερ ἐδήλου, ὅτι ἐν οἰαδήποτε περιπτώσει, ἔπρεπε νὰ θεωρῶσι τὸν νέον ἀξιωματικὸν ὡς ἱερὸν καὶ ἀπαρabiαστον.

Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰηοῦ ἐδικαιοῦντο νὰ θέτωσιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ἑταιρίας ἕκαστος ἓνα φίλον, χωρὶς νὰ ὑποχρεοῦνται νὰ δίδωσι λόγον τῆς πράξεώς των. Ὁ Μοργάν ἐπομένως, τῷ προνομίῳ τούτῳ χρώμενος, ἐπροφύλαττε τὸν ἀδελφὸν τῆς φίλης του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΜΑΥΡΟΚΡΗΝΗΣ.

Ὁ πύργος τῆς Μαυροκρήνης, ὅπου ὠδηγήσαμεν δύο ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων τῆς παρουσίας ἱστορίας, ἔκειτο εἰς τὴν γραφικωτέραν καὶ ῥωμαντικωτέραν θέσιν ἐν τῇ κοιλάδι ἐνθα ὑπάρχει ἡ πόλις Βούργον.

Ὁ κῆπος καὶ τὸ δάσος τοῦ πύργου σύμφυτον ἐκ γηραιῶν δένδρων, ἐξησφαλιζέτο ἐκ τῶν τριῶν μὲν πλευρῶν διὰ τοίχων καὶ κιγκλίδων, ἔμπροσθεν δὲ διὰ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ῥεβδούσσου· πέραν δὲ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ πύργου ἔκειντο τὰ χωρία Μογτανιάκ καὶ Σαινζιούστ, ἀντικρὺ δὲ καὶ τούτων ἡ κωμόπολις Καυσηρία.

Ὅπισθεν τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐκυμαίνοντο οὕτως εἰπεῖν οἱ λοφίσκοι τοῦ Ζου-

ρᾶ, ὑπεράνω δὲ τούτων καὶ μακρόθεν διεφαίνοντο αἱ ὑποκύανοι κορυφαὶ τοῦ Βουγεῦ ἐξανιστάμεναι οὕτως εἰπεῖν καὶ διαβλέπουσαι περιέργως ἀνωθεν τῶν ὤμων τῶν ἀδελφῶν των τὰ ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Αἰνῆς συμβαίνοντα.

Τοιοῦτον μαγευτικὸν πανόραμα εἶδεν ὁ σὴρ Ἰωάννης ἀπὸ τοῦ παραθύρου του ἐξυπνίσας τὴν ἐπαύριον τῆς εἰς τὸν πύργον τῆς Μαυροκρήνης ἀφίξεώς του.

Τότε πρῶτον ἴσως ἐπὶ ζωῆς του ὁ ψυχρὸς καὶ σκυθρωπὸς Ἄγγλος προσεμεϊδίασεν εἰς τὴν φύσιν. Ἐφαντάσθη ὅτι εὕρισκετο εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Βιργιλίου ἐξυμνηθείσας Θεσσαλικὰς κοιλάδας, ἢ παρὰ τὰς τερπνὰς ὄχθας τοῦ Λιγνίου τῶν ὁποίων τὰς καλλονὰς ἐψάλεν ὁ Γυρφέος. Ἐθεώρει λοιπὸν, λέγομεν, ἀπλήστως τὴν πρὸ αὐτοῦ διαγελωσαν καὶ μεγαλοπρεπῆ φύσιν, ὅτε αἰφνης ἤκουσε τρία ἑλαφρὰ κτυπήματα ἐπὶ τῆς θύρας.

Ὁ κρούσας ἦτο ὁ Ῥολάνδος καὶ ἤρχετο νὰ πληροφηθῆ πῶς διήλθε τὴν νύκτα· εὐρῶν δὲ αὐτὸν φαιδρὸν ὡς τὸν ἥλιον καὶ τὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ χαιρετῶντα πτηνὰ, ἐξέστη.

— ὦ, ὦ, σὴρ Ἰωάννη, εἶπε, σὰς συγγαίρομαι ἠρχόμενῃ προκατειλημμένος ὑπὸ τῆς ιδέας ὅτι θὰ εὕρω ἄνθρωπον σκυθρωπὸν καὶ μελαγχολικὸν ὡς τοὺς ταιλαιώρους μοναχοὺς γείτονας μας, τῶν ὁποίων οἱ ποδήρεις καὶ λευκοὶ χιτῶνες μὲ ἐκίνουν εἰς φόβον ὅτε ἤμην μικρὸς, ἀν καὶ, τῇ ἀληθείᾳ, ὁ φόβος οὐδέποτε μὲ εὔρεν εὐάλωτον· ἀλλὰ πολλοῦ γε καὶ δεῖ! σεῖς εἴσθε ἐν μέσῳ τοῦ κατηφοῦς ὀκτωβρίου μας χαρίτης καὶ φαιδρὸς ὡς ἐαρινῇ πρωτῆ.

— Ἄκουσον φίλτατε Ῥολάνδε, ἀπεκρίθη ὁ σὴρ Ἰωάννης· εἶμαι ὀρφανὸς· ἡ μήτηρ μου ἀπέθανε τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν μὲ ἔφερον εἰς τὸν κόσμον καὶ ὁ πατήρ μου ὅτε μόλις ἤμην δωδεκαετής, ὥστε ἐν τρυφερᾷ εἰσέτι ἡλικίᾳ ἐγενόμην κάτοχος περιουσίας φερούσης πρόσοδον ἐν ἑκατομμύριον καὶ πλέον· ἀλλ' ἤμην παντέρημος, οὐδὲ ἠγαπώμην οὐδ' ἠγάπων κανένα καὶ ἐπομένως δὲν ἐγεύθην πώποτε τῶν οἰκογενειακῶν ἡδονῶν. Ἐξ ἔτη ἐσπούδασα εἰς τὸ ἐν Κανταβρηγία Πανεπιστήμιον, ἕνεκεν ὅμως τοῦ ὀλίγον ὀμιλητικοῦ ἴσως δὲ καὶ ὑπερόπτου χαρακτήρός μου δὲν προσωκειώθην πρὸς τοὺς νέους συμμαθητάς μου. Περαιτῶσας δὲ τὰς σπουδὰς μου κατὰ τὸ δέκατον ὄγδοον τῆς ἡλικίας ἔτος, ἤρχησα νὰ περιηγῶμαι νέας χώρας.

(ἀκολουθεῖ)